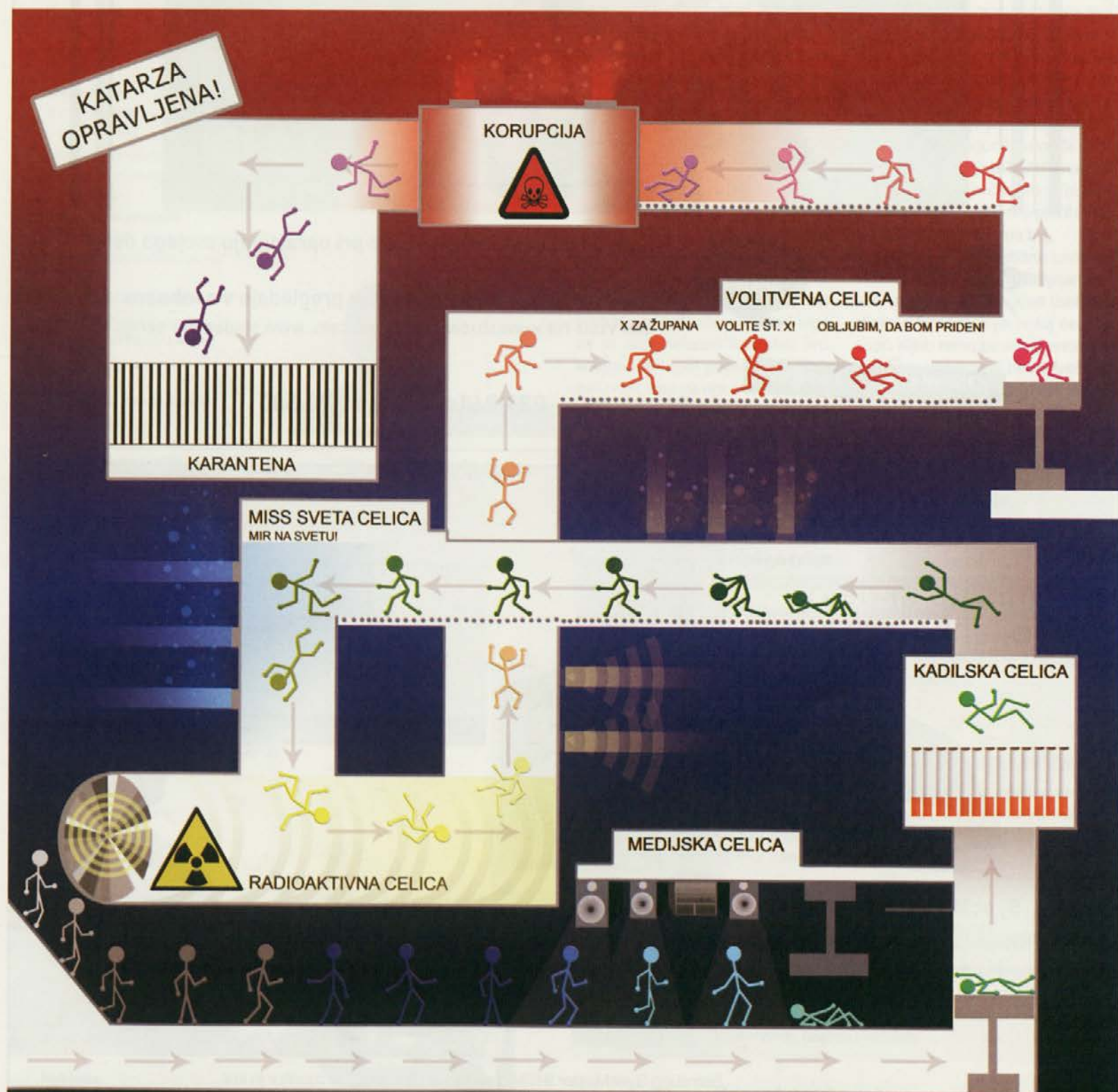

KATEDRA

Cena 2 EUR (479,28 SIT)

Številka 5 • Letnik 1 • Oktober 2006

9 770022 929009

Tukaj me
tudi fantje
poslušajo

Učiteljica aerobike

Tudi dijaki in študenti uživajo pri opravljanju svojega dela.

Svoje zaslužke lahko najhitreje pregledajo **v osebnem servisu** na www.studentski-servis.com, www.studentski-servis.si

e~nostavna rešitev

031 841 841, 041 200 500

Zamislite si delo,
ki je lahko zabavno

SyncMaster 940MW
Samsung LCD TV monitor

Samsung SyncMaster 940MW se lahko uporablja kot monitor in kot TV. HDTV ready, 16 : 9 format slike, PiP (Picture in Picture), PbP (Picture by Picture) in vrsta različnih priključkov so le nekatere odlične lastnosti tega monitorja.

Zastopstvo in distribucija: LANCom d.o.o., tel.: (02) 33 00 330, (01) 24 27 350,
e-mail: info@lancom.si, www.lancom.si

SAMSUNG

kolo fon

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA**Založnik in izdajatelj**

Društvo študentov in podiplomcev
Slovenije, Slomškov trg 15
2000 Maribor

Predsednik

Peter Vrtič
peter.vrtic@katedra-on.net

Uredništvo:

T: 02 234 9100
F: 02 234 9102
info@katedra-on.net
www.katedra-on.net

Odgovorni urednik

Damir Mlakar
damir.mlakar@katedra-on.net

Namestnica urednika

Daša Purgaj
dasa.purgaj@katedra-on.net

Uredniki

Lučka Zorko, Marko Krulc in
Helena Rous.

Urednik fotografije

Aleš Gjerkeš

Oblikovanje in prelom

Denis Kebler

Sodelavci

Dr. Anton Ivančič, Dr. Boris Vezjak, Dr. Peter Glavič, Dr. Vesna Vuk Godina, Andrej Adam, Dr. Sergej Flere, Dr. Marko Jesenšek, Denis Živčec, Dario Svetelj, Matjaž Turinek, Matjaž Germ, Jasmina Holc, Franja Pižmoht, Igor Bašin, Januš Rasiewicz, Boris Strmšek, Danica Gregorčič, Miran Popič, Josip Rotar, Robert Mlakar, Samir Osmatović in Nika Klampfer.

Karikatura in strip

Ajda Gregorčič

Lektoriranje

Barbara Ojsteršek

Marketing

NOORDUNG d.o.o.
Ljubljanska cesta 12 F, 1236 Trzin
T: +386 1 56 444 77
F: +386 1 56 444 78
info@noordung.si

Naklada

10.000 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo
stališč uredništva.

Slovenski akademski in študentski časopis
KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Mi-
nistrstvu za kulturo pod zaporedno števil-
ko 1027.

Damir Mlakar

Damir Mlakar

Sprenevedanja

Ki smo jih bili volilni upravičenci deležni zadnji mesec in so svoj vrhunec dosegla na volilno nedeljo. Bombardirani z različnimi predvolilnimi parolami, od tega, kam vse bo Maribor zlezal pa do zamenjave plošč ... Kaj je značilno za predvolilne kampanje? Samo takrat pridejo na plan problemi, ki so sicer skriti po različnih predalih, zaviti v »plastične« folije in ravno pred volitvami začno za vehementne funkcionarje neprijetno zaudarjati. Njim samo pred volitvami, prebivalcem Dogoš pa smrdi cel mandat. To, da jim manjka razvojne vizije, ni potrebno poudarjati. Tudi če pride do zamenjave plošče, lahko le dvomimo, da se bo v občinski palači zamenjala tudi zvrst glasbe. V predvolilnih soočenjih je prihajalo do različnih absurdov, od tega, da so nam nekateri kandidati širokoustno razlagali populistične ideje o razvoju, niso pa npr. vedeli, od kod se financirajo občine. Ali pa nekateri, ki samo »hodijo« v službo in nam že nekaj mandатов razlagajo, kako so ravno zdaj sredi velikih projektov, ki bi jih bilo nespametno prekiniti. Ja,

vedno so ti projekti nerelizirani pred volitvami in verjetno nikoli ne bodo. Isto glasbo bomo poslušali čez dve oziroma čez štiri leta. Maribor ima univerzo, je univerzitetno mesto. To je bilo vse premalo poudarjeno iz ust kandidatov. Univerza naj bi bila motor razvoja regije. Nekaj korakov je bilo narejenih za povečanje sinergije med univerzo in gospodarstvom. Po drugi strani bi se morale fakultete zavedati, da morajo prenove študijskih programov prilagoditi tako, da se bo povečala zaposljivost diplomantov. Vse bolj minevajo časi, ko se je živelo izključno na državnih plečih. Treba se bo obrniti tudi na trg.

Letos se je na prestižno univerzo Harvard kljub visokim šolninam želelo vpisati več kot dvajset tisoč študentov. Sprejeli so jih nekaj čez dva tisoč. Kljub temu pa uslužbencem te prestižne univerze ni bilo odveč priti na bežigrajsko gimnazijo in predstaviti možnosti študija najboljšim dijakom. Obstaja interes naših fakultet, da pridobijo najboljše študente? Verjamem, da, ampak zato jim je potrebno nekaj ponuditi.

Študentska

12

Ni še dolgo od tega, ko ste morali kot dijaki zgodaj vstajati, redno hoditi k pouku in se bržkone tudi dokaj redno učiti za vsakotedenske preizkuse znanja. Zdaj to ne bo več potrebno. Toplo posteljo boste lahko zapustili, ko bo vam ustrezalo. Predavanja niso obvezna.

Migracije

16

Če se oddaljimo od zastraženih evropskih meja in pogledamo v notranjost, bomo poleg bojev na meji našli tudi na boje znotraj meja Evropske unije. Migracijska politika EU se implementira skozi centre za tujce, izgone iz države in prefinjeno selekcijo delovne sile.

Aktualno

28

Na Irskem, Norveškem in v Italiji je bil nov zakon zelo uspešen. Na gospodarskem področju je izvajanje protikadilske zakonodaje prispevalo predvsem k znižanju porabe tobaka, poleg tega se znižujejo tudi socialni in zasebni stroški, povezani s kajenjem.

Krasni novi svet

32

Pokazalo se je, da je znanost bedna, nemočna, »šlampasta«, da se moralno-etična pravila prilagajajo dnevnim potrebam, da lahko peščica politikov in pokvarjenih ambicioznežev v belih haljah terorizira celotno človeško družbo ...

Naslovnica: Ajda Gregorčič

Na Primorskem več študentskih postelj

Univerza na Primorskem je s koprsko občino nedavno podpisala pismo o nameri o gradnji študentskih domov v Kopru. Občina bo tako univerzi ponudila urejeno zemljišče v obsegu 4800 kvadratnih metrov za začetek gradnje študentskega kampusa. Prva dela naj bi se začela v začetku leta 2008, do konca letošnjega leta pa naj bi zagotovili še vse potrebne dokumente v zvezi s prenosom lastništva. V celotnem projektu študentskega kampusa načrtuje UP okrog 900 ležišč, kampus pa bi zgradili na 18.422 kvadratnih metrih. Sicer na primorski univerzi menijo, da bo v celoti zgrajen študentski kampus po kapaciteti, glede na velikopotezno pripravo vizije razvoja UP, zadoščal potrebam univerze le za približno štiri leta. (HR)

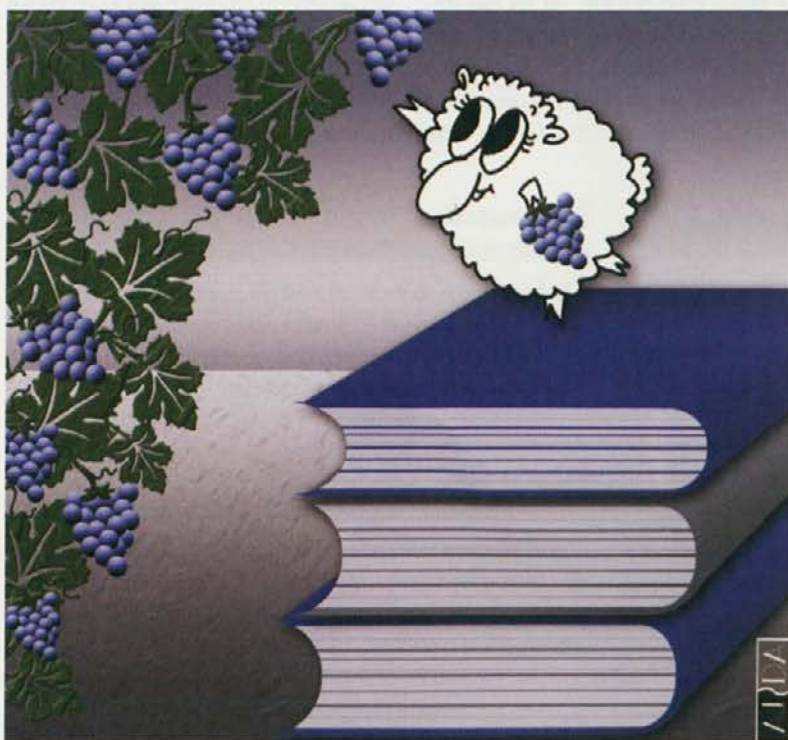
FOTOGRAFIJA MESECA

GREMO NA PRVI ROK, KONCERT UNIVERZE V MARIBORU

FOTO: ALEŠ GJERKEŠ

Če bi radi sodelovali s svojimi fotografijami v rubriki »fotografija meseca«, lahko svoje predloge pošljete na info@katedra-on.net.

BOLJ ZABAVNO KOT BRANJE JE OBIRANJE

www.katedra-on.net

Kako dobiti prakso ali se zaposliti v kateri izmed institucij EU

Po našem vstopu in tudi z bližajočim se predsedovanjem Slovenije Evropski uniji naraščajo tudi potrebe po slovenskem kadru v številnih institucijah EU. To lahko študenti ali mladi diplomanti kot iskalci zaposlitve izkoristijo na vsaj dva načina, in sicer kot opravljanje prakse ali kot potegovanje za zaposlitev za nedoločen čas. Slednje je še posebej zanimivo ravno zaradi znanega visokega denarnega ovrednotenja dela. Vsako leto je na voljo več sto mest za prakso, za katero se uporablja večinoma kar francoska beseda »stage«. Služba za opravljanje prakse pri Evropski komisiji sprejema prijave za petmesečno opravljanje prakse dvakrat na leto. Za marčevski termin se je potrebno prijaviti do 1. septembra, za oktobrski termin pa do 1. marca. Vse prijave so elektronske. Potem ko se ime določenega kandidata uvrsti v podatkovno bazo, t. i. »virtualno modro knjigo«, je na razpolago vsem generalnim direktoratom in službam v Evropski komisiji, ki izvedejo dokončni izbor svojih bodočih stažistov. Pri praksi je še bolj kot dobro plačilo pomembno to, da opravljena praksa v instituciji EU olajša pridobitev zaposlitve tako v tujini kot doma. Nadaljnje informacije o opravljanju prakse v Evropski komisiji so na razpolago na spletni strani: <http://europa.eu.int/comm/stages/>. (HR)

Kljub obljubam o novih štipendijah temu za zdaj ne kaže tako

V Sloveniji je v zadnjih petih letih po podatkih Urada za makroekonomske analize in razvoj število študentov terciarnega izobraževanja naraščalo hitreje kot število štipendistov. V strukturi štipendistov glede na vrsto štipendije, ki jo prejema, predstavljajo dobro polovico štipendistov prejemniki republiških štipendij. Lani jih je bilo med vsemi štipendijami kar 54 odstotkov. Število prejemnikov kadrovskih štipendij se je v omenjenem obdobju močno zmanjšalo, tako je razvidno, da je gospodarstvo v bodoče kadre čedalje manj pripravljeno vlagati. Zanimivo pri tem pa je, da se na različnih srečanjih med gospodarstvom in šolstvom vedno govori o vse večjem sodelovanju, predvsem na področju štipendiranja, in s tem o vzpodbujanju rasti tako gospodarstva kot s štipendiranjem ozaveščenih kadrovskih potreb. Od leta 2000 do danes se je namreč število kadrovskih štipendistov zmanjšalo za skoraj 40 odstotkov. (HR)

MREŽNI SPIN - OFF INKUBATOR UNIVERZE V MARIBORU

ZNANSTVENI IN TEHNOLOŠKI PODJETNIŠKI INKUBATOR NA UNIVERZAH

Objava za projekt Mrežni spin - off inkubator Univerze
v Mariboru

Mrežni podjetniški inkubator savinjske regije izva-
ja projekt Phare 2003 z naslovom Mrežni spin-off
inkubator Univerze v Mariboru, katerega zaključuje
31.10.2006. Trenutno deluje v okviru projekta Mrež-
nega spin-off inkubatorja Univerze v Mariboru osem
podjetij, poteka pa inkubacija 18 podjetniško-tehno-
loških idej.

Glede na navedeno Mrežni podjetniški inkubator sa-
vinjske regije za potrebe nadaljnjega razvoja in delo-
vanja projekta Mrežni spin-off inkubator Univer-
ze v Mariboru vabi k sodelovanju več različnih skupin,
posameznikov, strokovnjakov, študentov, akademske-
ga osebja itd., ki se lahko prijavijo za sodelovanje, v
primeru, da imajo ustrezno podjetniško oz. tehnolo-
ško idejo. Prijava je možna na spletni strani, kjer so pri-
pravljene vsi prijavni obrazci in splošni pogoji poslova-
nja. S tem Mrežni podjetniški inkubator savinjske regi-
je v smislu sodelovanja z Univerzo Maribor in gospodar-
stvom širi projekt na vse zainteresirane.

Kidričeva ulica 25, 3000 Celje
tel.: 03/ 424 42 04

Projekt izvaja Mrežni podjetniški
inkubator savinjske regije

Projekt je sofinanciran
iz programa PHARE 2003
Identifikacijska številka:
7175103-03-04-0001

MREŽNI
SPIN OFF
INKUBATOR
UNIVERZE
MARIBOR

Blagor nevednim

Piše: Dario Svetej

Blagor nevednim. Ker ne ve-
do, jih ne skrbi. Zakaj bi
jih, ko pa nimajo pojma. Po-
noči lahko spijo, ker jih ne tla-
či mora, jutra ne dočakajo ne-
prespani ali v strahu. Blagor tu-
di vsevednim, ki so zadnje čase
pri nas še posebej v modi. Ti o
vsaki stvari vedo vse, kar poka-
jo od optimizma in radodarno
delijo svoje »modrosti«. Takš-
ni izvoljenci ne dvomijo, am-
pak verjamejo, ali – kar je še hu-
je – preprosto vedo. Vedo in pi-
ka. Ste denimo že slišali za Jane-
za D.? Pa Janeza, ki ga pozna-
mo pod kratico J. J.? No, vidite.
Ta dva Janeza na primer vse ve-
sta, drugi verjamejo ali vedo, da
vesta, tretji pa zadnje čase lah-
ko samo strmimo spričo samo-
zagledanosti in samopromocije
na eni strani ter osupljive idola-
trije na drugi.

Ko primanjkuje kritične jav-
nosti, ko mediji skorajda tek-
mujejo v prepisovanju umot-
vorov političnih elitnežev ali nji-
hovitv piarovskih služb, name-
sto da bi jim gledali pod prste,
omenjeni pojavi pač hitro dose-
žejo tragikomične razsežnosti.
Na žalost so v deželi dominant-
nih Janezov že popolnoma nor-
malni. Moteči in popolnoma
odveč so le kritični, dvomeči in
trezno misleči posamezniki. Ta-
ki, ki pač ne padajo na vseved-
ne avtoritete. Sploh pa ne na
take, ki se namesto z izzivi se-
danosti še vedno raje ukvarja-
jo z delitvami med rdečimi, be-
limi in črnimi ali s preveč odda-
ljeno prihodnostjo. Ki z nauče-
nim nasmeškom obljudljajo, da
bo kmalu vse drugače in boljše
ter na politični sceni v najrazlič-
nejših vlogah vedrijo in oblačijo
že desetletja. Sicer pa: kje so bi-
li vsi ti naši današnji vsevedne-
ži, politiki, ekonomisti, modreci
... doslej? Mar niso v veliki veči-
ni bili že prej v vladi, v opoziciji,
pripadali tej ali oni stranki? Kaj
neki so počeli doslej?

So se kdaj za trenutek zavedli,
da ima ta država toliko prebi-

valcev kot kakšno malce večje
mesto v Evropi? Da je v tej de-
želi prek 135.000 birokratov in
mного preveč tistih, ki v novi
asociaciji slovijo predvsem po
kovanju bombastičnih propa-
gandnih sloganov v stilu sve-
tilnika napredka in blagosta-
nja ali zgolj po razmetavanju
z denarjem svojih davkopla-
čevalcev? Je naša oblastna eli-
ta kdaj priznala, da riba najbolj
smrdi pri glavi, ne pa pri repu?
Ni, ker se sicer varčevanja ne bi
zmeraj znova lotevala pri repu.
Pri že tako ponižanih in razža-
ljenih delavcih, denimo, ki jim
hoče sedaj – bojda zaradi večje
konkurenčnosti – odtegniti še
malico, odpravnine in ostalo
socialno navlako. Je kdo izmed
teh umnih ve(se)ljakov kdaj-
koli pomislil na varčevanje, ko
gre za kupovanje vladnih le-
tal (medtem ko so za švica-
ske politike že od nekdaj do-
volj dobre tudi redne letalske
linije) in najrazličnejše vojaške
krame? Se jih kdaj poloti vse-
vednost, ko gre za korupcijo,
nepotizem, (samo)obdarova-
nje po najrazličnejših nadzor-
nih svetih, za astronomske na-
grade menedžerjev ...? Pa da
ne bo pomote: nič ni narobe,
če gre za deljenje dobička po
zaslugah in za pošteno delo.
Kje pa! Narobe je, ko se parazi-
tira na tujih žuljih in varčuje pri
najbolj ranljivih (mladih, upo-
kojencih ...), hkrati pa opleta
s prozornimi propagandnimi
floskulami o uspešnosti!

Kakšna demokratična kultu-
ra ali kultura dialoga neki?! Kar
imamo, je bolj podobno spre-
nevedavemu soliranju samo-
pašnih trdorokcev in njihovih
učencev, od oblasti in polnih
žepov omamljenih egov, ki se
na volivca spomnijo le v času
volitev, sicer pa znajo ob sle-
herni priložnosti zabrusiti, da
uresničujejo le svoj program,
zaradi katerega so bili vendar
izvoljeni. Blagor nevednim in
tistim, ki pozabljajo ...

Rektor Rozman izvoljen za

Od 21. do 23. septembra 2006 je na Univerzi v Mariboru potekala Podonavska rektorska konferenca (DRC), na kateri je sodelovalo 117 udeležencev, med njimi 56 rektorjev in prorektorjev iz 42 univerz. Gre za eno izmed najvplivnejših združenj v evropskem univerzitetnem prostoru, ki pokriva podonavsko regijo in združuje 57 članic.

Fotografije: mediaspeed

DR. MARKO JESENŠEK

Ustanovljena je bila leta 1983, med drugim tudi z namenom (kot je zapisal njen častni predsednik Leopold März), da bi se evropski univerzitetni krogi in njihovi voditelji znali ustvarjalno povezovati in pri tem presegati vse politične, administrativne in ideološke meje – prav DRC pa si prizadeva dokazovati, da so univerze temeljni kamen vsake odprte, pluralistične in demokratične družbe.

Univerza v Mariboru je bila ves čas med najaktivnejšimi članicami tega združenja. Zadnja tri leta je vse svoje najpomembnejše mednarodne aktivnosti usklajevala tudi z regijskimi potrebami in načrti v Podonavju. To ji je omogočilo, da je prevzela v DRC eno izmed vodilnih vlog, pri tem pa je regijske želje in razvojne možnosti po svojih najboljših močeh vključevala v širši evropski univerzitetni prostor in jih povezovala s svojimi številnimi mednarodnimi aktivnostmi, tudi z željo, da bi podonavska regija tvorila in enakopravno sooblikovala novo bolonjsko podobo evropskih univerz. Na lanskem zasedanju v Bolonji – Magna Charta Universitatum postavlja temeljna načela poslanstva univerz, predvsem avtonomijo univerz

– je bila Univerza v Mariboru imenovana za najaktivnejšo podpisnico Magne Charte v podonavskem regijskem prostoru; v regiji je najzasebnostnejša za širjenje temeljnih načel bolonjske deklaracije, predvsem za povezovanje univerz v Podonavju in za prizadevanja, »da pri izpolnjevanju svojega poslanstva presega gospodarske in politične meje ter potrjuje življenjsko potrebo po medsebojnem spoznavanju in sodelovanju različnih kultur.«

Univerzi v Mariboru je bila prav zaradi mednarodnega ugleda in aktivne vloge pri oblikovanju nove evropske univerzitetne podobe ponovno zaupana organizacija letnega srečanja rektorjev iz podonavskega univerzitetnega prostora (»This year, in Maribor, home one of the most active DRC universities in recent years, there is, once again, an excellent opportunity to move ahead towards making our region an integral part of the European Space of Higher Education« L. März, The role of universities and the Competitiveness of the danube region. Vloga univerz in konkurenčnost podonavske regije. Maribor 2006, 13). S tem so članice DRC-ja pokazale, da zaupajo mednarodni dejavnosti in politiki, ki jo Univerza v Mariboru zadnja leta načrtno uresničuje, hkrati pa so

rektorja prof. dr. Ivana Rozmana na letni skupščini, ki je zaključila konferenco v Mariboru, izvolili za novega predsednika DRC-ja. Gre za veliko priznanje, hkrati pa tudi za obvezo, ki jo mariborska univerza in njen rektor s tem prevzemata v mednarodnem prostoru (»The DRC, with its geopolitical concept, remains a unique platform for the exchange of information and the development of projects in what is probably the most critical and vulnerable region of Europe. This will be of benefit to all of us, especially our institutions and countries. L. März, Maribor 2006, 14).

Na DRC-ju v Mariboru se je zbrala evropska univerzitetna elita na čelu s predsednikom EUA prof. dr. Georgom Wincklerjem, Andrisom Barblanom (glavni tajnik Magna Charta Universitatum), Felixom Ungerjem (predsednik Evropske akademije znanosti in umetnosti), Albertom Gualtierijem (predsednik EUSA, Evropske univerzitetne športne zveze), Andejem Margo, Ferdinandom Dvinskim; Michaelom Daxnerjem in nenazadnje evropskim komisarjem Janezom Potočnikom in ministrom Juretom Zupanom. Več kot sto udeležencev (gre za številko, ki je primerljiva z letnim zasedanjem na EUA konferenci, zanesljivo pa

je to udeležba, ki na DRC-ju v preteklosti še ni bila dosežena), je prisluhnilo šestim plenarnim predavanjem (npr. o univerzi kot močnem dejavniku v Evropi znanja – Winkler, Magni Charti in vlogi univerz v Podonavju – Barblan, avtonomiji univerz – Unger, univerzitetnem športu – Gualtieri, možnostih in izzivih evropskih univerz – Potočnik), štirim premišljeno organiziranim delavnicam (Vloga podonavskih univerz v evropskem raziskovalnem in visokošolskem prostoru, Lizbonska strategija in konkurenčnost v podonavski regiji, Evropske univerze in zaposlovanje, Bolonjski proces in aktivna vloga študentov) in novostjo na DRC-ju, tj. predstavljanjem t. i. dobrih praks na posameznih univerzah v Podonavju. Konferenca, za katero so stali prav vsi zaposleni na Rektoratu, je uspela tudi zaradi odgovornega dela in številnih neprepanih noči zaposlenih v Službi za mednarodno sodelovanje Ajše Hajzeri, Mladena Kraljiča, Jance Vidmar, Ajde Šoštarčič, Karoline Bucke, Lidije Sosič, Anite Kodba in vseh, ki so pomagali pri organizaciji DRC-ja.

V osrednjem slovenskem dnevniku je bil tako ambiciozno sestavljen program odlično razumljen. Na vprašanje, zakaj je bilo treba na srečanje, ki je »le« regijsko, pripeljati

novega predsednika DRC-ja

evropsko visokošolsko elito, je novinarica odgovorila s protivprašanjem: »... toda vprašanje bi bilo bolj zastaviti drugače: zakaj je ta elita prišla v Maribor in zakaj so se tam v polnem številu zbrali evropski rektorji in prorektorji?«

Odgovor je jasen, če pogledamo rezultate, ki so nastali na osnovi tridnevnega dela rektorjev v Mariboru. Soglasno izvoljeni novi predsednik DRC-ja, rektor mariborske univerze prof. dr. Ivan Rozman, je predstavil naslednji program dela DRC-ja:

- Predsedstvo DRC-ja se bo sestajalo četrtletno, dvakrat ob sestankih Stalnega komiteja ter ob začetku in koncu leta. Prva priložnost za to je jesenska konferenca EUA, ki bo novembra v Brnu na Češkem. Podonavska regija je neločljivi del evropskega raziskovalnega in univerzitetnega prostora. Tako bo spodbujala podporo raziskovalnih mrež med univerzami in pospeševala meduniverzitetne programe za povečanje konkurenčnosti podonavske regije.
- Podonavska rektorska konferenca bo v prvem letu tega obdobja določila prioriteta področja za razvoj skupnih študijskih programov (na primer EUMAFIS ...) ter skupnih doktorskih študijev/šol (SLang Master, Business MBA ...) in jih prijavljala na razpise Evropske unije; prioriteta področja so jeziki, razvoj tehnologije, čezmejno sodelovanje, usklajevanje pravnih redov.
- Zagotavljanje kakovosti in skrb zanj v vseh dejavnostih visokošolskih zavodov znotraj podonavske regije je temeljni pogoj za konkurenčnost in razvoj sodelovanja v podonavski regiji, v evropskem univerzitetnem prostoru in globalno.
- Na pobudo študentov univerz DRC-ja bo Podonavska rektorska konferenca za zagotavljanje kakovosti na univerzah članicah oblikovala sistem individualnega usposabljanja za doseganje skupnih standardov kakovosti v Podonavju.
- DRC bo ustanovila Klub mladih raziskovalcev, ki bo usklajeval delo mladih raziskovalcev v po-

donavski raziskovalni regiji. Klub bo organiziral okroglo mizo oz. simpozij o pripravah na srečanje ministrov v Londonu 2007 (Bologna Follow Up).

- Za spodbujanje odličnosti študentov in raziskovalcev bo DRC razpisala raziskovalne štipendije za mlade raziskovalce in podiplomske študente. Univerza v Mariboru bo razpisala dve raziskovalni štipendiji za podiplom-

poklicev v visokošolskem prostoru. Za to je potrebna podatkovna baza o raziskovalcih in raziskavah. Za razvoj podatkovnih baz za znanstvene in raziskovalne aktivnosti bo DRC podpisala sistem COBISS, tj. knjižnični informacijski sistem ter tudi raziskovalni informacijski sistem, vendar je zato potrebno zagotoviti posebna sredstva.

- Za prenos znanja med univer-

bo povezoval vse države članice Podonavske rektorske konference. Program TEMPUS lahko služi kot dopolnilni program v okviru skupnih projektov ter v okviru individualne mobilnosti raziskovalcev.

- Za razvoj e-učenja bo DRC spodbujala in sodelovala pri projektih za razvoj novih metod učenja in študija na daljavo, kot je npr. projekt ALADIN.
- DRC si bo prizadevala za rešitev formalnih pogojev za mobilnost znanstvenikov in raziskovalcev ter drugega akademskega osebja (vizum, dovoljenje za bivanje, Kodeks za zaposlovanje raziskovalcev, ERA MORE itn.)
- DRC bo izdelala predlog za priznavanje in vrednotenje opravljenih študijskih obveznosti za Podonavje ter ga predlagala vladam držav članic Podonavske rektorske konference, da bi ga sprejele in odpravile pravne praznine oziroma pomanjkljivosti ureditve na tem ključnem področju skupnih študijev.
- DRC bo imela svojo zastavo.

Po tem je seveda razumljivo, zakaj se je članek v Delu takole zaključil: »/.../ To pa obeta Podonavski regijski konferenci verjetno še lepo prihodnost in prav lahko se zgodi, da bodo njene pobude v prihodnjih letih bistveno bolj upoštevane tudi na vseevropskih delovnih srečanjih, povezanih z evropsko visokošolsko in raziskovalno reformo. Še zlasti, če se bo v naslednjih letih uresničila letošnja pobuda o podonavski regiji znanja. Verjetno bi bila to priložnost dokazati, da lahko regija znanja nastane na podlagi akademskega dogovora in brez nepotrebne administracije.«

Univerzi v Mariboru je bila zaradi mednarodnega ugleda in aktivne vloge pri oblikovanju nove evropske univerzitetne podobe ponovno zaupana organizacija letnega srečanja rektorjev.

ske študente, vsako za en semester.

- DRC bo razvijala poletne oziroma zimske šole, ki sta jih v preteklosti že organizirali Univerza v Pecu in Univerza v Zagrebu in bosta to aktivnost tudi nadaljevali. Univerza v Mariboru bo organizirala poletno šolo »Kosmopolitalizem in svetovna skupnost« in nanjo povabila študente in profesorje iz DRC-ja.
- Za pripravo na 7. okvirni program bo DRC spodbujala nove projekte. Pri tem bo Univerza v Mariboru odpirala svoje projekte članicam DRC-ja, npr. projekt za mednarodne raziskave o mednarodnem plačilnem nalogu.
- UM bo izdelala podatkovno bazo z zbranimi projekti Podonavske rektorske konference, ki bo objavljena na internetu.
- DRC bo skrbela za kvalifikacijo

zami in gospodarstvom bo DRC povezovala tehnološke parke posameznih področij v regiji. Prizadevala si bo za oblikovanje mreže podonavskih tehnoloških parkov oziroma osi prenosa znanja med visokošolskim in gospodarskim prostorom v Podonavju. Mreža je potrebna za skupno prijavo projektov v razpisih programa INTERREG in tudi za 7. okvirni program.

- Za mobilnost mladih študentov, raziskovalcev in akademskega ter drugega raziskovalnega osebja bo v vmesnem času do vključitve vseh članic Podonavske rektorske konference v evropske programe mobilnosti najbolj primeren CEEPUS program za mobilnost. Projekt za razvoj regionalne mreže raziskovalcev GEOREGNET bo lahko služil kot ogrodje mobilnosti, ki

Poenotenje tržnih pravil na

Janja Hojnik je prav gotovo zelo perspektivna mlada pravnica. Mlada raziskovalka Pravne fakultete v Mariboru v teh dneh intenzivno piše doktorsko disertacijo. »Moj cilj je utemeljiti, da popolno poenotenje tržnih pravil na ravni Evropske unije ni nujno potrebno za to, da bi skupni trg lahko dobro deloval«, pravi in dodaja, da Evropska unija danes pod okriljem skupnega trga posega že v vse pore nacionalnih pristojnosti in države zelo omejuje v suverenosti. 27-letna univerzitetna diplomirana pravica in diplomirana ekonomistka je v strokovnih revijah objavila že vrsto strokovnih in znanstvenih člankov s področja prava EU, s svojimi prispevki pa se udeležuje pravnih posvetov na to tematiko doma in v tujini.

DAŠA PURGAJ

Da boste uspešni, je kazalo že v gimnaziji, ki ste jo zaključili kot zlata maturantka. Potem ste vpisali študij prava v Mariboru, leta 2002 študirali v Veliki Britaniji in brez absolventskega staža diplomirali s končno oceno 9,5. Da ne govorim o tem, da ste vzporedno s pravom vpisali še študij ekonomije na Ekonomsko-poslovni fakulteti in leta 2003 prejeli rektorjevo nagrado za najboljšo študentko prava v generaciji. Kaj vas je ves ta čas gnalo naprej?

Mislím, da sem bila pri študiju uspešna predvsem zato, ker sem že od začetka spoštovala nasvete profesorjev, da je najboljšo začeti študirati takoj in imeti potem prosto poletje. Nisem se ustrašila predmetov, za katere so vsi govorili, da so neizmerno težki, tako da mi niso ostajali za prihodnje letnike, pri tem sem pa imela dolga prosta poletja, ki sem jih lahko izkoristila za počitnice, pa tudi kakšno poletno jezikovno šolo. Nikoli nisem študirala ponoči ob kavi in nikoli na zadnjih rokih, tako da v času študija nisem doživljala posebnega stresa. Na fakulteti pa sem spoznala veliko ljudi, tako da ugotavljam, da je danes večina mojih prijateljev pravnikov – pa ne zato, ker so pravniki, ampak ker so dobri in razgledani ljudje.

Zakaj ste nadaljevali s pravom in ne ekonomijo v tako močni meri? Bi se, če bi imeli to možnost, še enkrat enako odločili? Pravzaprav sta pravo in ekonomija dokaj povezana.

Pravo me je na splošno pritegnilo veliko bolj kot ekonomija, tako da danes

nisem več prepričana, če bi se ponovno odločila za študij ekonomije in bi se verjetno bolj posvetila tujim jezikom. Gotovo mi pa ni žal za nobeno znanje, ki sem si ga kdaj pridobila. Pravo in ekonomija sta res povezani. Pravzaprav pravo ureja skoraj vse vidike življenja. Med pravniki je glede tega poznan rek »ubi societas ibi ius« – kjer so ljudje, tam je pravo. Specialisti za posamezna pravna področja morajo poleg samih pravnih pravil imeti tudi druga znanja – za nekatere je zelo pomembna psihologija, sociologija, za gospodarsko pravo pa seveda tudi ekonomija. Sama se ukvarjam predvsem z gospodarskim delom prava EU in tukaj je pomembno poznati nekatere tržne zakonitosti.

Pravo EU je zelo širok pojem. Kako bi ga razložili nepravnikom? Mnogi si pod pravom namreč predstavljajo samo sodišča in odvetnike, kar pa je popolnoma drugo področje prava, kazensko pravo. S čim se torej vi ukvarjate?

No, tudi sodniki in odvetniki se ne ukvarjajo samo s kazenskim pravom, ampak posegajo na domala vsa področja. Običajno imajo odvetniki s civilnim in gospodarskim pravom več dela kot s kazenskim, ker je pravnih poslov v praksi in težav s tem v zvezi vendarle več kot kaznivih dejanj. Verjetno tudi večina brucov pride na našo fakulteto z mislijo, da bodo kazenski sodniki, pa večino njih z leti očarajo tudi druge pravne discipline.

Pravo EU pa je na splošno pravo, ki ga sprejemajo institucije EU. Dejan-

ske pokriva izjemno široko področje. To danes ni več le ekonomsko pravo, kot je veljalo sprva, ampak že zelo težko najdemo področje nacionalnega prava, na katerega pravo EU ne bi posegalo. EU se danes ukvarja z varstvom okolja, potrošnikov, z izobraževanjem in javnim zdravjem, nena zadnje pa posega celo na področje kulture. Pri tem je zanimivo to, da zato ker smo članica EU, pravo EU nadvlada naše domače pravo in je v primeru nasprotja med njima prevladujoče pravo EU.

Maja letošnjega leta vam je senat Univerze v Mariboru odobril temo doktorske disertacije z naslovom »Raznolikost in poenotenje tržnih pravil v sistemu vertikalne delitve oblasti EU«, s podnaslovom »Uravnoteženost prepovedi protekcionizma in ekonomskega razumevanja notranjega trga EU v luči načela subsidiarnosti«, in sicer pod mentorstvom prof. dr. Petra Grilca in somentorstvom prof. dr. Rajka Kneza. S čim se v nalogi ukvarjate? Sliši se namreč zapleteno.

V doktorski disertaciji presojam demokratično legitimnost tržnih pravil EU. Moj cilj je utemeljiti, da popolno poenotenje tržnih pravil na ravni EU ni nujno potrebno za to, da bi skupni trg lahko dobro deloval. Predvsem menim, da je določena stopnja raznolikosti potrebna, upoštevajoč vse bolj različne države članice EU – stopnja BDP se med njimi zelo razlikuje, trg dela je različen, pa tudi samo tradicionalno ozadje (Angleži so npr. bolj odprti za gospodarsko liberalizacijo kot večina kontinentalnih držav). Menim, da ni ustrezno, da se državam odvzamejo vse pristojnosti, kar zadeva pravno urejanje trga – zlasti ne upoštevajoč dejstvo, da se danes vse bolj poudarja potreba po tem, da se odločitve sprejemajo na ravneh oblasti, ki so čim bližje ljudem. To bi po mojem mnenju moralo veljati tudi za področje trga. S tem poenotenjem pravil poskuša EU graditi evropske državljane z istimi vrednotami, kar se mi ne zdi povsem upravičeno. Na splošno v disertaciji zastopam stališče, da je urejanje skupnega trga šlo že predaleč v centralizem, čeprav je to s pravnimi načeli dokaj težko utemeljiti in omejiti.

Če skočiva še nekaj let nazaj. Preden ste se zaposlili na Pravni fakulteti, ste se novembra 2002 zaposlili kot sodniška pripravnica pri višjem sodišču v Mariboru. Opravljen imate tudi državni izpit iz javne uprave in pravniški državni izpit. Kaj nam lahko poveste predvsem o slednjem? Čakalne vrste so namreč dolge, snov pa z leti teža in obsežnejša.

Pravniški izpit lahko opravlja diplomant prava, ki ima dve leti delovnih izkušenj kot pravnik, od tega vsaj eno leto pripravništva na sodišču. Za diplomante je tako v prvi vrsti težava premagati dolge sezname čakajočih na pripravništvo. Kar šteje, je povprečna ocena med študijem, in ker je študentov veliko, mnogi res čakajo tudi več let. Izpit po opravljenem pripravništvu pa pokriva praktično celotno dodiplomsko študijsko tematiko, razdeljen je v šest obsežnih sklopov: civilno, kazensko, gospodarsko, delovno in socialno, ustavno (vključno s pravom EU) in upravno pravo. Kandidati v teku izpita dva dni po osem ur pišejo kazensko in civilno sodbo, nekaj tednov kasneje pa opravljajo še ustni izpit na vrhovnem sodišču pred šestčlansko komisijo. Moje mnenje je, da je izpit precej zahteven – iz leta v leto je študijske snovi več, vse manj pa je tudi poklicev, kjer lahko delaš kot pravnik brez tega izpita. Ker je mogoče na izpit pristopiti le trikrat, je stres v zvezi s tem izpitom kar precejšen, še zlasti ker je potrebno tudi veliko sreče z ocenjevalci in izpraševalci, tako da sem res vesela, da je to za mano. Na splošno pa se mi zdi, da zaradi tega, ker so pravna področja vse bolj kompleksna, v prihodnje ne bo več mogoče imeti »pravnikov za vse«, ki bi se podrobno spoznali na investicijske sklade, preiskave kaznivih dejanj in dedno pravo; mislim, da bi bila potrebna večja specializacija tudi v okviru tega izpita.

Po letu na sodišču pa ste se zaposlili na Pravni fakulteti v Mariboru in tukaj se vključujete v izobraževalni proces pri predmetu Pravo EU in Angleška pravna terminologija. Kaj še počnete na fakulteti? Študente menda uspešno pripravljate tudi na mednarodna tekmovanja.

Poleg rednih teoretskih vaj sem od lanskega leta vključena v priprave študentov na ugledno mednarodno

ravni EU ni nujno potrebno

tekmovanje iz prava EU. Gre za fiktivno sojenje – torej na izmišljenem primeru s področja prava EU. Lani je primer zadeval diskriminacijo po spolu, letos pa pravice športnikov v EU. Z ekipo v prvi fazi pripravljamo pisne argumente za obe stranki, na tej osnovi pa sodniki izberejo najboljših 48 ekip na svetu, ki se uvrstijo v nadaljnje tekmovanje, ki poteka ustno pred uglednimi strokovnjaki s področja prava EU, tudi sodniki sodišča ES, v štirih mestih po vsem svetu. Lani se nam je uspelo uvrstiti v nadaljnje tekmovanje, ki je potekalo v Bratislavi, in upam, da bo tako tudi letos.

Omenili ste že tujino. Dobro vam je znana predvsem Velika Britanija. Tam ste namreč preživel zimski semester leta 2004/2005. Kaj ste se tam naučili? Kako se šolski sistem v Londonu razlikuje od našega?

Na Kingston University sem bila prvič v četrtem letniku študija v okviru študentske izmenjave Socrates Erasmus. Potem ko sem bila že zaposlena na Pravni fakulteti v Mariboru, pa sem v okviru izmenjave zaposlenih ponovno šla na to fakulteto in pomagala njihovim profesorjem pri izvajanju vaj pri predmetih iz praktičnih veščin. Pri njih namreč izvajajo številne praktične predmete – npr. Client interviewing, Advocacy, Negotiations itd. V tem je po mojem mnenju glavna razlika med njihovim in našim sistemom, čeprav v zadnjih letih tudi pri nas bolj poudarjamo praktični vidik študija. Seveda je razlika tudi v tem, da samo angleško pravo temelji na drugih temeljih kot naše, da je tam bolj v ospredju sodna praksa, pri nas pa zakoni, čeprav se sistema vse bolj približujeta.

Ste mlada raziskovalka s kopico objav v strokovnih revijah in udeležb na pravnih posvetih s tematiko prava Evropske unije. Kakšno je vaše mnenje? Je pri nas za raziskovalce dobro poskrbljeno?

Zadnjih nekaj mesecev sem članica sveta Kluba mladih raziskovalcev UMB za področje družboslovja. V tem okviru sem se seznanila s položajem mladih raziskovalcev na splošno – zlasti na tehničnih fakultetah jih je namreč precej več kot pri nas. V okviru nedavne Podonavske rektorske konference smo se pogovarjali o

težavah mladih raziskovalcev. Glavna težava je predvsem zaposlovanje po zaključenem usposabljanju, saj slovensko okolje pogosto ne potrebuje visoko izobraženih, ozko specializiranih ljudi, delovnih mest na fakultetah je malo, na inštitutih prav tako. Druga težava je praviloma prekratek rok za doktorat – tj. štiri leta in pol šteto od diplome. Na fakultetah, kjer je veliko raziskovalcev, pa imajo tudi težave z mentorji, ki imajo preveč raziskovalcev, da bi jim lahko omogočili raziskovalno delo, težava je objavljane rezultatov raziskav ipd.

Dejavni ste tudi v mednarodnih institucijah. Katere bi izpostavili in s čim se pravzaprav ukvarjate?

Sedaj že preko dve leti dokaj aktivno sodelujem predvsem z Evropskim sindikalnim inštitutom iz Bruslja na različnih projektih, katerih predmet je raziskava povezav med evropskim gospodarskim pravom in socialnim modelom. V tem okviru potekajo diskusije o harmonizaciji pravil držav članic glede vključenosti delavcev v sprejemanje odločitev v gospodarskih družbah. Tukaj se države članice med seboj zelo razlikujejo, posebno težavo pa predstavlja dejstvo, da države, kot

je Kitajska, kjer socialne pravice praktično ne obstajajo, postajajo vse pomembnejši trgovinski partner Evrope. Mislim, da bo Evropa težko ohranila visok socialni standard, saj s tem ni tako privlačna za lastnike. Projektno delo v glavnem poteka na daljavo, imamo pa nekajkrat letno po različnih mestih Evrope tudi sestanke in seminarje, preko katerih se člani projektov spoznamo in družimo, kar je zelo zanimivo.

V zadnji reviji Pravna praksa, kjer tudi sicer redno objavljate, ste napisali zanimiv članek o igrah na srečo. Znano je namreč, da so pred časom ukinili nekaj takih iger na svetovnem spletu. Kakšne teze podajate v članku? Obstaja za to pravna podlaga ali ne?

EU od držav članic ne zahteva, da sprostijo trg za tuje ponudnike iger na srečo, ampak da pri omejitvah zasledujejo določene cilje, kot so varstvo potrošnikov, zaščita pred goljufijami itd. Zna-

no je, da so igre na srečo povezane z visokim tveganjem kaznivih dejanj, kot so goljufije in pranje denarja, so vir odvisnosti in razpadov družin. Zaradi tega lahko države omejijo tuje ponudnike iger na srečo, vendar pa ne smejo po drugi strani vzpodbujati igranja in ga na veliko oglaševati, da bi prišle do finančnih sredstev. Kljub nekaj odločbam sodišča ES pa to področje v EU še ni povsem jasno urejeno, obstajajo različne oblike igranja in morda bi posamezne od njih veljalo različno urediti. Z vidika Slovenije bi liberalizacija iger predstavljala posebno težavo, saj bi vzpostavitev velikih evropskih loterij z visokimi dobitki, s katerimi bi privlačile potrošnike iz celotne EU, povzročila odtok prihodkov iz revnejših, manjših držav članic v velike, bogatejše države, kar za financiranje slovenskih športnih, invalidskih idr. društev gotovo ne bi bilo pozitivno. Redki bi namreč vplačali slovenski loto za 100.000 evrov nagrade, če bi nek nemški Euroлото ponujal stokrat več. To tudi pomeni, da bi se tisti slovenski znesek tudi zelo počasi dvigoval, kar bi verjetno vodilo do propada slovenskega loto in s tem ukinitve njihovih vložkov v naša društva.

Pri vaših 27 letih ste postorili že ogromno stvari, pa imate kljub temu čas za zasebno življenje, pred kratkim je namreč Janja Bedrač postala Janja Hojnik. Čestitke! Kako vam uspeva?

Res sem se spomnila letos tudi poročila. Kolikor se le da, poskušam živeti raznoliko in tudi ne samo delati, saj mislim, da človek samo od ene stvari v življenju ne more biti srečen, pa če je še tako dobra. Zato tudi skrbim za to, da ohranjam odnose s prijatelji, rada kam grem, na morje, v tujino ... Z možem se, kot se vsaj za mladoporočence spodobi, zelo dobro razumeva in on predstavlja velik vir moje pozitivne energije, ki jo potem vlagam v delo in v vse ostalo v življenju. Naš dekan mi je ob poroki dejal, da mi bo srečno osebno življenje pomagalo k poklicnemu uspehu in mislim, da ima zelo prav.

Foto: Daša Purgaj

Janja Hojnik

Evropska komisija predlaga

Evropska vlada je maja letos sprejela dokument o programu modernizacije univerz. Raziskave in razvoj ter univerze so osnova evropske konkurenčnosti, pospešenega razvoja gospodarstva in zaposlenosti v Evropski uniji (EU).

DR. PETER GLAVIČ

Evropske univerze imajo več kot 4000 institucij, 17 milijonov študentov, poldrugi milijon osebja in 435.000 raziskovalcev. Ogromni potencial je zaradi togosti in ovir v nacionalnih sistemih slabo izkoriščen. Zato naj bi univerze do konca leta 2007 izvedle reforme ter prešle od državnega upravljanja in vodenja na avtonomno delovanje. Razvile naj bi svetovno konkurenčen model izobraževanja, raziskovanja in inoviranja, s katerim ne bi posnemale ameriškega. Vpeljale naj bi inovativne metode poučevanja in preučevanja, izvirne kurikule, olajšale mobilnost študentov in osebja. Povečale naj bi mednarodno sodelovanje, izobraževanje in raziskovanje približale potrebam trga in zahtevam vseživljenjskega učenja.

Delovanje razvitih ekonomij je tesno povezano s sposobnostjo ustvarjanja, razširjanja in uporabe znanja. Izobraževanje, raziskovanje in inoviranje so oglišča »trikotnika znanja«, vendar Evropa zaostaja v vseh treh elementih razvoja. Problemi evropskih univerz so:

- visokošolsko izobraževanje v EU je razbito v male nacionalne sisteme in podsisteme, brez učinkovitih povezav med njimi;
- nacionalne regulative so prepodrobne in ovirajo odzivnost univerz na spreminjajoče se potrebe študija in raziskovanja, ki jih zahtevata trg in družba;
- evropske univerze težijo k uniformnosti, kar onemogoča odličnost v svetovnem merilu;
- univerze premalo izkoriščajo znanje, ki ga proizvajajo, ker so pre slabo povezane s poslovnim sektorjem;
- veliko univerz ni dovolj pripravljenih na bodoče tekmovanje za študente, raziskovalce in finančne vire v globalizirajočem se svetu;
- financiranje univerz je v izobraževanju in v raziskovanju daleč preiskopo v primerjavi s konkurenti, za

10.000 EUR na študenta letno;

- dostopnost študija je v Evropi nižja, še zlasti za odrasle.

Evropska komisija zato pričakuje od držav članic, da bodo univerzam omogočile hitrejši in kakovostnejši razvoj, da bi postale konkurenčnejše, vodilne v svetu. Članicam in univerzam predlaga devet ukrepov.

Odstraniti ovire univerzam

Bolonjske reforme bodo do leta 2010 prinesle enotno zgradbo in dolžino študija v državah EU, zlasti:

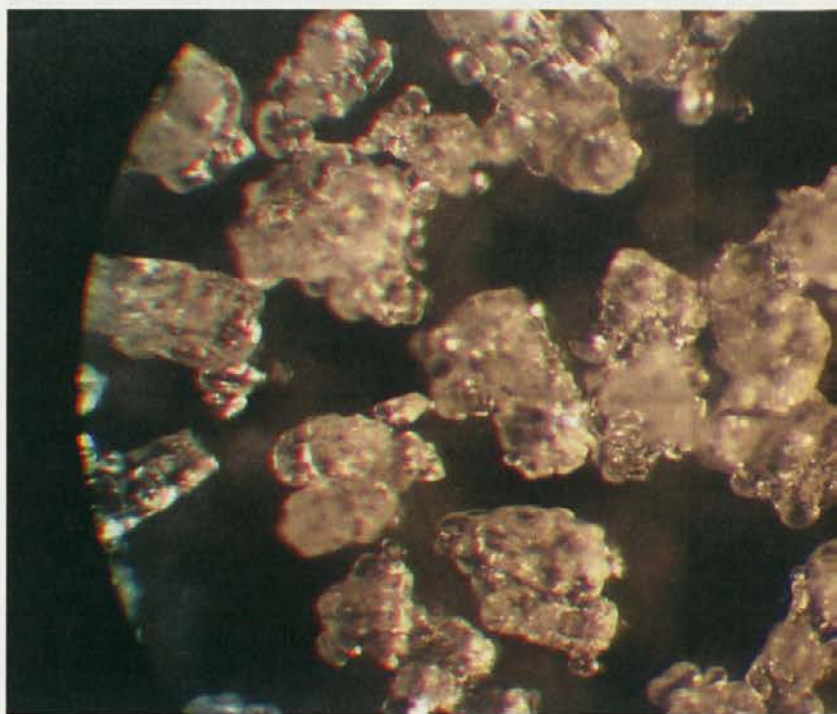
- primerljive nivoje izobraževanja (kratki, prvi, drugi in tretji cikel);
- gibke, modernizirane študijske programe;
- zaupanja vreden sistem zagotavljanja kakovosti.

Pri tem je potrebno zagotoviti, da spremembe ne bodo samo zunanje prilagajanje štirim ciklusom, kot se pogosto dogaja. Programe je potrebno prenoviti upoštevaje najboljšo prakso na evropskih univerzah. Prenovo naj bi usklajevale strokovne zveze na evropskem nivoju.

Delež študentov in zlasti raziskovalcev, ki bodo preživeli eno leto oz. en semester v tujini ali v industriji, se mora najmanj podvojiti. Teče naj na vseh stopnjah študija, tudi v doktorskem študiju, pospešuje naj kariere osebja in raziskovalcev. Nacionalne štipendije in posojila morajo postati prenosljivi znotraj EU ne glede na kraj izobraževanja ali raziskovanja. Zagotoviti je potrebno priznavanje pokojninske dobe in odstraniti druge ovire strokovni, mednarodni in medsektorski mobilnosti. Postopki priznavanja akademskih kvalifikacij ne smejo trajati več kot štiri mesece.

Zagotoviti univerzam avtonomijo in odgovornost

Univerze ne bodo postale inovativne in prilagodljive, če država visokemu šolstvu ne bo zagotovila takih pravil, politike, mehanizmov financiranja in spodbud za izobraževanje, raziskovanje in inovacije, ki bodo izboljšali oce-

njevanje delovanja, preglednost stroškov, postopke vpisovanja, napredovanja osebja in volitve v nazive. Potrebno je ukiniti prekomerno reguliranje in državno vodenje ter omogočiti univerzam polno svobodo pri sprejemanju poslanstva, prioritet, notranji organizaciji, sodelovanju z družbo, spreminjanju izobraževalnih in raziskovalnih programov, zaposlovanju, sodelovanju z gospodarstvom, financiranju in učinkovitem poslovanju. Na drugi strani pričakuje od univerz ustrezno odgovornost družbi.

To zahteva drugačen sistem vodenja, ki bo temeljil na strokovnem razvoju človeških virov, investicij in administrativnih postopkov. Univerze morajo preseči razdrobljenost v fakultete, oddelke, laboratorije, preusmeriti napore na cilje v raziskovanju, poučevanju in storitvah. Država mora pospeševati in nagrajevati dobro vodenje in najboljše vodje na univerzah z nacionalnimi telesi za vodenje univerz in izobraževanje njihovih vodij.

Spodbujati partnerstvo s poslovno skupnostjo

Ob ohranjanju javnega poslanstva, družbene in kulturne vloge je potrebno okrepiti ekonomsko funkcijo univerz, da bodo boljše in hitreje reagirale na zahteve trga. Partnerstvo univerz, zlasti centrov odličnosti s poslovno skupnostjo, tudi malimi in srednje velikimi podjetji, je strateško pomemb-

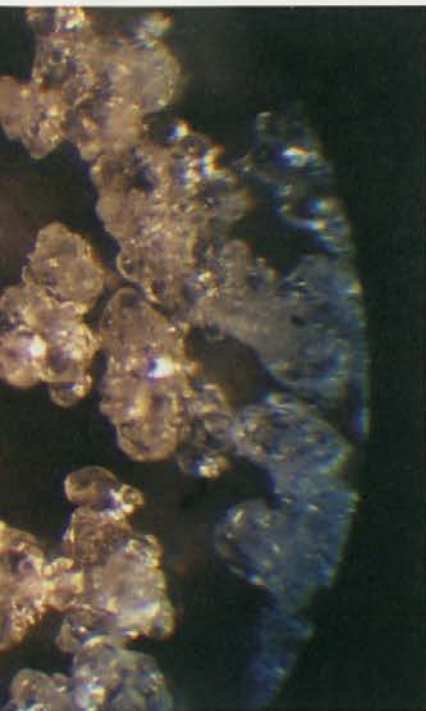
no, služi javnemu interesu, spodbuja znanstveni in tehnološki razvoj. Izboljšuje prenos znanj, širi uporabo raziskovalnih izsledkov, vključno s spoštovanjem pravic iz intelektualne lastnine (IPR), patentov in licenc ter nastajanje podjetij, znanstvenih parkov, inkubatorjev. Povečuje relevantno programov izobraževanja in usposabljanja, izboljšuje možnosti zaposlovanja raziskovalcev na vseh stopnjah, omogoča dodatno financiranje infrastrukture.

Večina univerz potrebuje zunanjo podporo, zlasti pri podjetništvu in poslovanju. Doseči jo je mogoče z lokalnimi grozdi za ustvarjanje in prenos znanj, uradi za skupne raziskave ali prenos znanja. Podjetniška in poslovodska znanja ter inovacijske spretnosti morajo zato postati del podiplomskega izobraževanja, urjenja raziskovalcev in strategij osebja na univerzah.

Zagotoviti pravo razmerje spretnosti in kompetenc za trg dela

Študijski programi morajo z inovativnimi predmetniki, študijskimi metodami, programi za usposabljanje/preusposabljanje spodbujati zaposljivost diplomantov. Strokovna praksa v industriji mora biti ovrednotena s kreditnimi točkami; z njo prevzema jo poslovni sektor, strokovna telesa in vlada del odgovornosti za zaposljivost diplomantov. Doktorski progra-

posodobljenje univerz

memben je delež diplomantov glede na vpis, povprečen čas študija in stopnja zaposlovanja diplomantov. Raziskovalne univerze morajo biti financirane drugače kot zgolj izobraževalne – kriteriji zanje so raziskovalni dosežki, uspešne prijave na razpise, objave, citati, patenti, licence, akademska priznanja, industrijsko in mednarodno sodelovanje ipd. Vsaka država mora iskati pravilno razmerje med programskim, projektnim in storilnostnim financiranjem. Projektno financiranje naj temelji na sistemu vrednotenja institucij; upošteva naj kakovost, mednarodne kazalce uspešnosti, jasno določene cilje.

Tudi študenti iz najrevnejših slojev morajo imeti enako možnost izobraževanja – odličnost v izobraževanju in raziskovanju brez njih ne bo možna. Štipendiranje je potrebno preučiti v luči učinkovitosti in enakih možnosti.

Spodbujati inter- in transdisciplinarnost

Izobraževalne in raziskovalne programe je potrebno prilagajati novim dosežkom in rastočim smerem raziskovanja. Manj se je potrebno osredotočati na znanstvene discipline in bolj na raziskovalna področja (npr. zeleno energijo, biotehnologijo, nanotehnologijo), ki so povezana s sorodnimi disciplinami, vključno s humanistiko, družboslovjem, podjetništvom in vodstvenimi znanji. Z večjo mobilnostjo med disciplinami, sektorji in raziskovalnimi ustanovami je potrebno pospeševati sodelovanje med študenti, raziskovalci in raziskovalnimi skupinami.

Uvajanje inter- in transdisciplinarnosti zahteva nove institucijske in organizacijske pristope pri zaposlovanju, načelih financiranja, poučevanju in kurikulumu, zlasti pri raziskovanju in usposabljanju raziskovalcev. Za-

Aktivirati znanje v sodelovanju z družbo

Družba vse bolj temelji na znanju, ki nadomešča fizične vire kot gonilo gospodarske rasti. Univerze morajo zato sporočati relevantno svojih aktivnosti, zlasti raziskav, javnosti in voditi dialog z vsemi deležniki. To je mogoče dosežati na več načinov: z vseživljenjskim učenjem, konferencami, dnevi odprtih vrat, prakso študentov, diskusijskimi forumi, razgovori z bivšimi diplomanti in državljani, z lokalnimi in regionalnimi igralci. Pomembno je sodelovanje z nosilci predhodnega izobraževanja in gospodarstvom. Z njim se izobraževanje, usposabljanje in raziskovanje približuje potrebam državljanov in družbe, postaja relevantnejše. Prepričuje javnost, vlado in zasebni sektor, da so vredni njihovih vlaganj.

Priznavati in plačevati odličnost

Odličnost izhaja iz tekmovanja in se razvija na nivoju fakultet oz. oddelkov. Povečana tekmovalnost, večja mobilnost in koncentriranje virov naj univerzam in njihovim partnerjem v industriji omogoči odprto, izzivalno delovno okolje, ki bo privlačilo najbolj nadarjene študente in raziskovalce iz Evrope in sveta. Univerze morajo zaposlovati najboljše akademike in raziskovalce z gibkimi, odprtimi in preglednimi postopki. Raziskovalcem in vodjem skupin mora zagotavljati neodvisnost raziskav, osebju privlačne karijerne možnosti. Države morajo preveriti ponudbo na podiplomskem nivoju, vključno z naborom disciplin in usposabljanj. Na tem področju so potrebne daljnosežne spremembe. Univerze naj opredelijo področja, na katerih lahko dosegajo odličnost, in se osredotočijo nanje. Odličnost podiplomskih šol in mrež bo deležna evropske finančne podpore, če bo dose-

strijsko podporo.

Tekmovalnost bosta pospešila zlasti Evropski inštitut za tehnologije in Evropski raziskovalni svet. Z ligo pravakov na »fronti znanja« bosta odprla tekmovanje za najboljše in najbolj bistre v Evropi.

Napraviti evropske univerze vidne in privlačne v svetu

Z naraščajočo globalizacijo morata postati evropski visokošolski in raziskovalni prostor odprta in konkurenčna v svetu. Zato je potrebno dvigniti kvaliteto univerz, povečati njihovo privlačnost in vidnost v svetu. Programi Erasmus Mundus in Marie-Curie so začetek tega procesa, ki naj bi se nadaljeval tudi z ugodnim financiranjem za Neevropce, bilateralnimi in multilateralnimi sporazumi mednarodnega sodelovanja, izmenjavo osebja med univerzami, priložnostmi za neevropske raziskovalce in akademike. Evropske študente, učitelje in raziskovalce je potrebno spodbujati, da preživijo del svoje delovne dobe zunaj Evrope, da bi pospeševali poklicne stike in postali partner pri razvoju človeškega kapitala v tretjih državah.

Poenostaviti in pospešiti je potrebno zakonske in administrativne postopke za prihod študentov in raziskovalcev iz držav zunaj EU (»raziskovalna viza«). Konzorciji evropskih univerz naj ponudijo skupne ali dvojne diplome v drugem in tretjem ciklusu študija.

Vloga Evropske komisije

Modernizacija univerz je predvsem naloga univerz in držav članic EU. Evropska komisija bo pomagala s financiranjem v smeri kakovosti univerz, s programi za raziskave in razvoj, vseživljenjsko učenje, tekmovalnost in inovacije, strukturnimi skladi in posojili Evropske investicijske banke. Strukturni skladi univerzam omogočajo financiranje infrastrukture, pospešujejo partnerstvo med akademskim in poslovnim sektorjem, podpirajo raziskave in inovacije, ki so skladne z ekonomskimi razvojnimi cilji držav članic, zlasti manj razvitih držav in regij. Evropski inštitut za tehnologijo bo skrbel za odličnost, interdisciplinarnost in mreženje med centri, med akademsko in poslovno sfero.

mi naj poleg usposabljanja v raziskovalni tehniki usposablja tudi za vodenje IPR, komuniciranje, mreženje, podjetništvo in skupinsko delo. Uspeh na trgu naj bo eden od kazalcev kakovosti delovanja univerze, ki ga je potrebno priznati v sistemih financiranja in vrednotenja. Vseživljenjsko učenje bo v naslednjih letih lahko nadomestilo demografski padec v prilivu študentov.

Skrčiti finančno vrzel ter izboljšati učinkovitost financiranja

Države EU naj bi do leta 2010 povečale financiranje raziskav in razvoja na 3 % bruto domačega proizvoda (BDP) letno, od tega 1 % iz javnih sredstev. Dodatno naj bi namenile za modernizirati visokošolski sektor javna in privatna sredstva iz gospodinjstev, industrije in donacij v višini najmanj 2 % BDP. Z manjšim deležem univerze ne bodo mogle polno prispevati k rasti in udeležanju libonske strategije. Študije OECD kažejo, da je donosnost sredstev za visokošolsko izobraževanje večja od realnih obrestnih mer. Univerze naj bodo financirane po tem, kar delajo, zlasti v raziskavah, ne po tem, kar so. Financiranje raziskav obsega sodelovanje s podjetji, fundacijami, v čezmejnih konzorcijih in druge privatne vire.

Financiranje naj temelji na relevantnih dosežkih, ne na vpisu. Po-

Evropske univerze imajo več kot 4000 institucij, 1,7 milijonov študentov, poldrugi milijon osebja in 435.000 raziskovalcev.

jeti mora tudi strokovna telesa ter svete in mehanizme za financiranje, ki so še vedno tradicionalno, monodisciplinarno usmerjeni.

gala kritično maso, trans- in interdisciplinarnost, močno evropsko dimenzijo, odličnost, možnost podoktorskega dela, regionalno, nacionalno in indu-

Pridiga brucem ali kaj

Največ vznemirjenja, strahov in pričakovanj novo študijsko leto prav gotovo vzbuja tistim, ki vanj vstopate prvič. Torej vam, dragi bruci in brucke. Študij je mešanica zabave, resnega dela, glavobolov, smeha, solz, športa, lenarjenja, učenja, ljubezni, razočaranj. Skozi študij, dragi bruci in brucke, si bo vsak od vas izoblikoval svojo pot.

ROBERT MLAKAR

Kaj so boni, kako se vpišete, kdo so vaši profesorji, vaši sošolci in podobno, vam je do sedaj prav gotovo že jasno, zato vam s tem ne bom kradel časa. Verjetno pa se še vedno sprašujete, kaj bo drugače, odkar niste več v srednji šoli? Kako izgleda študij? Ali boste imeli kaj prostega časa in kaj z njim storiti? Skratka, kaj pomeni biti študent ...

Dijak vs študent

Naj vas najprej nekoliko postavim na realna tla. Če mislite, da ste s tem, ko ste postali bruc, postali tudi popolnoma samostojni, se motite. Študij je zgolj in samo pot k samostojnosti. V kolikor nimate bajeslovne štipendije ali pa ste se odločili, da boste med študijem opravljali kakšno izredno dobro plačano študentsko delo, bodo še vedno vaši najmočnejši sponzorji vaši starši. Zato priporočam, da o tem premislite, preden jim navržete pridigo o »saj sem dovolj star, da lahko sam skrbim zase«.

Ste prej živeli doma, zdaj pa ste se preselili v študentski dom ali najemniško stanovanje? Od zdaj naprej vas starši ne bodo več toliko nadzirali. Ne bodo vam govorili, kdaj naj pridete domov, kdaj bo kosilo, kdaj naj hodite spat, s kom se lahko družite in s kom ne ... Ne bo vam več treba slediti njihovem urniku. Lahko si boste kreirali svojega ali pa se po mili volji prepuščali vsesplošnem kaosu. Če živite pri starših, ta privilegij pride le, če se s starši dogovorite, da zazidate vhodna vrata svoje sobe in si naredite lasten izhod.

Ni še dolgo od tega, ko ste morali kot dijaki zgodaj vstajati, redno hoditi k pouku in se bržkone tudi dokaj redno učiti za vsakotedenske preizkuse znanja. Zdaj to ne bo več po-

trebno. Toplo posteljo boste lahko zapustili, ko bo vam ustrezalo. Predavanja niso obvezna. Izpiti so praviloma po končanih predavanjih, tako da je sprotno učenje zgolj stvar odločitve, ni pa nuja. Za vsa svoja dejanja boste seveda sprejeli vso odgovornost. Da, prav ste slišali. Odgovornost.

Nič več vas ne bo k učenju silil profesor, starši, prijatelji ali kdor koli drug. Starši ne bodo hodili na govorilne ure zagovarjat svojega dragega sinčka in hčerko, niti ne bodo predavatelji na govorilnih urah stekali, kako nemirni in neodgovorni ali pa pridni ste. Vse bo na vaših ramenih. Študij je namenjen vam, govorilne ure so namenjene vam, zabava in prosti čas je namenjen vam ... Ampak, naj še enkrat poudarim – za vse ste odgovorni sami.

Kot dijak ste se, razen nekaterih ekstremov, hodili zabavat zgolj ob vikendih. Študij vam ponuja neomejene količine zabave tudi med tednom. Kdaj, kako in s kom se boste zabavali, je spet samo vaša stvar. Nihče vas ne ovira – če imate seveda za to dovolj denarja. Če denarja ni dovolj, pa je študij edinstvena priložnost, da si tudi kaj malega zaslužite. Trenutna zakonodaja je študentskemu delu naklonjena, čeprav se lahko upravičeno vprašamo, kako dolgo še.

Študij

Če mislite, da bo življenje, odkar ste se vpisali na univerzo, izgledalo nekako tako, da se zjutraj vstanete, greste na par kav, potem tu pa tam na kakšno predavanje, nakar sledi žur do jutranjih ur, lahko imate prav, lahko pa tudi ne. Odvisno od tega, s kakšnim namenom ste se odločili za študij.

Ste eden tistih, ki ste se odločili za študij zgolj zaradi zabave in vam niti diploma niti znanje nista glavna

prioriteta? Potem imate prav. Študij je ena velika zabava. Ponuja neskončno možnosti. Od brezkončnega posedanja po kavarnah in pivnicah, ogledov filmov, igranja računalniških iger, druženja s prijatelji, plesanja po diskotekah v opoju čarobnih alkoholnih in drugačnih substanc do raznih potovanj v bližnje ali pa bolj eksotične kraje. Nimate dovolj denarja za vse to? Nič lažjega. Študentski servisi so polni ponudb za relativno lahek študentski zaslužek. Zaradi ugodne zakonodaje pa delodajalci prav radi zaposlujejo študente. Pri tem ne dvomim, da so tudi starši v večini primerov voljni primakniti kakšen tolar za »nujne šolske potrebščine«. In vaš dan izgleda nekako tako: osem ur dela, osem ur razvedrilnega programa in osem ur spanja. Ko se vam zljubi, se morda usedete za knjigo in naredite kakšen izpit – in to se lahko vleče leta in leta. Nemara po kakšnih osmih, devetih letih celo opravite vse šolske obveznosti in uspešno zagovarjate di-

plomo. Ali pa tudi ne ...

Potem ste tu še študentje, ki želite postati Nekdo. Nekdo, ki nekaj ve. Ki je kompetenten na trgu delovne sile. Nekdo, ki bo s svojim znanjem dejansko našel službo. Nekdo, ki se bo lahko dokazoval s svojim znanjem, ki je, kot vemo, človekovo največje bogastvo. In če imate resen namen od študija potegniti kar največ koristi za svoje življenje, potem vam bo učenje glavna prioriteta. Če se vidite v tej skupini, potem si boste morali študij bistveno drugače organizirati. Še toliko bolj v primeru, da nimate namena študirati več kot pet let. Hodili boste na vsa predavanja in vaje, študirali dolgo v noč, sodelovali v čim več obštidjskih aktivnostih, veliko brali, izpite boste delali na prvih rokih ali celo predrokih, morda boste vpisali še kakšen vzporedni študij, vaš najboljši prijatelj bo profesor ... Po kakšnih osmih, devetih letih, boste nemara naredili magistririj in nato še doktorat in postali Nekdo. Ali pa tudi ne ...

pomeni biti študent

Fotografije: Aleš Gjerkeš

Večina vas je verjetno nekje vmes. Ne bo vam žal časa, ki ga boste preživeli ob prežvekanju študijske literature, kot tudi ne boste obžalovali časa, ki ga boste namenili zabavi. Ko vam na izpitih ne bo šlo najbolje, tudi zavoljo neprespanih noči, se boste tolažili z »Non scholae, sed vitae discimus« – ne učimo se za šolo, ampak za življenje. Naredili boste selekcijo predavanj, katera boste obiskovali in katera boste raje prespali, z izpiti pa se boste borili verjetno vse do konca septembra. Verjetno vam tudi ne bo odveč poprijeti za kakšno lažje študentsko delo, ki se bo tudi popolnoma skladalo z vašo »študentsko filozofijo« – vsega po malo.

Verjetno ste si že zastavili vprašanje, koliko učenja je potrebnega, da opravite izpite, in na kakšne težave lahko naletite? To je odvisno od vrste dejavnikov. Glavni je prav gotovo izbira študija. Če ste si izbrali študij, ki vam je všeč, za katerega čutite, da vam je pisan na kožo in za katerega ste nemara celo nadarjeni,

potem večjih težav skoraj ne gre pričakovati. Če pa temu ni tako, in takih primerov je veliko, se boste dostikrat počutili, da plavate proti toku. In če niste ravno Martin Strel, v tem ne boste videli posebnega užitka.

Precejšnjo uslugo si boste naredili, če boste obiskovali vaje in predavanja ter ohranjali kar se da dobre odnose s profesorji. To ne pomeni, da morate profesorjem postati njihova lastna senca, ampak zgolj to, da na njih gledate kot na nekoga, ki vam želi pomagati, da vaše znanje napreduje, in ne na nekoga, katere-

bice, nato pa se odpravili ven. Štuk, Trust, Samsara ali Klub mariborskih študentov vam bodo nekaterim hitro postali drugi dom. Drugi boste šli raje odigrati partijo biljarda v Kaos. Tisti, ki ste za nekoliko bolj resno glasbo, si boste lahko svoj glasbeni okus potešili v Jazz klubu Satchmo, kjer se čez leto zvrsti kar nekaj kvalitetnih koncertov sicer splošnemu popularnemu okusu manj znanih ustvarjalcev. Na Lentu pa boste slej kot prej odkrili tudi KGB.

Tisti, ki imate žilico za umetnost, boste svoje strasti lahko umirili v Kibli, kjer si lahko čez celo leto ogleda-

je to predrago, boste seveda poiskali cenejše variante. V sklopu Zdrave zabave, ki jo organizirajo sodelavci Univerzitetne športne zveze Maribor, si boste lahko za relativno malo denarja izbrali skorajda katerikoli šport, ki si ga lahko zamislite. Še ceneje pa bo, če se enostavno dvignete iz udobne postelje in se sprehodite po mestu, obiščete park, greste do Treh ribnikov. Tisti, ki imate raje nekoliko neraven teren, boste nemara odšli na Piramido ali Kalvarijo in si pogledali, kako izgleda Maribor iz ptičje perspektive. Za ljubitelje pohodov sta tu Pohorje in Urban. Kolesarjem bo večji izziv gotovo Pohorje. V kolikor se vam ne ljubi premagovati hriba, lahko kolo in samega sebe naložite v gondolo in si na vrhu Pohorja izberete nadaljnjo destinacijo. Morda vas pot zanese vse tja do Rogle ...

Kot ste verjetno ugotovili, so pred vami zelo razburljiva leta. Vse, kar je bilo do sedaj omenjeno, ni morebiti niti desetina možnosti, ki se vam odpirajo zdaj, ko ste postali študent. Vaša glavna naloga v prihodnjih štirih letih pa bo, da najdete pravo mero vsega. Pravo mero učenja, zabave, obiskovanja predavanj, študentskega dela ... Vsakršno pretiravanje nikakor ni dobro. Preveč učenja in dela vodi v stres in izčrpanost, pretirano udeleževanje na zabavah pa vam lahko kupi članstvo v društvu anonimnih alkoholikov. Na koncu boste nemara ugotovili, da so študentska leta najlepša leta v življenju. Ali pa tudi ne ...

Predavanja niso obvezna. Izpiti so praviloma po končanih predavanjih, tako da je sprotno učenje zgolj stvar odločitve, ni pa nuja.

ga edini cilj je, da vas vrže na izpitu.

Kakorkoli že, dejstvo je, da boste na samem začetku, ko sistema še ne poznate najbolje, porabili precej več časa, da se ustrezno pripravite. Sčasoma pa se boste naučili bolj spretno voziti med količki. Najbolje se boste znašli, če se o vseh svojih dvomih in strahovih pogovorite s svojimi starejšimi kolegi na fakulteti, ki vam bodo prav gotovo z veseljem pomagali. Povedali vam bodo, kaj kateri profesor od vas pričakuje, kaj se naučiti in kaj ne, kako pristopiti k učenju, kje najti bližnjice. Morda vam bodo celo posodili zapiske ali pa boste od njih v roke dobili kakšno izpitno vprašanje, če ne že celega izpita. Splača se povprašati.

Prosti čas

Ne glede na to, kako veliko se boste morali in želeli učiti, vedno si je med študijem treba vzeti tudi prosti čas. In verjemite mi, vzeli si ga boste. Nekateri še preveč. Maribor vam ponuja nešteto različnih možnosti preživljanja prostega časa. Tista oblika, na katero študentje radi najprej pomislimo, so prav gotovo študentske zabave. Minister za zdravje opozarja, a vendar ne dovolj naglas, da si ne bi privoščili tudi kakšno kapljico »rujnega« v udobju študentske so-

te multimedijske predstavitve, ali pa si boste pogledali kakšno izmed gledaliških predstav, obiskali katero od mariborskih galerij ali katerega izmed muzejev. Ljubitelji art filma boste svoj okus potešili v Art Kinu Pekarna, ljubitelji bolj ameriško usmerjene produkcije pa boste seveda zahajali v vsem dobro poznan Kolosej ali Planet Tuš.

Odlična izbira za preživljanje prostega časa je prav gotovo šport. Tu se vam odpirajo neštete možnosti. Lahko se vpišete na trening borilnih veščin, vadbo joge ali aerobike, plavanje, fitnes, ples ... Če vam

Schengenski zid okoli

Gibanje študentov in ostalih državljanov držav zahodnega Balkana po Evropi je omejeno s strogim in rigidnim režimom vizumov – Evropska unija je že odločila o podražitvi vizumov s 35 na 60 evrov. Poleg tega je še dolg, naporen in ponižujoč proces pridobitve vizumov.

NIKOLA RISTESKI,
ŠTUDENT FERI-ja IZ MAKEDONJE

Slovenija bo 1.1.2007 vstopila v Schengensko cono, kar pomeni, da bo potovanje slovenskih državljanov v države članice Schengenske cone maksimalno olajšano, torej ne bo več mej med Slovenijo in ostalimi članicami schengenskega dogovora. Kako pa je za državljane tistih držav z zahodnega Balkana (Makedonija, Albanija, Srbija in Črna gora in Bosna in Hercegovina), prav tako Rusije in Ukrajine, ki za potovanje v Evropsko unijo potrebujejo vizume?

Postopek pridobitve vizuma izgleda približno tako:

Vizum se pridobi na veleposlaništvu ali konzularnem predstavništvu države, v katero bo državljan potoval. Ponavadi so predstavništva le v glavnem mestu, tako da morajo tisti iz notranjosti države potovati dokaj daleč, da bi oddali dokumente. Na internetu skoraj da ni nobenega podatka glede veleposlaništev. Natančen seznam potrebnih dokumentov ni objavljen nikjer, ko pa se obrneš na informacije, se pogosto zgodi, da uslužbenec pozabi na kakšen dokument ali pa drug uslužbenec najde kakšen dodatni dokument, kar pomeni dodatno potovanje (pogosto slišimo stavek: »Pridite naslednjič s kompletno dokumentacijo.«). Veleposlaništva delajo 3–4 dni v tednu, čas za predajo dokumentov je ponavadi zjutraj in je pogosto prekratek, da bi vsi oddali dokumente. Skoraj na vseh veleposlaništvih je potrebno čakati približno dva tedna za pridobitev vizuma. Slovensko veleposlaništvo je med najhitrejšimi, saj prosilci dobijo odgovor oz. vizum v istem dnevu.

Na internetnih straneh nemškega veleposlaništva v Skop-

ju (www.deutschebotschaft-skopje.com.mk) piše, da je za vizo potrebno priložiti dokumente, ki potrjujejo namen potovanja. Zaradi te nedoločenosti so državljani prepuščeni milosti zaposlenih na veleposlaništvu. Študent prvega letnika medicinske fakultete v Mariboru, sicer makedonski državljan, je prosil za informacije glede vizuma, da bi si lahko ogledal inštitute v Gradcu. Preko internetne pošte je dobil odgovor, da potrebuje za pridobitev vizuma potrdilo o vpisu, izpisek bančnega računa, potrdilo o prijavi prebivališča v Sloveniji, urejeno zdravstveno zavarovanje za obdobje, ko bo v Avstriji, 35 evrov in na koncu potrdilo, da je obisk inštituta obvezen del študijskega programa. Kljub temu, da je Gradec tako blizu, je zaradi tega, ker obisk ni obvezen del procesa, zanj predaleč.

Tudi če si kdo priskrbi vizum, obstaja možnost, da ga ne spustijo pri vstopu v državo zaradi suma, da je oddal lažne oz. napačne podatke za pridobitev vizuma. To preverjajo s kratkim spraševanjem na meji, pogosto v jeziku, ki je potniku neznan in brez ustreznega prevoda. Pogosto so vprašanja povezana z državo, iz katere potnik prihaja, npr.: kdo je predsednik države, kdo je premier,

zen za Schengensko cono potrebujejo državljani teh držav tudi posebne vizume za vse članice EU, ki so se pridružile maja 2004. Tudi v primeru, da bi nekdo potoval v državo iz Schengenske cone preko države, ki ni del Schengena, potrebuje tranzitni vizum samo za potovanje skozi to državo, kar pomeni dodatne stroške

pokazati, kaj zna: plesali so pred veleposlaništvom! Razlog, zaradi katerega ostali niso dobili vizuma, je bil, da obstaja verjetnost, da bodo člani skupine prosili za azil ali ostali v Veliki Britaniji in delali na črno. Tako vizuma niso dobili najbolj izkušeni plesalci in instrumentalisti ter koreograf, ker so bili starejši oz. v dobi življenja, ko bi lahko delali. Seveda so uslužbenci na veleposlaništvu zamenjali dejstvo, da je makedonska folklorna skupina gostja tega festivala zadnjih štirideset let in je do zdaj pobrala nekatere najvišje nagrade. Člani skupine so tudi izjavili, da so uslužbenci zahtevali številke mobilnih telefonov mladoletnih deklet, ki so bile del skupine, poleg tega so dekletom ponujali marihuano.

Folklorna skupina je ena izmed redkih, ki je razkrila negativne izkušnje na veleposlaništvu. Obstaja tudi velika možnost, da bodo v prihodnosti, ko bodo želeli v tujino, imeli spet težave. Britansko veleposlani-

Da bi dobili vizum vsi, pa je skupina morala pokazati, kaj zna: plesali so pred veleposlaništvom!

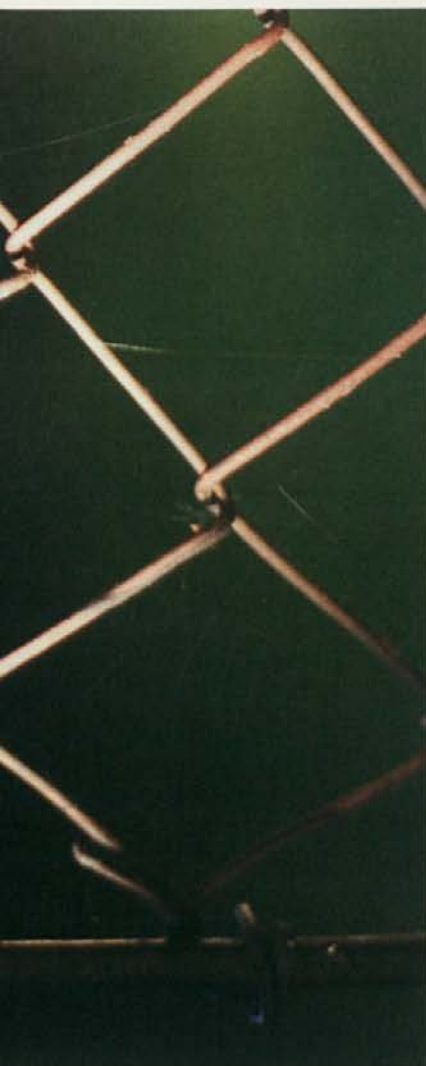
kdo je v nogometni reprezentanci. Kaj se zgodi, da nekdo ne gleda nogometa? Mejni policist nima nobene obveznosti, da bi prijavil, zakaj je nekomu preprečil vstop v državo. Vstop mu lahko prepreči, ker mu oseba ni všeč ali ker je imel slab dan ...

Omeniti je potrebno tudi, da ra-

in izgubo časa na veleposlaništvih.

Makedonska folklorna skupina je v znak protesta prikazala pripravljeno koreografijo za festival v Walesu pred britanskim veleposlaništvom (Britanija sicer ni del Schengenske cone), ker so dobili vizum za samo del od 45-članske skupine. Da bi dobili vizum vsi, pa je skupina morala

zahodnega Balkana

Fotografije: Aleš Gjerkeš

štvo se ni opravičilo, ampak je razložilo, da je takšen način pridobitve vizuma običajen postopek.

Sam sem bil priča, da makedonski voznik kamiona že tretjič ni dobil slovenskega vizuma, ker vedno, ko pride, zahtevajo še kakšen dokument, ki ga do takrat niso omenili. Na splošno je odnos zaposlenih pogosto ponižujoč in vtis, ki ga prosilec dobi, je, da ga uslužbenci hočejo odvrniti od potovanja.

Že večkrat so bili razkriti škandali na različnih velepostaništvih različnih držav, ko so uslužbenci za ustrezno ceno dajali vizume kriminalcem in tistim, ki so nameravali delati na črno.

Razlogi za vzpostavitev tako strogega režima, po izjavah predstavnikov držav EU, so zaščita pred vplivom ilegalnih delavcev in zaščita pred organiziranim in drugim kriminalom. Ali so balkanske države s svojim približno 20-milijonskim prebivalstvom res takšna grožnja za EU?

EU je leta 2004 sprejela Poljsko, ki ima 38 milijonov prebivalcev in 17-odstotno brezposelnost, leta 2004 pa je ukinila režim tudi za Bolgarijo in Rumunijo, ki se soočata s podobnimi problemi kot države zahodnega Balkana. Torej, grožnja, ki jo Balkan predstavlja za Evropsko unijo, ni tako velika, kot jo oblasti prikazujejo in je bolj politična kot realna.

Med razlogi za vizume pogosto navedejo zaščito pred organiziranim kriminalom. Torej, s tem da vsi

jo dobiti vizum za poletne počitnice, 3–4 mesece prej oddati prošnjo za vizum, kar je še en način »maltretiranja« makedonskih državljanov s strani Grčije.

»Kako mladi dojemajo EU, ki je v resnici ne morejo izkusiti? Generaciji, ki bi morala izveči Balkan iz ozkoglednega nacionalizma in konfliktov k evropski bodočnosti, niso dali možnosti, da bi to naredila.« (Mednarodna Krizna Skupina, Evropsko poročilo št. 168, 2005)

Pravi absurd je, koliko je vsako leto aretiranih kriminalcev, ki so dobili vizume.

potrebujejo vizum za vstop v Schengensko cono, evropske države enačijo vse državljane z malo skupino kriminalcev. Poleg tega je večina kriminalcev z balkanskim poreklom z državljanstvom neke države Schengenske cone. Pravi absurd je, koliko je vsako leto aretiranih kriminalcev, ki so dobili vizume, kljub temu da je potrdilo o nekaznovanju eden izmed obveznih dokumentov za polnoletne osebe.

Pogoji, ki jih Evropska unija postavlja za olajšavo režima, so skoraj enaki za vse države: izboljšanje kakovosti potnih listin, celotna kontrola mej, podpisovanje dogovorov za readmisijo. Zadnje čase se zdi, da bo potrebno več, saj so funkcionarji začeli govoriti, da bo potrebno izboljšati gospodarstvo in zmanjšati brezposelnost.

Grčija je država Schengenske cone, ki se sama ne drži tega dogovora. Namreč, zaradi spora glede imena z njeno sosedo Makedonijo, Grčija makedonskim državljanom ne dovoli vstopiti s schengenskim vizumom druge države, članice Schengenske cone, ampak zahteva poseben grški vizum. Na schengenskih vizumih je v makedonskih potnih listih v polju »velja za« napisano »Schengen zone excluding Greece«. Ostale evropske države podpirajo tovrstno izražanje nacionalizma. Na grškem veleposlaništvu traja postopek obravnave prošnje tako dolgo, da morajo tisti, ki želi-

Po neki raziskavi 70 % srbskih dijakov in študentov nikoli ni zapustilo svoje države. Stanje je verjetno podobno tudi v ostalih državah. Je to primer svobode, ki ga Evropa propagira?

Študenti iz EU imajo ogromno možnosti pridobivanja novih izkušenj s tem, da vsaj del svojega izobraževanja pridobijo v tujini, kar pa ni mogoče za študente z zahodnega Balkana. Tudi če bi hoteli redno študirati, bodo na poti do vizuma vsako leto naleteli na številne prepreke, postopek pa je drag, dolg in naporen. Zaradi take izolacije študentje zaostajajo v pogledu mednarodnega sodelovanja in posvečajo ogromno truda in denarja procesu pridobitve vizuma.

Poleg vlad so se v boj za ukinitve vizumov vključile tudi nevladne organizacije. Ena izmed teh organizacij je Citizen's pact for SEE, ki je že leta 2002 začela s svojim program za ukinitve vizumov. Kot eno izmed

za najboljšo zgodbo glede postopka pridobitve vizuma.

Poleg vseh aktivnosti v okviru ukinitve vizumov je EU najavila tudi podražitev vizumov s 35 na 60 evrov, ki bo začela veljati 1.1.2007. Za Balkan, Rusijo in Ukrajino bo podražitev začela veljati od leta 2008 naprej. Če na ceno 60 evrov dodamo še stroške potovanja do veleposlaništva, stroške za pridobitev vseh potrebnih dokumentov, prevode, overjanja pri notarju itd., dobimo vrednost, ki je enaka približno 50 % srbske ali makedonske povprečne plače oz. cele ruske ali ukrajinske povprečne plače. Razlog, zaradi katerega se bodo vizumi podražili, na zahtevo Francije, je, da s tem denarjem pokrijejo del stroškov za uvedbo novih biometričnih potnih listin, s katerimi evropski državljani ne bodo potrebovali vizuma za potovanje v ZDA. Torej bodo revni zahodni Balkan, Rusija in Ukrajina financirali drage biometrične potne liste bogatih evropskih državljanov? Istočasno zasluži podpora najave, da se bodo cene vizumov za otroke, študente in raziskovalce znižale, sicer natančnih podatkov o znižanju še ni.

Kje so v vsem tem mladi na Balkanu? Upanje za evropsko prihodnost je pod senco vsakdanje resnice, da so jim neposredni stiki z Evropsko unijo onemogočeni preko postopka pridobitve vizumov, evropsko upanje pa počasi zamenjuje evroskepticizem. Skrajni čas je že, da Evropska unija preneha z nepravilnim odnosom do balkanskih držav, ki ne predstavljajo takšne grožnje, kot jo predstavlja marsikdo od evropskih funkcionarjev. Izolacija balkanskih držav v nobenem primeru ne obeta pozitivne prihodnosti Balkana, ampak bo Balkan v celoti od-

Skrajni čas je že, da Evropska unija preneha z nepravilnim odnosom do balkanskih držav, ki ne predstavljajo nobene grožnje.

aktivnosti za ozaveščanje javnosti v Evropski uniji in na Balkanu so naredili spletno stran www.needvisa.net, na kateri so tudi organizirali natečaj

tujila in ga bo pustila v rokah tistih, ki Balkanu ne želijo to, kar si večina prebivalstva prizadeva: mir, napredek in blaginjo.

Migrantska pravica: ilegalec ni

Bo Evropa z izkoriščanjem ilegalnih migrantov kot poceni delovne sile uspela postati najkonkurenčnejše gospodarstvo na svetu? Bosta svoboda gibanja in pravica do bivanja steber v evropski identiteti prihodnosti?

JOSIP ROTAR

Današnji ulični marš poziva migrante, prosilce za azil in njihove prijatelje, družine in kolege, da se povežejo in skupaj borijo proti kriminalizaciji migrantov in zavračanju njihovih pravic; z namenom graditi transnacionalno gibanje, ki bo spremenilo okoliščine na bolje,« so se glasili mnogi pozivi na demonstracije po Evropi. Od Varšave do Londona, od Hamburga do Aten so tisoči hodili po ulicah, pred vhode centrov za tujce ter na različne načine izkazovali nestrinjanje z evropsko migracijsko politiko. Ko je lansko jesen na tisoče afriških migrantov naskakovalo nekajmeterski obmejni zid v španskih severnoafriških enklavah Ceuti in Melilli, so

zahteve za svobodo gibanja in enake možnosti do bivanja vsaj za trenutek pritegnile pozornost javnosti. Reakcija španske Guardie civil, ki je streljala na migrante in jih nekaj ubila, večino pa deportirala nazaj v puščavo, je reflektirala sliko eskalacije tega konflikta in krizo evropskega migracijskega režima. Če se oddaljimo od zastraženih evropskih meja in pogledamo v notranjost, bomo poleg bojov na meji nalekli tudi na boje znotraj meja Evropske unije. Migracijska politika EU se implementira skozi centre za tujce, izgone iz države in prefinjeno selekcijo delovne sile. Evropski migracijski režim dela iz migrantov ilegalce. Ti s svojim ilegalnim statusom odlično zapolnjujejo trg delovne sile. V pakirnicah mesa, na gradbiščih ali na plantažah paradižnika so za nizko plačilo primorani opravljati dela, ki jih sicer nihče drug ne bi. Pri tem pa so izpostavljeni najbolj nemogočim, nevarnim in negotovim delovnim razmeram. Tako kot ZDA se tudi Evropa vse bolj zanaša na delo ilegalnih migrantov, pri tem pa ekonomija gladko teče naprej, cene ostajajo nizke, življenjski standard pa je višji v primerjavi z ostalim svetom. EU se je znašla v kočljivi poziciji: brezuspešno namenja velike vsote denarja za kontrolo in nadzor meja, da bi s tem zadržala pritok poceni delovne sile, od katere pa je njena ekonomija močno odvisna. Pred nedavnim je ameriški kongres ob podpori republikancev sprejel odločitev o gradnji zidu na meji z Mehiko. Ameriški konzervativci so se odločili kriminalizirati na milijone migrantov in zgraditi zid vzdolž mehiške meje. V istem dahu pa ti isti politiki, kot vsi ostali, zaposlujejo iste migrante, da kosijo njihovo zelenico, režejo živo mejo, pestujejo njihove otroke in čistijo njihove wc-je. Zid ne bo preprečil nadaljnjih migracij. Samo njihove poti bodo postale daljše in nevarnejše, s tem pa bodo prekupevalci ilegalcev, ki že sedaj tvorijo močno verigo v mednarodnem kriminalu, zaračunavali bistveno več.

Navidezno prijetni, a vseeno nevarni so diskurzi humanitarcev, zna-

čilni za stranke levega centra in nekatere nevladne organizacije. Dober primer je Italija, ki je v zadnjih letih prišla v sam vrh po številu migrantov v Evropi. Po spremembi oblasti, ko je vlado ekstremno populističnega Berlusconijskega zamenjala vlada zmernejšega Prodijskega, se je hitro izkristaliziralo, kdo podpira boj za pravice migrantov in kdo se mu je pridružil iz lastnih političnih interesov. Še nekaj tednov pred volitvami so na velikih demonstracijah za zaprtje centrov za tujce v Italiji sodelovale skoraj vse stranke levega bloka, od reformiranih komunistov do socialistov in socialnih demokratov. Razlogov, zakaj so se stranke levega bloka iz gibanja za pravice migrantov odtujile, je verjetno več, glavni pa tiči pri vprašanju obstoja centrov za tujce. V okviru establišmenta nove Prodijske vlade so se celo formirale nekakšne komisije, ki obiskujejo centre za tujce in ugotavljajo, kje so razmere ustrezne in kje niso. Če predpostavimo, da bi takšna komisija znotraj nekega centra ugotovila nepravilnosti do te mere, da bi ga bilo potrebno zapreti, bi centre za tujce še vedno ustanavljali kje drugje. Že tako se z uvajanjem procesa eksternalizacije centri za tujce selijo v države izven Evrope. Veliko na novo zgraje-

nih centrov so postavili vzdolž severne Afrike, kjer nadzor v njih opravljajo varnostni organi afriških držav. V teh centrih so razmere še bolj zaostrene, saj se pazniki brez nadzora velikokrat izživljajo nad taboriščniki. Množična posilstva, mučenja in umori niso redkost. Tudi to je del evropske migracijske politike. Tudi če bi znotraj centrov za tujce imeli hotel s petimi zvezdicami, se ne bi mogli izogniti dejstvu, da

Eksternalizacija:

Je mera evropske migracijske politike, kjer se uvajajo taborišča in ostali instrumenti migracijske kontrole v državah izven Evrope. Največ v deželah Afrike, vzhodne Evrope in Rusije. Evropske vlade pritiskajo predvsem na afriške države, da bi pripomogle uvajanju migracijske kontrole tudi same: z implementacijo vizumskega režima, gradnjo taborišč in izvajanjem programov za vrnitev migrantov nazaj v domovino (repatriacijo).

Frontex:

Od lanskega leta je eden glavnih instrumentov militarizacije evropske migracijske politike Frontex. To je ime za novo evropsko agencijo za meje, ki ima sedež v Varšavi. Frontex organizira čarterske deportacije širom Evrope in koordinira operacije na obalah zahodne Afrike. Frontex s pomočjo letal in čolnov preprečuje afriškim migrantom na lesenih čolnih, da bi dosegli obalo Evrope.

Zahteve v okviru svobode gibanja in pravice do bivanja:

- brezpogojna legalizacija in enake pravice vsem migrantom na evropskem nivoju,
- zaprtje vseh centrov za tujce v Evropi in drugod,
- končanje vseh deportacij migrantov in eksternalizacijskih procesov,
- izvetje dovoljenja za bivanje iz delovne pogodbe.

nihče

DR. BORIS VEZJAK

Fotografije: Josip Rotar

je to še vedno taborišče, kamor zapirajo nedolžne ljudi. Zato se s poskusi, da bi razmere znotraj centrov za tujce postale humane, dosega ravno nasprotni učinek: taboriščem se daje legitimnost, migracijski režim pa se v očeh javnosti normalizira.

Za EU v 21. stoletju bo vprašanje migracij ključno. Bo ta še naprej gradila zidove na mejah, migrante metala v ilegalo, izkoriščala njihovo poceni delovno silo in na tej osnovi gradila najkonkurenčnejše gospodarstvo na svetu? Ali pa bo postopoma ukini-la meje, legalizirala status migrantov in evropsko identiteto uspela postaviti onkraj interesov nacionalnih držav, kot jih poznamo danes? Vsekakor bo za končanje dramatičnih prizorov masovnih naskokov na zidove meja Evrope potrebno več subtilnosti. Kaj je tisto, kar žene nekoga, da tvega svoje lastno življenje in življenje svoje družine za prihod v Evropo? Je za prihod v negostoljubno Evropo vredno pustiti za seboj vso bedo in brezup? Tisti, ki mu je vredno, ima zagotovo alternativo. Alternativo spremeniti lastno usodo. S tem, ko se je odločil, da bo spremenil lastno usodo, pa je nevede začel spreminjati svet.

Ob prvi obletnici referendumu o zakonu o RTV, na katerem so ta zmazek, ki omogoča politizacijo ustanove, vrli državljani dokončno potrdili, je na površino spet privrela razprava o tem, kaj nam je sploh prinesel. Boljšega programa zagotovo ne, se strinjajo celo njegovi zagovorniki.

Kam pluje RTV program?

Ni bil obljubljen v zakonu in z nobenimi kriteriji ga ni mogoče izmeriti. Cenena floskula se je sama razkrivala kot takšna že od začetka. Nižje naročnine tudi nismo dobili: ceneni argumentativni trik ponavljajo le še pis-ci zakona in vodstvo RTV hiše. Še nedavno tega je direktor Televizije Slovenija, g. Jože Možina, ponovil Grimsovo pravljico: »Kolikor pa vem, je naročnina nižja, ker se nominalno ni povišala.« Trimesečni pavšal skoraj vsako gospodinjstvo stane skoraj osem jurjev. Ker imate doma elektriko, ga morate plačati, sicer pa gledate raje kabelske programe, kajne?

S pravljico o nižji naročnini je seveda vse narobe: ljudje so pričakovali nominalno znižanje, ker je takšno bilo po tihem obljubljeno. Dobili so »realno«, vezano na inflacijo. Tako, ki se ne pozna na položnici. Če vas argument gospoda Možine prepriča, potem vam svetujem naslednje: jutri navsezgodaj se, če ste zaposleni, pompozno najavite pri svojem delodajalcu. Ko vas bo sprejel, mu jasno razložite, da ste prišli protestirat, ker vam je znižal plačo. Najprej bo verjetno močno začuden: plače vam pač ni znižal, to bo zagotovo pomota. In potem mu razložite: »Moja plača je nižja, ker se nominalno ni povišala!« Kot vidite, je analogija popolna. S tako abotno zahtevo lahko že jutri terjate povišico zase. Če bi bil zaposlen v RTV hiši, bi jo naslovil na svojega šefa, gospoda Možina, ki veselo producira pravljice za otroke. Logika je pač po definiciji ena, kajne, in velja univerzalno!

Če sta se pred enim letom razkrivala blišč in beda vladajoče retorike, ki je afne guncala z argumenti za polulat od smeha, danes že žanje-mo sadove te čudovito posajene njive, imenovane RTV hiša. Ne le, da ga vodita programski in nadzorni svet, ki sta bila nastavljena s plonk lističi navodil politike, koga je treba izbrati, o čemer smo v Katedri že poročali. Spomnimo se samo vseh že lani »tuhtanih« in razloženih Grimsovih paradoksov onstran razuma: želeli smo v Evropo in ji celo predsedovati, nismo

pa dali nič na njeno mnenje ali standarde: njihove ekspertize so v vladi razlagali kot »nične« in »brezpredmetne«; deklarirano naj bi verjeli stroki, a le tedaj, ko nam paše, sicer so jo diskreditirali, na čelu s Fakulteto za družbene vede in njenimi medijskimi teoretiki; novi zakon se je sprejemalo pod pretvezo depolitizacije javnega radia in televizije, a na ta način, da se je vpeljalo politično odgovornost zanj; v programskem svetu so zahtevali zastopnost »prave« civilne družbe (prava je seveda bila tista, ki je »naša«), a pravzaprav trdimo, da je v Sloveniji ni, da je »tako imenovana«; sklicevali smo se na argumente, a dobili žalitve in manipulacije; hoteli smo javni servis, usklajen z željami vseh davkoplačevalcev in programsko utežen za vse okuse, potem pa so akterji hoteli posnemati programe komercialk itd.

Ta meseca se srečujemo s kopico nedoslednosti in neizvrševanj zakona. Ni tretjega parlamentarnega kanala. Ponovitev je vedno več in preveč. Želijo nam poiskati humoriste, ki ustrezajo in so smešni njim, ne nam. Cerkvene oddaje se širijo. In če ostanemo pri gospodu Možini: televizija mora ravnati državotvorno, pravi. V ta namen so izumili ponovitve programa, starega 15 let. Da bi naredili brezplačno reklamo vladajoči politiki, seveda, ki se ima za edine osamosvojitelje. Dnevniki, ki jih ponavljajo iz leta 1991, so na sporedu že četrti mesec, kar znese skupaj več kot sto ponovitev!

Kako razložiti takšno ravnanje? Kot je povedal Možina ob mejnem zapletu s Hrvati v Hotizi, mora tudi nacionalna televizija pokazati in kaže tisto mero državotvornosti, ki je v takih primerih nujno potrebna. Žal pojem državotvornosti kreira, napolnjuje in definira ravno politika; ta določa, kaj tvori državo. Iz napovedanega stališča smemo sklepati, da se s takšnim vodilom daje v oklepaj avtonomno delo novinarjev, hkrati pa se kar naravnost priznava zavezanost uradni politiki. Da smo dobili vladno televizijo, smo izvedeli kar v iskrenem priznanju njenega direktorja.

Na mednarodni konferenci HCC07, ki sta jo konec septembra v Mariboru pripravila svetovno društvo informatikov IFIP in IZUM, Institut informacijskih znanosti, smo se pogovarjali z Williamom H. Duttonom, svetovno priznanim strokovnjakom za družbeno informatiko. Pomen raziskovanja družbenega vpliva tehnološkega napredka lahko razberemo iz ogromnih razvojnih potencialov, tako v smislu tehnoloških kot družbenih pridobitev.

MATJAŽ GERM

Razvoj uporabe informacijsko komunikacijskih tehnologij v izobraževanju

Dr. Dutton, ste direktor Oxford Internet Institute. Nam lahko na začetku predstavite delo na inštitutu, vaše projekte in vizije v prihodnosti?

Naše delo je pravzaprav razdeljeno na štiri področja. Prvo področje je povezano z raziskovanjem uporabe interneta v vsakodnevem življenju, torej internetne konzumacije med posamezniki in proučevanjem razvoja odnosa med posameznikom in internetom. Drugo področje je povezano s proučevanjem razvoja e-uprave ter splošno razvoja in družbenih posledic prenašanja političnih form in institucionalnosti na internet. Tretje področje se navezuje na znanost in učenje. Ukvarjamo se z družbenimi, etičnimi in pravnimi implikacijami elektronskega raziskovanja, torej razvijajoče se e-znanosti. Morda najpomembnejši element raziskovanja interneta za prihodnost je povezan z raziskovanjem procesa oblikovanja in upravljanja interneta v bodoče, torej iskanje odgovorov na vprašanja, kot so, kako se bo razvijala struktura interneta ter kdo in kako bo upravljal z internetom.

Kaj bi izpostavili kot glavno prednost uporabe informacijsko komunikacijskih tehnologij v izobraževanju?

Primarni cilj in namen uporabe informacijsko komunikacijskih tehnologij je preoblikovanje dostopa do znanja, storitev in tehnologij. Pomeni spremembo v načinu pridobivanja informacij, v načinu konzumiranja določenih storitev in seveda v načinu komunikacije. Predružači pa se tudi razumevanje dojemanja koga in kaj poznamo, kaj in kako lahko uporabljamo za zadovoljitev lastnih potreb in kakšno znanje potrebujemo, da lahko sploh izkoristimo kapacitete informacijsko komunikacijskih tehnologij. Podobno je v izob-

raževanju, elektronsko izobraževanje ima izredne potenciale v izboljševanju dostopa do večslojnih informacij in novih podatkovnih dimenzij, dostopa do različnih strokovnih baz in izboljševanja dostave izobraževalnih storitev.

Ali se lahko z nadaljnjim razvojem tovrstnega izobraževanja srečamo z radikalnim preoblikovanjem celotne percepcije pojma učenja, kot ga poznamo danes?

Namen razvoja uporabe informacijsko komunikacijskih tehnologij v izobraževanju ni povezan z izginjanjem »face to face« komunikacije, ampak z omogočanjem kvalitetne komunikacije tudi v primerih, ko komunikacijska partnerja nista fizično prisotna na istem mestu. Skratka, gre za izrabo potenciala, ki omogoča informacijsko kooperacijo kjerkoli in kadarkoli. Prav gotovo pomeni razvoj spremembe v dojetju učenja, kot sem omenil že prej, predružačen je že sam način dostopa do informacij in podajanja ter prenašanja znanja.

V svojih delih primerjalno naslavljate tudi razvoj informacijsko komunikacijskih tehnologij v ZDA in Evropi. Kje lahko najdemo razlike?

Na večini področij Evropa v tehničnem smislu zaostaja za ZDA. Denimo v e-zdravstvu ali še bolj očitno v implementaciji informacijsko komunikacijskih tehnologij v sfero politike. Skratka, najbolj izpopolnjene primere uporabe teh tehnologij lahko najdemo v ZDA, medtem ko Evropa kar nekako stopica zadaj.

Kje lahko iščemo vzroke za takšno »razmerje moči«?

Mislím, da je to povezano z razlikami v »trgu« in da se evropska politika bistveno bolj zavzema za čim višjo stopnjo enakosti dostopa do informacij in enakosti pri ponudbi internetnih storitev, kar povzroča stagnacijo, ki je nega-

tivna za razvoj. V Evropi se morda celo pojavlja nekoliko nezaupljivosti do prenašanja nekaterih družbenih procesov v polje modernih tehnologij.

Pri dojetju vpliva tehnologij na sodobnega človeka se poraja vprašanje o možnostih ali nezmožnostih funkcioniranja brez uporabe modernih tehnologij v današnji družbi. Smo še dovolj svobodni, da lahko »preživimo« brez tehnologij, ali je današnji človek že preveč vraščen v t. i. digitalno dobo?

Mislím, da je absolutno nujno, da smo sposobni funkcionirati brez tehnologij, je pa dejstvo, da ustvarjamo družbo, v kateri vedno več posameznikov postaja v vedno več življenjskih procesih odvisnih od tehnologij. Osebo se večkrat poskušam postaviti v »person solo« vlogo, torej preživeti nekaj dni brez televizije, računalnika ali elektronske pošte, kar zna biti osvežujoče (smeh). Morali se bomo naučiti funkcionirati dvodimenzionalno, kot »person solo«, oseba brez tehnologije, in »person plus«, oseba s tehnologijo. Če se navežem na izobraževanje, bo pri izkoriščanju potencialov informacijsko komunikacijskih tehnologij nujno tudi spodbujati obe stanji, ki sem ju navedel. Morda se prihajajočim generacijam poleg učenja uporabe tehnologij obeta tudi vzgoja delovanja brez njih.

Omenili ste tudi elektronske vlade in politiko nasploh. Kje vidite glavne ovire v razvoju tovrstne komunikacije in politične debate? Kdaj lahko denimo pričakujemo internetne volitve, torej procese odločanja na internetu?

Mislím, da bo do takrat preteklo še veliko vode. Glavne ovire, kot sta varnost ali izgradnja tehnološko primernih sistemov, so zaenkrat še nepremostljive. Zaenkrat je nepredstavljivo izdelati celoten sistem, ki ga lahko uporablja tako širok krog ljudi in je hkrati prezen, varen, kjer so možnosti prevar, ponarejanja in drugih nepravilnosti po-

polnoma izločene. Mislím da e-volitve niso stvar, kjer se lahko v tem trenutku e-politika razvija. Poudariti je potrebno, da se vedno več javnih debat na različnih področjih dogaja v aktualnem času s pomočjo tehnologij, in to se dogaja izven okvirov vlad. Nosilci teh debat so razni mnenjski voditelji, novinarji itd. Osebo sem za razliko od večine kolegov prepričan, da smo na dobri poti k vedno bolj interaktivnemu odločanju, kjer je javnost vedno bolj obveščena in prihaja do večplastnih konzultacij, pa naj bo to politikom všeč ali ne. Ljudje imamo na voljo vedno večjo bazo dostopnih podatkov o določenih temah. Kljub nekoliko počasnem razvoju e-vlad verjamem, da se z razvojem informacijsko komunikacijskih tehnologij izboljšuje informacijsko okolje tudi v državah, kjer se to skuša preprečiti.

Na predavanju ste v eseju z naslovom Ekologija iger govorili o upravljanju interneta in strokovnjakih iz IGF (Internet governance forum). Kdo so ti ljudje z neverjetno mislijo in kakšni so njihovi cilji?

Gre za mednarodno zasedbo strokovnjakov, ki pravzaprav nakazujejo smernice razvoja interneta. Pravzaprav ne gre za pisanje pravil in regulacij v samem centru te skupine, gre za diplomatsko reševanje pogledov na internetno upravljanje. Poskušajo se iskati skupne temelje v svetovnem merilu, poskušajo se odzvati na okolje in poiskati kompromise v vseh oblikah, ki gradijo internetni razvoj. Gre za iskanje konsenza v smislu iskanja kvalitetnega razvoja interneta in strategij napredka. Kako pomembno je zavedanje o pojmu upravljanja interneta, pričam, da pred desetletjem večina ljudi ni niti vedela, kaj internet je, danes pa je že sestavni del življenja ogromne populacije.

Program Evropske unije, Nacionalni program Phare 2003
Identifikacijska številka: 7175103-03-04-0001

MREŽNI SPIN - OFF INKUBATOR UNIVERZE V MARIBORU

ZNANSTVENI IN TEHNOLOŠKI PODJETNIŠKI INKUBATOR NA UNIVERZAH

Kidričeva ulica 25, 3000 Celje
tel.: 03/ 424 42 04

Projekt izvaja Mrežni
podjetniški inkubator
savinjske regije

Projekt je sofinanciran
iz programa PHARE 2003
Identifikacijska številka:
7175103-03-04-0001

MREŽNI
SPIN OFF
INKUBATOR
UNIVERZE
MARIBOR

Osnovni podatki

Mrežni spin off inkubator Univerze Maribor se nahaja v stavbi Razvojno, inovacijskega in tehnološkega središča Savinjske regije d.o.o. (RITS d.o.o., Celje). Inkubator je vir aplikativnih znanj, idej, podjetniških pobud, najsodobnejših znanj in vir priložnosti za podjetnike, podjetja, inovatorje, tehnologe in druge. Tako že sama lokacija Mrežnega spin off inkubatorja Univerza Maribor predstavlja ključno prednost, saj se v stavbi RITS-a nahajajo podjetja in razvojne institucije, ki v povezavi z mednarodno univerzo Celje, predstavljajo ključno razvojno in inovacijsko infrastrukturo za hitrejši razvoj Savinjske regije, kot tudi celotne vzhodne kohezijske regije in osnovo za prenos tehnologij in know howa v jugovzhodno Evropo.

Mrežni spin off inkubator Univerze v Mariboru nudi infrastrukturo, mentorstvo ter skupne storitve projektnim skupinam na fakultetah pri njihovih izzivih. Na ta način jim pomaga premostiti začetne težave pri reševanju podjetniških izzivov oziroma poslovnih problemov.

Vizija in poslanstvo

Vizija Mrežnega spin - off inkubatorja Univerze v Mariboru je nadgrajevati raziskovalne rezultate študentov in zaposlenih na Univerzi v Mariboru, nuditi celovito podporo raziskovalno-projektnim skupinam in tako Univerzo v Mariboru spodbujati, da razširja študijske možnosti za študente in daje večjo prednost praksi in ne le teoriji oziroma daje prednost komercializaciji znanj v praksi.

Vizija Mrežnega spin off inkubatorja Univerza Maribor je narediti temeljni premik med nepovezanostjo akademsko-raziskovalne sfere in gospodarstvom v Sloveniji, vzpostaviti strukture in sistem, ki bo praktično omogočal prenos ustvarjenega znanja na univerzah v prakso ter nastajanje novih tehnoloških podjetij v manj razvitih regijah Slovenije.

Poslanstvo Mrežnega spin off inkubatorja Univerza Maribor je nudenje celovitih podpornih storitvenih in finančnih instrumentov za razvoj, zagon in rast novih (poudarek na tehnoloških) podjetij v Vzhodni Sloveniji ter slediti dolgoročni strategiji tehnološkega prestrukturiranja gospodarstva v Sloveniji.

Strateški cilji

Strateški cilji Mrežnega spin - off inkubatorja Univerza v Mariboru so naslednji:

- prispevati k dvigu podjetniške aktivnosti v Sloveniji;
- promocija pomena inovativnega podjetništva v Savinjski, Zasavski in Posavski regiji ter v slovenski družbi nasploh;
- odpravljanje vrzeli med akademsko-znanstveno sfero in gospodarstvom v Sloveniji;
- prenos znanja iz univerz v gospodarstvo;
- vzpostavljanje pogojev za pospeševanje podjetništva med profesorji, asistenti in študenti na univerzah in zainteresiranimi podjetji;
- omogočiti profesorjem in študentom prostorske in materialne pogoje za razvoj novih programov;

- partnersko sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem;
- vzpodbujati tehnološki razvoj v Vzhodni Sloveniji;
- razvijanje in spodbujanje nastajanja intelektualne lastnine, patentov in tržne usmerjenosti raziskovalnih dejavnosti na Univerzi;
- oblikovati izzive za študente v sodelovanju s podjetji za katera tako sodelovanje omogoča reševanje posameznih poslovnih problemov in pridobivanje novih podjetniških idej;
- oblikovati vstopne točke in projektne skupine na fakultetah (študenti, profesorji), ki so zainteresirani za reševanje praktičnih poslovnih problemov za podjetniške izzive;
- identificirati inovativne podjetniške ideje in podjetnike, v okviru nastajajočih, mladih in uveljavljenih podjetij;
- podjetniško svetovanje (študentom in ostalim potencialnim podjetnikom) pri razvoju poslovnega načrta in podjetja (delavnice, podjetniško svetovanje, strokovna predavanja, ...);
- uresničiti dobre ideje študentov in profesorjev, ki nastanejo v času študijskega procesa.

Kje se nahajamo?

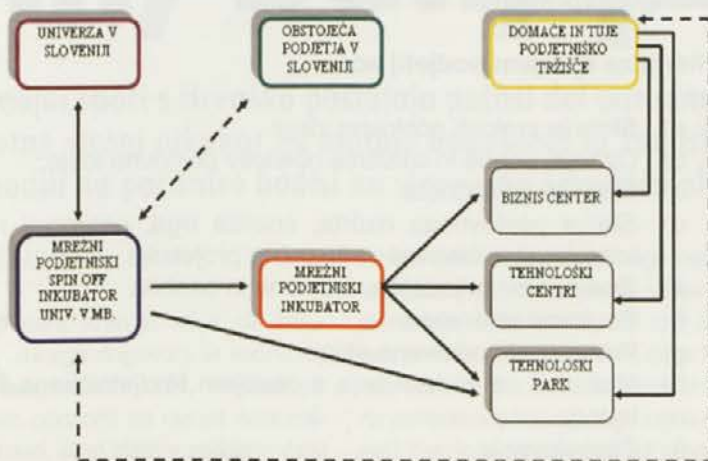
RITS–Razvojno, inovacijsko in tehnološko središče Savinjske regije Celje

Mrežni spin-off inkubator Univerze v Mariboru se nahaja v stavbi RITS Celje.

POMEN INOVATIVNEGA OKOLJA: Mrežni spin-off inkubator Univerze v Mariboru se nahaja znotraj kompleksa bodočega Tehnološkega parka Celje, kjer bodo poleg inkubatorja še Tehnološki center Polieko, Tehnološki center Lens (laserske tehnologije), Mednarodna univerza ter uspešna tehnološka podjetja iz regije, Slovenije in Evrope. To omrežje znanstvene sfere (univerze), R&R institucij, tehnoloških parkov in centrov (Tehnološki park Celje, Razvojno, inovacijsko in tehnološko središče – RITS...) ter omrežje uspešnih tehnoloških podjetij predstavlja ključno razvojno, inovacijsko infrastrukturo ter podporo pri razvoju novih podjetniških idej in ustanavljanju high-tech (visoko tehnoloških) podjetij. Tukaj se ustvarja regionalni mrežni network, ki je izrednega pomena za pred-inkubacijsko dobo projektov (podjetij) v vseh spin-off inkubatorjih tudi v EU in v svetu. Območje Tehnološkega parka bo vsebovalo tehnološka podjetja in razvojne institucije, ki v povezavi z Mednarodno univerzo Celje, pred-

stavljajo ključno razvojno in inovacijsko infrastrukturo za hitrejši razvoj Savinjske regije, vzhodne kohezijske regije in osnovo za prenos tehnologij in know how-a v jugovzhodno Evropo.

VPETOST MREŽNEGA PODJETNIŠKEGA INKUBATORJA UNIVERZE V MARIBORU V INOVATIVNO PODJETNIŠKO OKOLJE

Pomen inovacijskega središča in podpornega okolja za razvoj novih inovativnih tehnoloških podjetij

V skladu s širjenjem in razvojem Tehnološkega parka se bo širil tudi Mrežni spin-off inkubator in s tem inkubiranim podjetjem omogočal dodatne možnosti v inovativnem okolju:

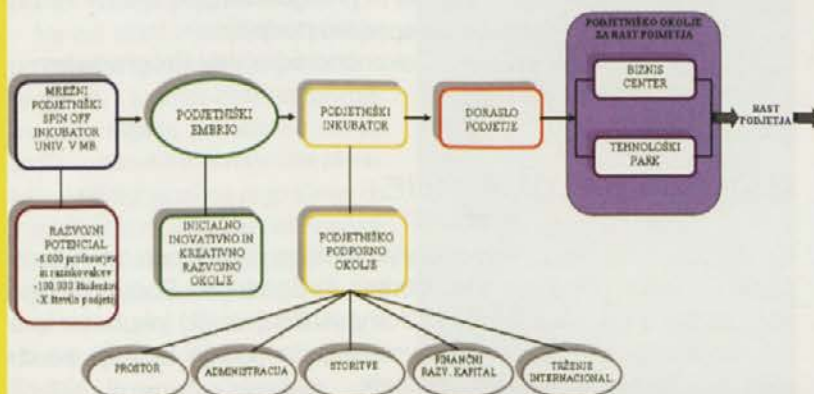
- boljše start-up pogoje na tujih trgih
- lažji vstop na globalni trg spin-off podjetij v okviru skupnega nastopa
- nadgraditev informacijsko tehnološke infrastrukture
- pridobitev in izgradnjo specifičnega know how-a in storitev
- izgradnjo čezmejne podjetniške klime
- mednarodno tehnološko podporno okolje

V prvi fazi se bo oblikovala mreža sodelovanja z inkubatorji in Tehnološkimi parki evropskih držav (Nemčija, Finska, Irska...), v drugi fazi pa skupen vstop na trge Balkanskih držav (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna Gora, Makedonija, Albanija) in jugovzhodne Evrope (Bolgarija, Romunija, Ukrajina).

Nastanek in razvoj podjetja v inovativnem tehnološkem okolju

Prostorska, informacijska, organizacijska in management struktura Mrežnega spin-off inkubatorja Univerze v Mariboru z modelom omrežja integralnega podpornega okolja omogoča celovito razvijanje in rast novih podjetij.

SPREMEMBE RAZVOJNIH STOPENJ ŽIVLJENJSKEGA CIKLUSA PODJETJA

V Mrežnem spin-off inkubatorju Univerze v Mariboru sedaj deluje nekaj uspešnih razvojno projektnih skupin, ki oblikujejo in razvijajo nove ideje in produkte na trgu. To so:

01. Generatorji pulzirajočega elektromagnetnega polja izredno nizkih frekvenc (AURAMAG, ELMAG, INKONTINENCA PRI ŽENSKAH, PROSTATA PRI MOŠKIH), raziskave vodita univerzitetni profesor doktor But in univerzitetni profesor doktor Jernej Turk.
02. Hipobarično zdravljenje motenj mikrocirkulacije telesnih tekočin, raziskave vodi univerzitetni profesor doktor Jernej Turk.
03. Aparati za razgibavanje okončin (TERAPIK HS - elektronska opornica je namenjena pasivnemu razgibavanju kolena in stopala), raziskave vodi univerzitetni profesor doktor Jernej Turk.
04. IMPULSE – SOL – IR, infrardeča svetloba, regulirano delovanje, raziskave vodi univerzitetni profesor doktor Jože Barovič.
05. HIDRONIC - informira in izboljša kvaliteto vode (za ljudi, živali, bazene, jezera), razvit produkt za pipo in tuš. Mariborska bolnica ima dobre rezultate povezano s karotidnim ožiljem, raziskave vodita univerzitetni profesor doktor Jože Barovič in univerzitetni profesor doktor Jernej Turk.
06. Črna koda – raziskava vplivov in škodljivih posledic, v razvoju je sistem zaščite, ki prepreči škodljive vplive črtne kode.
07. NORAD – zaščita proti sevanju mobilnega telefona.
08. BIODINAMIČNO INFORMACIJSKO KMETOVANJE – izvedba z namakalnim sistemom AGROKAP (lasten sistem).
09. INFORMACIJSKO NALIVNO PERO (lepopolis, boljše koncentracija, boljši uspeh).
10. Nadgradnja AQVA DETOKS SISTEMA z elektro magnetno in toplotno energijo, sodeluje univerzitetni profesor doktor Igor Kononenko.
11. BIOMATIC – BOBEN, ekološka čistilna naprava, ki je namenjena intenzivnemu biološkemu čiščenju, sodeluje univerzitetni profesor doktor Peter Bukovec.
12. Ploščica za povečanje moči bencinskih in dizel motorjev, centralne in plinske kurjave, prihranek na energentih (kontakt univerza v Ingolstad-tu in posredno BMW in AUDI).
13. ANTIDECUBITUSNI SISTEM – proti preležninam pacientov, ki ležijo (bolniki, paraplegiki, tetraplegiki).
14. POZIEFEKT – zaščita pred sevanji.
15. VITALIZATOR ENERGIJE V PROSTORU.
16. ORGONSKI SEVALNIKI.
17. GIS (geografski informacijski sistem) je skupek strojne opreme, programske opreme in postopkov, ki omogočajo urejanje, upravljanje, analiziranje, modeliranje, predstavitev in prikaz geografsko referenciranih podatkov z namenom reševanja kompleksnih problemov planiranja in upravljanja virov. Naše podjetje je z razvoja uporabo naj-sodobnejših tehnologij in spoznanj za obdelavo terena in zajemanje podatkov. S tem dosežemo, da so podatki povsem natančni, ažurni in da lahko uporabnikom omogočimo večplastno uporabo zbranih podatkov glede na namen. Sistem ki ga razvijamo je natančnejši in ažurnejši od vseh do sedaj poznanih metod in načinov ter kot tak pomeni možnost povsem novih pogledov in pristopov pri obvladovanju zadevne teme.
18. Planet vode – razvoj naravnega in okolju prijaznega gnojila in čistila.

STORITVE INKUBATORJA

Infrastrukturne storitve: Najem prostora (delovni prostor), najem opreme, računalniško opremo, telekomunikacijske storitve (dostop do interneta in internetne storitve, telefon, telefaks...), tiskanje, fotokopiranje, skeniranje, arhiviranje podatkov, avdio in video opremo v konferenčni sobi, tajništvo idr. Prostori v inkubatorju zajemajo skupno 686 m² površin, od tega je za najem prostorov inkubiranim podjetjem namenjenih 505,89 m².

Poslovne in administrativne storitve: vodenje računovodstva, svetovanje pri pripravi poslovnega načrta, pomoč pri ustanavljanju in zagonu podjetja (registracija, dovoljenja...), organizaciji poslovnih srečanj in ostalih promocijskih dejavnosti za podjetje v okviru tehnološkega parka, posredovanje dobrih praks, podjetniška usposabljanja, pomoč pri pridobivanju nepovratnih sredstev, svetovalne storitve v financah in pravi, pomoč pri iskanju tržnih in proizvodnih kooperantov ter pri internacionalizaciji poslovanja.

POLITIKA SPREJEMA PODJETIJ - SPLOŠNI POGOJI POSLOVANJA

Potencialni član Podjetniškega inkubatorja mora:

- a) Predstaviti potrebo po prostoru in storitvah Podjetniškega inkubatorja.
- b) Imeti potencial za rast ali se ukvarjati z dejavnostjo, ki je nujna za okolje.
- c) Biti profitno usmerjen.
- d) Biti novo podjetje ali podjetje mlajše od treh let

Status

- "Vključeno podjetje" je podjetje, ki odgovarja kriterijem za članstvo, v katerem ima Podjetniški inkubator lastniški delež in je fizično locirano v prostorih Podjetniškega inkubatorja.
- "Pridruženo podjetje" je podjetje, ki odgovarja kriterijem za članstvo, v katerem Podjetniški inkubator nima lastniškega deleža, in praviloma ni fizično locirano v prostorih Podjetniškega inkubatorja, ampak je registrirano na območju organizacijske enote inkubatorja, kjer tudi izvaja svojo dejavnost.
- "Diplomant" je podjetje, ki je uspešno zaključilo inkubacijsko obdobje v Podjetniškem inkubatorju in postalo neodvisno in samostojno podjetje.

Procedura

Skladno s kriteriji za sprejem podjetij v Podjetniški inkubator imajo vsi podjetniki s poslovno idejo enake možnosti za članstvo.

Osebe Podjetniškega inkubatorja analizira tehnologijo, razpoložljive vire, podjetniške izkušnje in potrebo po storitvah Podjetniškega inkubatorja za vsakega podjetnika z namenom določitve potenciala rasti in verjetnosti za uspeh podjetja. Na predlog oseba se prijava posreduje Komisiji za sprejem podjetij, ki prouči prijavo, in jo s priporočilom pošlje programskemu svetu zavoda, ki ima končno odločitev o sprejemu podjetja v Podjetniški inkubator. Osebni razgovor s podjetnikom je lahko zahtevan.

Možne odločitve v zvezi s članstvom so lahko sledeče:

1. Zavrnitev prijave za članstvo
2. Takojšnji sprejem podjetja
3. Pogojni sprejem.

Podjetja, ki so pogojno sprejeta, se dajo na seznam podjetij na čakanje za naslednjo prosto mesto v Podjetniškem inkubatorju. Ko se prostor sprost, se vsa podjetja na čakanju ponovno ocenijo glede na trenutno stanje. Komisija nato izbere najbolj kvalificirano podjetje v danem trenutku, in predlog pošlje programskemu svetu zavoda v odobritev.

Kriteriji za sprejem

Kriteriji za sprejem podjetij so:

- a) Stopnja zrelosti poslovne ideje.
- b) Ozadja, odnos in izkušnje nosilcev poslovne ideje.
- c) Finančna zmožnost.
- d) Status poslovnega načrta, analiza trga, potencial rasti, intelektualna lastnina in finančna projekcija.
- e) Zavezanost prijavitelja, finančna in osebna.
- f) Poslovne reference.
- g) Primernost vodstvene ekipe.
- h) Možnosti za sodelovanje z osebjem Podjetniškega inkubatorja.
- i) Zaposlovanje.

Podjetje za sprejem v inkubator ne sme delovati več kot tri leta, ne sme imeti več kot 10 zaposlenih in v preteklem letu ni ustvarilo več kot 5 mio SIT dobička. Ob vstopu podjetja v podjetniški inkubator le-ta postane 25 % lastnik inkubiranega podjetja.

Kriteriji za sprejem podjetij bodo periodično revidirani s strani programskega sveta, spremembe so možne v skladu s strateško usmeritvijo Podjetniškega inkubatorja.

PROCES SPREJEMA PODJETIJ

Proces sprejema vključuje:

- a) Razgovor z osebjem inkubatorja (preverjanje ideje, napotki za pripravo poslovnega načrta, svetovanje)
- b) Oddaja kompletne prijave, ki vključuje naslednje dokumente:
 - A. poslovni načrt,
 - B. prijavni obrazec in
 - C. življenjepis lastnikov.

Registrirana podjetja morajo priložiti še:

- D. odločbo s sodnega registra o registraciji podjetja
- E. bilanca stanja in izkaz uspeha (za pretekla leta)
- F. dokazilo o plačanih davkih (na zahtevo oseba inkubatorja)
- c) Ocenjevanje prijav s strani Komisije za sprejem podjetij
- d) Razgovor s Komisijo za sprejem podjetij (na zahtevo komisije)
- e) Možni popravek prijave in prilagoditev
- f) Odločitev Komisije za sprejem podjetij
- g) Predložitev prijave v dokončno odločitev Programskemu svetu zavoda.

IZSTOP IN DIPLOMIANJE

Ko vključeno ali pridruženo podjetje postane uspešno in neodvisno podjetje, ki ne potrebuje več storitve in ugodnosti Podjetniškega inkubatorja, podjetje postane diplomant. Podjetniški inkubator ima pravico spremeniti čas članstva podjetja in določiti kriterije za izstop in diplomiranje sprejetih podjetij.

Projekt je sofinanciran
iz programa PHARE 2003
Identifikacijska številka:
1715103-03-04-0001

Projekt izvaja Mrežni podjetniški
inkubator savinjske regije
Kidričeva ulica 25, 3000 Celje
tel.: 03/ 424 42 04

An, ban, pet podgan

Obmejni spori s Hrvaško postajajo počasi del narodne folklore. Naši izvoljeni predstavniki se s predstavniki nasprotni strani nikakor ne morejo dogovoriti in zadostiti interesu ljudi, ki bi večinoma radi živeli v miru, sožitju in hodili na počitnice bodisi na slovenska smučišča ali na hrvaško morje.

ANDREJ ADAM

Katera stran je kriva, da razumnega dogovora še vedno ni, ne morem soditi, vsekakor pa moram opozoriti na razrast nacionalnih strasti, ki so zlasti v zadnjem času možnost sporazuma odmaknile v nedogledno prihodnost. Zaradi teh strasti se namreč k reševanju problemov pristopa na način, za katerega je že vnaprej jasno, da ne obeta veliko: kot če bi poskušali kozarec vode napolniti z gasilsko brizgo.

Poglejmo najprej aparat, s katerim se obe sprti strani lotevata stvarnosti. Pomagajmo si z zgledom. V kriminalki z naslovom *An, ban, pet podgan* – njeno ponovitev smo nedavno imeli priložnost spremljati na televiziji – nastopa finančni mogotec, ki se zaplete v serijo umorov. Zakaj in kako nas tukaj ne zanima. Omenimo zgolj, da gre za kriminalko s Herculom Poirotom, kar lahko pomeni le, da zločinec nima nobenih možnosti. Na koncu, ko pod težo dokazov prizna svoj veleumni načrt, ko razkrije nečloveški obraz in pove, da mu ni prav nič žal, ker so zaradi njegovih koristi umirali ali bili osumljeni nedolžni ljudje, se skuša izvleči s sklicevanjem na zasluge za narodno ekonomijo in dobrobit naroda nasploh. Teh zaslug mu bržčas ne bi smeli oporekati, toda omeniti velja, kaj mu zabrusi Poirot. V značilnem slogu nanašanja nase v 3. os. edn. mu odvrne nekako takole: »Poirota ne zanimajo narodi, temveč pravice vsakega posameznika.«

Na eni strani imamo torej stališče, po katerem je narodna pripadnost tisti temelj, s katerim lahko opravičujemo naša dejanja, po katerem nas bo sodila zgodovina in ki nam daje identiteto; na drugi strani pa prepričanje, da je sklicevanje na narod (recimo zasluge za narod) prazno govoričenje in da je vse, kar šteje, v resnici posameznik – da so on in njegove pravice tisti temelj, ki utemljuje moralnost in pravičnost naših dejanj in nam daje identiteto.

Sam menim, da je ta dilema namišljena, toda sprejmemo jo za hip in pogledimo, kam nas vodi. Začnimo z narodno pripadnostjo. Če pomislimo na

kakšno tekmo slovenske nogometne reprezentance, na masovno navijanje, prerekanje, solze in vse, kar sodi zraven, bomo nemara pomislili, da se Poirot moti. Ali ni res, da v takšnih primerih govorimo o histeriji, ki je zajela narod? Zato in seveda tudi zaradi mnogo resnejših primerov narodnega vrenja – spomnite se samo osamosvojitvene vojne – večina teoretikov narodom posveča veliko pozornost. Ker se na tem mestu ne moremo spuščati v podrobnosti, omenimo samo, da je skupna lastnost narodnih valovanj neka enotnost, ki povezuje veliko množico ljudi. Če vprašamo naprej, kaj je pogoj takšne povezanosti in enotnosti, pridemo do pojma zaupanja; kar se zdi še kar logično – kajti z ljudmi, ki jim ne zaupate, najbrž ne želite imeti veliko opraviti. In zakaj si ljudje med seboj zaupajo, zakaj se denimo ob zmagi slovenske reprezentance objemajo popolni tujci? David Miller, denimo, v knjigi *Politična filozofija* pravi naslednje: »Socialni psihologi, ki so to vprašanje raziskovali, so odkrili, da je eden izmed pomembnih dejavnikov opažena podobnost: zaupljivi smo predvsem do tistih, za katere verjamemo, da se lahko z njimi tako ali drugače primerjamo.« In ker govorimo o narodu, je takšnih podobnosti kar nekaj. Če še enkrat citiramo Millerja: »Skupine, ki jih imenujemo narodi, imajo skoraj v vseh primerih skupen jezik, zgodovino skupnega

bivanja in kulturne poteze, ki niso izražene le v literarni obliki, temveč tudi v fizičnem okolju – v načinu izgradnje mest in velemest, v podobi pokrajine, spomenikih, verskih zgradbah in podobno. Skupna dediščina oblikuje tudi nove generacije, ki odrasčajo v tem kulturnem in fizičnem okolju; to je neizogibno celo, če se mnogim njenim vidikom upirajo.«

Kaj pa posamezniki in njihove pravice? Ali ni res, da ima nekdo veliko več skupnega s pripadnikom ali pripadnico druge narodnosti, kakor s kakšnim sonarodnjakom? Vzemimo samo primer Hotize in vse druge podobne primere. Vsi vemo, da v obmejnih pokrajinah živi veliko mešanih zakonov, da se je z leti staklo neskončno vezi med

utegnili vprašati, čemu neki bi bili enotni in s kom? Ali naj bo nekdo z nizkimi ali nikakršnimi dohodki enoten z gospodom ali gospo v vili, ki ga skušata opehariti za malico in stroške prevoza na delo? Ali jima naj zaupa? Sta do njega dovolj poštena? Ali se zanj sploh zmenita? Z enotnostjo so potemtakem težave. Čeravno je res, da so jezik, kultura in tradicija elementi, ki govorijo za enotnost naroda, pa je – po drugi strani – mogoče naštetih kopico drugih elementov, ki temu oporekajo. Omenimo samo različne interese, različne poklice, različne svetovne nazore, različne veroizpovedi, različna politična prepričanja in končno tudi velike in pogosto neupravičene razlike v dohodkih in drugih prednostih, ki so jih nekateri pripadniki naroda deležni, drugi pa ne.

Če torej zagrizemo v vabo in sprejmemo predstavljeno dilemo, se zdi – vsaj po mojem mnenju – neresljiva. Poleg tega so njene posledice resnično nezaželene. Tako smo v televizijskih poročilih ob zadnjem obmejnem sporu lahko gledali prestrašene obraze tamkajšnjih prebivalcev, ki jih je (vsaj nekatere) narodna histerija privedla do tega, da se izrekajo za Slovence, četudi so Hrvatje oziroma so to bili. Ampak te dileme nam, kot rečeno, ni potrebno sprejeti. Slovenci, Hrvatje in pripadniki drugih narodov; protestanti, katoliki, muslimani in pripadniki drugih ver, ki živijo na slovenskem ozemlju, so vsi v enakem smislu državljani Republike Slovenije. Njihova narodna ali verska pripadnost pri pojmu državljanstva ne pomeni prav nič. Četudi je res, da je zgodovinsko gledano Slovenija nacionalna država, kakor pač velja za večino držav, je kot politična tvorba predvsem skupnost posameznikov. To ne pomeni nič drugega, da bi se morali obe državi prenehati igrati z narodnimi čustvi in poskrbeti za državljane kot posameznike in seveda za njihove pravice. Kritični tega prispevka bo nemara dejal, da je Hrvaška tista, ki mobilizira narodna čustva in se nikoli ne drži že dogovorjenega. Da, odvrčam, to je najbrž res, toda k temu dodajam – ali je Slovenija kaj boljša?

Foto: Aleš Gjerkeš

posamezniki, občinami, društvi, podjetji itd. Vprašajte Hotizane, ali čutijo bolj s soprogo oziroma soprogom, ki je po naključju druge narodnosti, ali s kakšnim športnikom oziroma politikom iste narodnosti? Mislim, da tega ne boste vprašali, ker je odgovor že vnaprej poznan. S te perspektive je prav nenavadno opazovati oborožene pripadnike policije (te ali one države), ki se na obmejnih področjih igrajo vojne igrice. Še bolj nenavadno pa je opazovati in poslušati besede politikov – če se seveda, namesto da bi umirjali strasti, trkajo po prsih in kličejo po narodni enotnosti.

Poleg tega bi se mnogi posamezniki

Po volitvah in zamenjavi oblasti je vladajoča koalicija pompozno oglaševala idejo o enotni davčni stopnji. Davčna retorika je vsebovala govor o transformaciji Slovenije v Indijo Koromandijo in gospodarskem razcvetu, kjer se cedita med in mleko. Janševa vlada je šla celo tako daleč, da je radikalen davčni sistem enačila s ključno prioriteto nove zatemnjene hegemonije. Pred nekaj meseci je naročila raziskavo, ki bi ugotovila pozitivne in negativne posledice dolgo opevane EDS. Rezultati raziskave so običajni v predalu premiera, finančni minister pa nas je pred kratkim razveselil, da je EDS vehementno zavrnjena. Zakaj javnosti niso bili prikazani izsledki raziskave? Kaj se je zgodilo z zgodbo o uspehu oz. z EDS, ki je bila poglavitni element v vladni reformni demagogiji?

Ugibanja okrog zavrnitve radikalne davčne reforme imajo kadrovske, volilne, politične in makroekonomske komponente. Spočetka sta EDS poosebljala Mičo Mrkaić in Jože P. Damijan. Prvi je z reformnega think tanka stopil zaradi nestrinjanja z ministrskim predsednikom. Zagovarjal je popolno liberalizacijo gospodarstva, kar ni bilo v skladu z vladnim pragmatizmom. Leto zatem je odstopil še Jože P. Damijan, novopečeni minister za razvoj. Slednji je veljal za najgorečnejšega zagovornika EDS v vladnem odboru za reforme. Njegov ministrski položaj je dejansko simboliziral idejo o EDS, kar se je odražalo v Janševem iskanju kompetentne substitucije. Damijanove zamenjave ministrstvu za razvoj ni uspelo najti. Še več, po odstopu Damijana je omenjeno ministrstvo propadlo, s tem pa tudi ideja o enotnem davku na dodano vrednost. Naslednji dejavnik v zavrnitvi EDS je volilne narave. Odkar ima vladajoča garnitura poleg prvotne še uredniško funkcijo v medijih, jo skrbi, kakšno oceno o njenem delu bo podalo volilno telo. V primeru, da bi bila EDS izglasovana v parlamentarni areni, bi se negativni učinki EDS že začeli kazati na par-

lamentarnih volitvah 2008. Obljubljeni skok v lepšo prihodnost bi se izkazal za demagoški, kar bi posledično pokopalo desničarsko vladavino.

Tretji in najpomembnejši dejavnik zaseda makroekonomsko tveganje v primeru sprejetja EDS. Odkar se je barva na vrhu politične koordinacije potemnila, sta se v gospodarskem peskovniku oblikovali nasprotujoči si mnenji okrog EDS. Provladni diletanti so zagovarjali nujnost sprejetja radikalne davčne metamorfoze in se naslanjali na neizpodbitna dejstva o blagodejnih učinkih omenjene reforme. Janša je venomer razglašal, da bi uvedba EDS nujno pripomogla k prosperiteti Slovenije oz. večji gospodarski konjunkturi. Tudi do socialnih razlik tako rekoč ne bi prišlo. Kontradiktorna pozicija nasprotnikov EDS je bila drugačnega mnenja. Zlasti sindikati so opozarjali na ekonomsko pavperizacijo revnejšega sloja, ki večino svojih dohodkov porabi za hrano. Življenjski stroški so trenutno obdavčeni po nižji davčni stopnji. V kolikor bi se ta stopnja povečala, bi bili tisti, ki z mizernim plačilom za delo kupujejo zgolj kruh in zaseko, veliko bolj davčno obremenjeni. Naj odgovorim na zgoraj postavljeno vprašanje. Izsledki raziskave, ki jo je naročila vladajoča črna, brezpogojno vodijo do negativnih socialnih učinkov. Vladajoča nomenklatura je neprestano govorila o trdnem socialnem varovalu v primeru uvedbe EDS, ne da bi prej preučila učinke radikalnih lapsusov. Kljub dejstvu, da rezultati nikoli niso uzrli medijskih luči, se je finančno ministrstvo po zaslugi mladih neoliberalistov banalno opeklo.

Jasno je torej, da EDS ne bo realizirana. Kakšen je potem plan B? Parlamentarni mlinček je prežvečil prvo branje vladnega predloga dohodninske lestvice, ki davčne zavezanke ločuje v tri kategorije. Do sedaj je veljalo, da je družba sestavljena iz petih slojev, po novem davčnem zakonu pa bodo samo trije. Iz tega sledi, da bosta nižji in višji sloj manj obdavčena, srednji sloj pa bo destabiliziran. »Za revne pomeni to pol kranjske klobase in pivo na mesec, tisti, ki

ima visoko plačo, recimo finančni minister, pa si bo zato v petih letih lahko kupil nov zelo soliden avto,« je povedal dr. Jože P. Damijan v Odmevih. Sveženj novih davčnih predlogov torej predvideva, da bo srednji sloj plačeval večje dajatve kot doslej in s tem štipendiral višji sloj. Naslednja neznanka v davčnem paketu se nanaša na ukinitve davka na izplačane plače. Vladajoča konjerna je napovedala postopno zmanjšanje slednjega davka do leta 2009, vprašanje pa je, na kakšen način bo izgubljeni kapital akumuliral. V kolikor izgubljenih prihodkov ne bo nadomestila z drugo obliko obdavčevanja, je mogoče pričakovati še večje brezno v proračunski malhi. Trenutno se vladno-ekonomska logika nagiba k povečanju DDV za eno odstotno točko. Bo morala vlada zaradi ekonomske negotovosti v davčni sistem lansirati zvišani stopnji DDV prej kot v letu 2008? Po zagotovilih finančnega ministrstva povišana stopnja DDV prihodnje leto še ne bo imputirana, čeprav obstaja realna možnost, da ministrstvo spremeni stališče po lokalnih volitvah. Nevarnost, ki preti državnemu proračunu, so nestabilne javne finance. V sožitju z negotovostjo prevzema evra, rigidnim pokojninskim sistemom in robustno nastavljenim davčnim sistemom obstaja velika fiskalna luknja. »Nisem opazil velikih ukrepov za novo zniževanje javne porabe. Opazil pa sem poteze, ki porabo povečujejo. Ljudje niti niso bili pretirano pozorni na to, kaj bodo dobili, pač pa so si oddahnili, česa ne bo,« je povedal dr. Dušan Mramor, nekdanji finančni minister. Davčna reforma, ki bo sprejeta v prihodnje in bo začela veljati sočasno z vstopom v evropsko monetarno politiko, je že v osnovi zgrešena. Gre zgolj za korekcijo davčnega sistema, ki ga je oblikoval dr. Mramor. Predvidene gospodarske razbremenitve in zmanjšane javne porabe z depasiranim davčnim sistemom ne bo. Prisotna bo le čedalje večja proračunska luknja in pregrada, ki onemogoča razvojni preboj. Toliko o reformni retoriki vladajoče koalicije in njenih demagoških sestavinah.

Davčni lapsus

MARKO KRULC

»Prepričanje, da je enotna davčna stopnja povezana s hitrejšim gospodarskim razvojem, so vzhodni Evrope vsilili kapitalisti iz zahodne Evrope in ZDA. Bil sem v Rusiji in vem, kaj je povzročilo takšen davčni sistem. Ne ozirajte se na velike besede o gospodarskem razvoju in davkih za posameznike.« (Dr. Garret Fitzgerald, nekdanji irski premier)

Ta dva absurda me vodita v razmišljanje o silovitem odporu opozicije in sindikatov do davčnih sprememb, ki jih je minister dr. Bajuk predložil v parlamentarno proceduro. Da so spremembe obstoječega sistema nujno potrebne, vemo vsi. Da smo po obdavčitvah pri samem vrhu, vemo prav tako vsi. Da je potrebno že zaradi ugleda, če iz nobene drugega razloga, odpraviti anomalije, ki jih dedujemo še iz rajne države, prav tako vemo vsi. Težava je torej zgolj v tem, kdo bo to naredil, kdo bo ta junak. Na zahodu je davčna disciplina že od nekdaj vrednota, ne breme, in te skvarjene miselnosti preteklega režima se moramo otresti. Vsak nov, drugačen pristop k načinu delovanja nekega sistema povzroči obilo razprav, pomislekov in nasprotovanj, še posebno če gre za spremembo principa oz. načina razmišljanja. Ravno način razmišljanja je tisto bistvo problema, ki se ga v Sloveniji še vedno ne moremo otresti. Socialistična miselnost, ki temelji na lažni solidarnosti in enakosti ter družbeni lastnini, še vedno polni kroge akademskih razpravljavcev, v vsakdanjem praktičnem življenju pa so stvari povsem drugačne. Tu je torej srž; če sposobnejši dobijo in dosežejo več, vloga socialne države ni v tem, da jih preganja, temveč da ustvari pogoje nadzora oziroma s svojim aparatom uravnava pošteno delitev pogače. Nobene napake ne vidim v takšni delitvi, napaka je v tem, da si vzamejo več tisti, ki so bolj pretkani, če uporabim najmilejši izraz. Zaradi pretkanosti in zvitosti posameznikov, ki je predstopnja nepoštenja in goljufij, pač potrebujemo pregleden in enostaven sistem javnih financ, še posebno davkov, da je možnost zlorab čim manjša, ob tem pa transparentnost čim večja.

Javne finance oziroma davčni sistem je prav gotovo najbolj občutljiv del funkcije države, saj se iz teh virov napaja celoten sistem javnih služb in uprave. Davek je torej splošna dajatev v fond za kritje izdatkov skupnih javnih potreb, plačujemo pa ga vsi državljani kot delež od premoženja in zaslužka. Sistem je zelo zapleten in kompleksen, zato je poseg vanj eden najtežjih opravil, najprej za ministra, za njegovo ekipo, nato pa za vlado kot celoto. Doslej se tega ni resno lotila še nobena vladna

garnitura, šele dr. Bajuk si je zadal to odgovorno in nujno nalogo. Poglejmo, kaj je imel v mislih in kaj vidi v celotnem projektu, ob tem pa se bom dotaknil posledic ter konkretnega rezultata, ki je pričakovano. Veljavna davčna zakonodaja v RS je administrativno izjemno zahtevna in zapletena. Kar pogledamo si obrazce, ki jih je potrebno izpolnjevati, davčna uprava pa jih mora pregledati, pri čemer napake – že zaradi postopkov samih – niso izključene, ne na eni kot tudi na drugi strani. Posledica nenehnih popravkov davčnih sistemov v preteklosti je botrovala tudi temu, da je v Sloveniji delo med najvišje obdavčenimi v Evropi in v svetu, zaradi česar je konkurenčnost gospodarstva šibka, podjetja pa izgubljajo prepotreben kapital za investicije v rast in razvoj ter s tem zagotavljanje večje varnosti zaposlenim. Obstoječa zakonodaja torej ni stimulaturna niti za podjetnike niti za posameznike, saj danes ne omogoča pravih ugodnosti ne enim in ne drugim. Pri spremembah davčnega sistema in poenostavitvah pa nam ne more biti pomembno prerazporejanje, ampak dodajanje vrednosti, kar velja tako za podjetja kot za posameznike.

V letu 2005 so se na tem področju zgodile prve pozitivne spremembe. Z novelo zakona o dohodnini so sedaj obdavčitve za kapitalske dobičke 20 % in 15 % za obresti, preostali del (predvsem dohodki iz zaposlitve, dohodki iz dejavnosti in dohodki iz kmetijstva) pa so obdavčeni po petih progresivnih stopnjah (od 16 % do 50 %). Z novelo zakona o spremembah zakona o davku na izplačane plače se bo z letom 2009 prenehal obračunavati in plačevati davek na izplačane plače, kar pomeni precejšnje razbremenitev delodajalcev. V praksi to pomeni, da se bodo znižali vsi stroški plač, ki so večje od 165.000 SIT mesečno.

Zadnja novela zakona o dohodnini, katere predlog je v parlamentarni proceduri, je šla še korak dlje. Dohodninska lestvica naj bi imela tri stopnje (16 %, 27 % in 41 %), kar pomeni nadaljnjo popolno preglednost, s tem pa tudi stimulatивnejši učinek. Pri tem je vredno omeniti še splošno olajšavo, ki se povečuje z 2.522 evrov na 2.800 evrov.

Davek na dodano vrednost (DDV)

ohranja dve stopnji, prinaša pa nekatere spremembe: 1. Zavezanci, ki opravljajo oproščeno dejavnost (šole, vrtci, zdravstveni domovi, društva, nepridobitne organizacije), ne bodo več vodili evidenc in predlagali davčnih obračunov. 2. Prag za obdavčljiv promet se povečuje z 20.800 evrov na 25.000 evrov. 3. Ukinjajo se posebne evidence za DDV, kar povečuje enostavnost in zmanjšuje stroške. 4. Uvajajo se davčna skladišča, kar pomeni odlog plačila DDV do iznosa blaga iz skladišča. 5. Vračilo presežka DDV ni več omejeno in se davčnemu zavezancu vrne v 60 dneh. 6. Zakon je pripravljen tako, da je bolj pregleden, jasn in berljiv. Novosti prinaša tudi predlog zakona o davčnem postopku. Zakon poenostavlja davčni postopek ter odpravlja nepotrebno administriranje. Zmanjšuje se število obrazcev, kar je bistvena novost. Tu pa sta še dve pomembni novosti, ki bosta verjetno že v dveh letih odpravili mrzlično pisanje dohodninskih napovedi. Gre za uvajanje informativnega izračuna dohodnine, ki ga za zavezanca vnaprej izpolni davčni organ. Za leto 2006 bo davčni organ davčnim zavezancem poslal od organa predizpolnjeno napoved za odmero dohodnine. To v praksi pomeni, da v letu 2008 ne bomo več izpolnjevali obrazcev za napoved dohodnine, saj bodo vsi dohodki sproti registrirani, kar je seveda v času moderne elektronske komunikacije edini normalen pojav. Ker torej v tem času živimo, tudi stopimo v korak z njim. Omenjena dejstva so nedvomno spremembe, ki jih opozicija ne more minimizirati, saj v času vlade, najprej dr. Drnovška in za njim mag. Ropa, nihče ni imel toliko poguma, da bi izvel voz iz blata in zastavil svoj ugled.

Nastopaštvo, s katerim »akademski strokovnjaki v senci« neprestano napadajo finančnega ministra, je zgolj nadutost, saj so vsi ti »modrijani« imeli obilico priložnosti pokazati svoje vedenje in znanje, pa za to niso imeli poguma, verjetno pa tudi znanja ne. Morda je bil v ozadju še kakšen interes, ki pa ostaja v sivini preteklosti. Angleški premier iz 19. stoletja William Ewart Gladstone je dejal: »Ne morete se boriti proti prihodnosti. Čas je na naši strani.«

Plačevanje davkov naj postane vrednota

JANUŠ RASIEWICZ

Carlo Alberto Pisani Dossi (1849–1910), italijanski pisatelj, je nekoč zapisal znameniti stavek: »Mnogim ljudem manjka le denar, da bi bili poštene.« Kot protitezo tej misli postavljam besede škofa italijanskega mesta Bologne iz 5. stoletja, ki se je vprašal: »Kaj lahko storijo zakoni, kjer vlada le denar?«

Kulture in karikature

SAMIR OSMANČEVIĆ, DUNAJ

(PREVOD: DARINKO KORES JACKS)

Prvotni namen tega teksta je bil na kratko spomniti na sedemdeseto obletnico smrti velikega nemškega filozofa zgodovine in kulture Oswalda Spenglerja (29. 5. 1880 do 8. 5. 1936). Takšni povodi ponavadi pridejo prav, če hočemo spomniti na domete in aktualnosti glavnega dela nekega avtorja – v tem primeru je to seveda Spenglerjev Propad Zahoda, spis, natisnjen v brezštevilnih izdajah in v nakladah, ki so bile v devetdesetih letih prejšnjega stoletja nepredstavljive. No, nedavne svetovne reakcije po objavi Mohamedovih karikatur v provincialnem danskem časopisu so spremenile običajno strukturo takšnega hommagea: namesto Propada Zahoda, ki ga je nemški sociolog G. Simmel proglasil za najpomembnejšo filozofijo zgodovine od Hegla do današnjih dni, se mi je v samo središče zanimanja vrnil Spenglerjev zadnji politični spis, Leta odločitve (*Jahre der Entscheidung. Deutschland und die weltgeschichtliche Entwicklung*, 1933), ki je – poleg odklanjanja Goebelsovih vabil k sodelovanju in javnega zasmehovanja Hitlerja po Münchenskih gostilnah s trditvijo, da je bil Hitlerjev ded potujoči srbski (!) čevljar – Spenglerja v nacionalsocialističnem sistemu spravil v radikalno izolacijo. A čeprav se ta nič kaj velik spis giblje na desnem robu ideološko dopustnega, je za nas zanimiv in aktualen, ker se ukvarja z enim od verjetno najbolj zapostavljenih motivov v politični filozofiji 20. stoletja: s formami in strukturami post- in neokolonialistične dobe v kontekstu možne reakcije velikega dela nebelske svetovne populacije na večstoletno politično, ekonomsko, ideološko in kulturno dominacijo okcidenta. In vojaško, se razume.

Belo in črno

Leta odločitve so tipično po weimarsko nevrotičen politični traktat o dveh svetovnih revolucijah. O neki »beli revoluciji«, ki jo Spengler spretno integrira v svoj antiliberalni in antiparlamentaristični habitus, znan tudi iz njegovih prejšnjih spisov, posebno iz Prusovstva in socializma kot

prvega eminentno političnega spisa, ki anticipira diapazon Spenglerjevih kasnejših političnih motivov in inspiracij. Kot moment »razvoja svetovne zgodovine« se bela revolucija nanaša na simptome, imanentne »umirajočemu« Zahodu: ruski boljševizem kot »karikatura zahodnih problemov«, nihilizem, vsemogočnost finančnega kapitala in prevlada denarja v vseh segmentih življenja, razredni boj in marksizem kot »Kapitalismus von unten«... Z eno besedo torej empirične potrditve teze iz Propada Zahoda o biološko in ontološkoprogramsko nujnem vstopu okcidentalnega organizma v razvojno fazo civilizacije, ki zadeva samo substanco določenega kulturnega kroga.

Vzporedno s temi tendencami se Spenglerju »prikazuje« tudi druga, namreč »obarvana« revolucija, njene brigade pa Spengler, med ostalimi, rekrutira med Afričani in Indijanci, islamskimi narodi, Kitajci, Indijci ter Japonci in (!) Rusi, katerih vprašljivo evropsko pripadnost je Spengler že v Propadu Zahoda strnil v pojmu psevdomorfoze kot neke vrste oktroiranja in nasilnega importiranja kulturnih form tujih populacij, ki naj bi jih bili morali uporabiti. A »Farbige Revolution« je le bolj ali manj direktna posledica tiste prve, namreč bele revolucije. Po eni strani gre za nekontroliran, ekonomsko, toda ne strateško motiviran transfer vojaške tehnologije nebelskim narodom (še srednjeveški papeži so v svojih bulah za prodajo orožja grozili zahodnim trgovcem s peklom!). Na drugi strani se soočamo z bistvenim psihološkim momentom. Ko je začel vključevati v svoje armade nebelske korpuse, je Zahod ostalemu svetu ponudil možnost destruiranja mita o svoji nepremagljivosti, na katerem je očitno temeljil kolonialistični mir. V svoji znani antologistični maniri potegne Spengler vzporednico s starim Rimom: belce se začne prezirati, tako kot je to storil numidijski uzurpator Jugurta. Tretji bistveni moment, ki ga Spengler elaborira v tej politični teoriji, je zagotovo tudi gospodarska vojna. Nizke mezde in protizahodna propaganda pa so pač le sredstva v spopadu med rasami. Četrta revolucionarni motiv je demografski debakel zahodnega

sveta in obratno sorazmerna demografska eksplozija na nebelskih področjih (ne pozabimo, da je Spengler o tem pisal v zgodnjih tridesetih letih 20. stoletja, pri tem pa je v nekaterih sentencah izkazal tudi prva znamenja ekološke zavesti!), h kateri je v marsičem pripomogla tudi zahodna medicina, katere politična vloga pa pred več kot 70 leti ni bila tako jasno zaznavna, kot je na primer v aktualnem odtegotovanju zdravil proti aidsu revnim afriškim državam.

Vseeno pa niti bela niti obarvana revolucija nista dovolj močni, da bi lahko razrušili samo ontogenetsko substanco okcidenta. Spengler meni, da predstavlja stvarno grožnjo temu kulturnemu krogu šele njuna kombinacija in bistvena soigra. Težnja k neskončnemu in plus-ultra-credo kot najbolj notranja principa sta iz zahodne kulture napravili to, kar danes je. Toda v tej omnipreženci preži tudi nevarnost, ki bi lahko pospešila že sicer neizbežen padec zahodnega človeka v provincialno nepomembnost kakšnega egiptovskega kmeta izpred dveh tisočletij in pol. Spenglerjev političnozgodovinski crescendo se od tod naprej prazni v svetovnozgodovinski nitroglicerinski formuli »Klassenkampf« in »Rassenkampf« kot groženji, ji ju je eksjugoslovanska ideološka mašinerija lepo in preprosto poimenovala »notranji in zunanji sovražnik«.

Rainbow-revolucija

Povsem jasno je, da je tok zgodovine po Spenglerjevi smrti demantiral številne od njegovih »prerokb« (na primer skoraj nepojasljivo samoukinjanje razrednega boja, ki je tako intenzivno pretresal protihitlerjevski Zahod), enako jasno pa je opozoril tudi na bistvene omejitve metode, s katero je prišel do njih. Tako je verjetno Spenglerjev največji spodrselj popolno neposvečanje pozornosti rastoči svetovnopolični vlogi ZDA, čeprav bi se lahko tudi reklo, da se je z Ameriko ukvarjal posredno, preko Rusije, v podobnem smislu, kot je znani razlagalec Heglove misli A. Kojève proglasil Američane za bogate Ruse in slednje za revne Američane. A če si drznemo kreniti po sledi, ki jo zarisujejo Leta odločitve, pridemo v situacijo, da moramo povojno sve-

tovno zgodovino zares razlagati kot – resda ne nepretrgan – niz lokalnih rainbow-revolucij v Spenglerjevem smislu, od hladne vojne in protikolonialističnih gibanj pa vse do kitajske variante neoliberalizma in vrenja v islamskem svetu, katerega enkraten migljaj je bil neposreden povod za tole ukvarjanje s Spenglerjevimi Leti odločitve. Šele ta perspektiva ponuja možnost reduciranja dnevnopolitičnih krilatic, pozivov k boju proti terorizmu ali nesluteni terorističnih napadov na učinkovito političnozgodovinsko formulo, ki bi utegnila vsaj v najbolj grobih potezah pojasniti resnost zgodovinske situacije, ki jo živimo. Morda postaja ameriški ideološki crescendo, ki preko vseh mogočih Huntingtonov celo samo misel na nasprotovanje že proglašja za barbarsko gesto, revščino pa za kulturološko pogojeno nesposobnost za doseganje bogastva in produktivnosti, šele iz te perspektive bolj jasen.

Prav neznanska krivica je trpati Spenglerja med predhodnike sodobnih anglosaksonskih »clash-of-civilisations« teorij s po hollywoodsko preciznim identificiranjem »kulturnega« in »barbarskega«. Oswald Spengler je bil velikonemški nacionalist, eden od stebrov tako imenovane »konservativne revolucije«, zagovornik primata političnega nad ekonomskim in zunanjepolitičnega angažiranja nad notranjepolitičnim manipuliranjem z množicami – vendar ni bil niti rasist niti zagovornik mnenja o zahodni kulturi kot višji od ostalih. (Ena od misli, ki so ga pripeljale v že omenjeno izolacijo, se glasi: »Rasna čistost je grotesken pojem, že zaradi tega, ker so se plemena in vrste že tisočletja mešale ... Kdor pretirano govori o rasi, sam nima nikakršne več. Ni govora o čisti, ampak o močni rasi ...«) Morda bi Spengler celo opravičeval agresivno ameriško politiko, morda bi v katerem od povojnih obrambnih ministrov celo prepoznal kakšnega bodočega Cezarja, nikakor pa ne bi pristal na to, da bi agresivnost opravičevali z obrambo Goetheja ali superiornih okcidentalnih »vrednot«. Med katere, po njegovi sodbi, niti demokracija niti zmanipulirano javno mnenje nikakor nista spadala.

OBJAVLJA

MEDNARODNI RAZPIS 6. TRIMOVE RAZISKOVALNE NAGRADE ZA NAJBOLJŠA DIPLOMSKA, SPECIALISTIČNA, MAGISTRSKA DELA IN DOKTORSKE DISERTACIJE

v Sloveniji, na Hrvaškem, v Srbiji, Črni gori, Bosni in Hercegovini, Bolgariji,
na Madžarskem, Poljskem, Češkem in Slovaškem

PODROČJA:

- ARHITEKTURA
- GRADBENIŠTVO
- STROJNIŠTVO
- INDUSTRIJSKO OBLIKOVANJE
- EKONOMIJA (npr. internacionalizacija, trženje)
- PRAVO (npr. korporativno pravo)
- INFORMATIKA (npr. vodenje proizvodnih procesov)
- ELEKTROTEHNIKA (npr. krmiljenje v industriji)
- KADRI (npr. učeča se organizacija, kompetence zaposlenih, nagrajevanje)

Razpis je namenjen spodbujanju raziskovalnega dela dodiplomskih in podiplomskih študentov na vseh področjih dejavnosti podjetja, ki so razvojno pomembna in zanimiva za Trimo.

POSTOPEK IZBIRE:

Komisija za raziskovalno delo Trimo bo prejela dela dala v recenzijo strokovnjakom za posamezna področja in skupaj z njimi ocenila ter nagradila najboljša dela. Nagrajenci bodo prejeli denarno nagrado, povzetek njihovega dela pa bo objavljen v zborniku Trimovih raziskovalnih nagrad.

Obravnavana bodo prijavljena dela, ki bodo upoštevala najsodobnejše dosežke znanosti, nove pristope in rešitve, ki jih bo lahko Trimo uporabil v praksi in katerih rezultati bodo prispevali k nadaljnjim uspehom podjetja.

Obvestilo o izbiri nagrajencev ter točen kraj in čas podelitve nagrad bodo objavljeni marca 2007. Nagrajenci bodo morali Trimu odstopiti en izvod originalno vezanega dela in delo na osnovi predhodnega dogovora javno predstaviti.

PRIJAVA:

Kandidati se lahko prijavijo na razpis najkasneje do **31. januarja 2007**. Komisija bo upoštevala prijavljena dela, ki so bila uspešno ocenjena pred ustrezno komisijo v času od **1. 1. 2006** do **31. 12. 2006**.

Prijava mora vsebovati prijavnico, originalno vezano diplomsko, specialistično, magistrsko delo ali doktorsko disertacijo, pisno priporočilo mentorja in kratek povzetek dela za objavo v zborniku (2000 znakov). Povzetek dela kandidati pripravijo v slovenskem in angleškem jeziku ter ga priložijo v tiskani in elektronski obliki. Povzetek v elektronski obliki lahko kandidati pošljejo tudi po e-pošti award@trimo.si.

Kandidati se prijavijo tako, da izpolnijo prijavnico, ki je objavljena na strani www.trimo.si ter originalno vezano delo skupaj s prijavnico in prilogami v roku pošljejo ali osebno vročijo do 31. januarja 2007 na naslov:

Trimo, d. d., Komisija za raziskovalno delo
Prijateljeva cesta 12, 8210 Trebnje.

Za dodatne informacije nam pišite na elektronski naslov award@trimo.si in obiščite spletno stran www.trimo.si.

ALIVESTE...

- da se je v slovenskem prostoru število kadilcev med mladimi med 15. in 16. letom starosti povečalo kar za 10 % (po mednarodni raziskavi ESPAD);
- da cigareta, ki jo kadilec drži v rokah ali odloži v pepelnik, gori pri nižji temperaturi kot med vdihavanjem; pri takšni temperaturi pa se tudi sprošča kombinacija kemikalij, ki vsebuje večji delež strupov;
- da imajo mladi ljudje, ki gledajo filme, v katerih glavni akterji kadijo, 16-krat več možnosti, da sami postanejo kadilci. Tobačna industrija z ogromnimi vstopi podpira indirektno reklamo in zvezdnike, kot sta npr. Sharon Stone in Silvester Stalone, da v svojih filmih kadijo;
- da cigaretni dim vsebuje prek 4.000 kemičnih spojin, vključno z nekaterimi, ki jih je mogoče najti v onesnaževalcih zraka in odpadkih, označenih z oznako »nevarno«. Od teh spojin naj bi jih več kot 50 povzročalo raka, 100 od njih pa je strupenih ali kako drugače nevarnih zdravju.

Slovenska zveza za tobačno kontrolo

SZTK, katere predsednica je Mihaela Lovše, je letos aprila postala članica Evropske zveze za preprečevanje kajenja, njene napore v zvezi s škodljivostjo tobaka in preventive pa podpirata tudi Evropska komisija in Ministrstvo za zdravje RS. Trenutno SZTK realizira tri projekte. Prvi, ki so ga objavili v javnem razpisu Evropski komisiji, je trud za zmanjšanje števila kadilcev in pasivnega kajenja v domovih v Sloveniji. Drugi projekt je raziskava med mladimi, ki bo poskušala osvetliti, ali se mladi v Sloveniji zavedajo vpliva filma in direktne reklame tobačne industrije v filmih v slovenskem prostoru. Tretji projekt pa vključuje zmanjševanje rabe tobaka med mladimi v Sloveniji.

Prepoved kajenja

Spoznanje okvirne konvencije o tobačni kontroli, ki jo je soglasno sprejelo 192 dežel v maju 2003 (članek 8 WHO), da izpostavljenost tobaku povzroča smrt, bolezen in nezmožnost, ni nič novega. Vsi vemo, da je kajenje škodljivo. Kljub temu mnogo ljudi kadi, nenazadnje na delovnem mestu in v zaprtih javnih prostorih, kjer ogrožajo tudi nekadilce. Slednje bi nova zakonodaja rada preprečila.

JASMINA HOLC

Inšpektorat RS za delo interpretira določila Zakona uporabe tobačnih izdelkov tako: pravica do varnega in zdravega delovnega okolja je nad pravico posameznika, da kadi na svojem delovnem mestu. Nov predlog dopolnitve zakona o omejitvi uporabe tobačnih izdelkov, ki ga je letos ob svetovnem dnevu brez tobaka, 31. maja, minister Andrej Bručan predstavil na tiskovni konferenci v Ljubljani, gre še dlje. Z razlogom, da bi zaščitili nekadilce, bodo, sledeč tujim trendom, poskušali uveljaviti eno izmed dveh predlaganih možnosti:

- Popolna prepoved kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih, kamor spada tudi gostinska industrija – hoteli, restavracije, bari, lokali itd. Kajenje naj bi bilo dovoljeno le na vrtovih oz. v odprtih prostorih gostinskih lokalov.
- Druga možnost pa je, da bi bile dovoljene t. i. kadilnice. Po nareku Evropske komisije in Evropske zveze za preprečevanje kajenja (ENSP) morajo biti te sobe popolnoma ločene od nekadilskih sob, imeti zidove od tal do stropa in zračenje strogo samo navzven. Od delavcev in obiskovalcev se ne sme zahtevati, da vstopajo v te prostore, opravljajo delo v njih ali hodijo skozi njih.

Predlog dopolnitve zakona, ki ga je predstavil Bručan, vključuje še prepoved prodaje tobačnih izdelkov mlajšim od 18 let. Vprašanje je, ali sta ti dve možnosti predloga zakona smiselni, dobri in navsezadnje sploh potrebni.

O tem, zakaj bi bilo potrebno zaščititi nekadilce pred človeškim karcinogenom, kar tobak je, verjetno ni potrebno razglabljati. Pasivni kadilec vdihuje dve vrsti dima – dim, ki se vali iz cigarete, in tudi dim, ki ga izdihuje kadilec. Tveganje je zelo veliko; vse tuje raziskave dokazujejo, da tobačnega dima z nobenimi ventilacijskimi sredstvi ni možno zadovoljivo odpraviti iz prostora. Podobno je menil tudi Kofi Annan, generalni sekretar Združenih narodov, češ ventilator bi moral biti močan kot tornado, da bi uspel odstraniti tobačni dim iz zakajenega prostora.

O tem, zakaj bi bilo potrebno zaščititi nekadilce pred človeškim karcinogenom, kar tobak je, verjetno ni potrebno razglabljati.

Mihaela Lovše, predsednica Slovenske zveze za tobačno kontrolo, pa dodaja: »To je splošni problem, ki zadeva zdravje in varnost na delovnem

mestu in bi ga morale že zdavnaj rešiti nacionalne kot tudi mednarodne organizacije dela.«

Statistika, predstavljena v Evropskem parlamentu marca 2006

Zaradi posledic kajenja je v Evropi leta 2000 umrlo 656.000 ljudi, kar predstavlja 14,6 odstotka vseh smrti. Za posledicami pasivnega kajenja pa v EU vsako leto umre nad 79.000 ljudi. Pasivnemu kajenju in tveganju, ki je s tem povezano, so najbolj izpostavljeni delavci v restavracijah, barih, pivnicah in nočnih klubih, v gostinskem sektorju na splošno pa naj bi zaradi posledic pasivnega kajenja vsako leto v Sloveniji umrlo več kot 300 ljudi.

Pasivno kajenje na delu naj bi leta 2002 v EU povzročilo več kot

7.000 smrti, medtem ko naj bi pasivno kajenje na domu prispevalo k dodatnim 72.000 smrtim. Poleg tega je vdihavanje cigaretnega dima

v zaprtih javnih prostorih

Foto: Aleš Gjerkeš

na delovnem mestu povzročilo smrt 2.800 nekadilcev.

Izkušnje držav, ki so protikadilski zakon že uvedle

Uvedba zakona, ki prepoveduje kajenje v javnih prostorih, ne podaljša le življenjske dobe in izboljša zdravje državljanov, ampak zmanjša število delovnih dni, izgubljenih zaradi bolezni. Kljub nekaterim očitkom, da bi uvedba takšne politike povzročila škodo v gostinskem sektorju ali ga celo uničila, podatki iz New Yorka kažejo, da se je število delovnih mest v barih in restavracijah po uvedbi zakona o prepovedi kajenja v javnih prostorih povečalo za 8,7 %. Od leta 2004 so podobno politiko uvedle tudi nekatere evropske države, in sicer Irsko, Norveška, Italija, Malta, Švedska in Škotska, nekatere druge (Anglija, Wales, Severna Irsko in Belgija) pa se na to že pripravljajo. Na Irskem, Norveškem in v Italiji je bil nov zakon zelo uspešen. Na gospodarskem področju je izvajanje protikadilske zakonodaje prispevalo predvsem k znižanju porabe tobaka, poleg tega se znižujejo tudi socialni in zasebni stroški, povezani s kajenjem. Zmanjšujejo se tudi stroški zavarovanja. Na Irskem so ukrepi naleteli na dober odziv tako med kadilci kot tudi nekadilci. Raziskave so pokazale, da 93 % ljudi mis-

li, da je bila uvedba zakona dobra ideja, med njimi 80 % kadilcev. 98 % ljudi meni, da so delovna mesta bolj zdrava od uvedbe tega zakona, vključno z 98 % kadilcev. Izvedena je bila tudi anketa v 38 lokalih. Pokazala je, da se število zaposlenih ni bistveno zmanjšalo, opazno pa se je povečalo število gostov. Izkušnje držav, ki so uvedle protikadilski zakon, še kažejo, da bodo kadilnice, kjer so bile prvotno dovoljene, kmalu odpravljene. Izkazale so se za nepriljubljene. Veliko držav je že popolnoma prepovedalo kajenje. S tem so veliko pridobile in ne poročajo o kakšnih negativnih posledicah. Obstaja nemalo mednarodnih raziskav, ki vse kažejo, da je z ekonomskega stališča popolna prepoved kajenja v vseh zaprtih javnih prostorih najboljša rešitev.

Priporočila iz Bruslja

Evropska zveza za preprečevanje kajenja (ENSP – European Network for Smoking Prevention) je letos aprila izdala temeljna priporočila, ki so osnovana na raziskovalnih ugotovitvah in izkušnjah uspešnih dežel, kot so Irsko, Norveška in Italija. Kot priporočajo z ENSP, je celovita prepoved brez izjem najboljša opcija. Kot navajajo, je dokazano lažje uveljaviti celovito prepoved kakor omejitve kajenja. Omejevanje pomeni, da je kajenje dovoljeno na nekaterih področjih in prepovedano na drugih. To vodi do zmedenosti in razprav med kadilci in nekadilci. Privolitev v zakonodajo na Irskem in Norveškem je napredovala, ko so uvedli popolno prepoved leta 2004. Zakaj je bila potem v Sloveniji sploh predstavljen možnost dopolnitve zakona, ki vsebuje kadilnice? Gospodarska zbornica (Sektor za gostinstvo in turizem) se je pogajal z ministrom in ga prepričal, da pričakuje zmanjšano udeležbo strank in zaradi tega tudi veliko slabše trženje. In to kljub temu, da je ministrstvo za zdravje povabilo in predstavilo sektorju za gostinstvo in turizem ugodne, pozitivne izsledke držav, ki so takšen zakon sprejele – torej popolno prepoved kajenja tudi v gostinskem sektorju. Mihaela Lovše, predsednica Slovenske zveze za tobačno kontrolo, je povedala: »Menimo, da je v ozadju tobačna industrija, ki gotovo podpira takšno naravnost gostinskega sektorja. Podatki iz tujine so relevantni in nakazuje-

jo na višjo zaposljivost in večje trženje. To pomeni, da neupravičeni strahovi o slabšem zaslužku ne morejo biti razlog, da bi se poslanci v našem parlamentu odločili za kadilnice.«

Pri ENSP se zavedajo, da je popolna prepoved na delovnem mestu, vključujoč bare in restavracije, edina možna po pravilni pripravi in posvetovalnem procesu. Ključni dejavnik za uspešno zakonodajo je odnos prebivalstva do »zakonodaje brez dima« – uzakonjanje takega zakona zahteva odobritev prebivalstva. ENSP v svojih priporočilih še opozarja, da se nejasne zakonodaje ne bo upoštevalo. Jasna zakonodaja pomeni zakonito besedilo brez

dvomja, jasen datum uveljavljanja, jasne vidne znake, jasne globe, jasno odgovornost za uveljavljanje. Kampa- nja o osveščenosti o predpisih zakona je odločilna: to je relativno cenena pot za zmanjšanje stroškov uveljavljanja, ker se bo zakonodaja v veliki meri opirala na učinkovito uveljavljanje lastne politike. Kdaj bo nov predlog k dopolnitvi zakona v javni obravnavi, kdaj bo in kdaj bo predlog sprejet? »Pričakujemo, da bo predlog čim prej v javni obravnavi. Pričakujemo, da bo v jeseni v parlamentu že prvo branje in da bo zakon sprejet še v letošnjem letu oz. najkasneje v začetku leta 2007,« je dejala Mihaela Lovše.

KADILSKI ZAKON

Uveljavitev protikadilske zakonodaje na Norveškem

Na Norveškem so pred dvema letoma sprejeli zakon, ki je popolnoma prepovedal kajenje v gostinskih lokalih.

Prednosti zakona

1. Gostinski delavci so sami v visokem odstotku (70 %) ocenili, da je sprejetje zakona zelo malo ali pa sploh ne vplivalo na njihovo poslovanje.
2. Število delovnih mest v gostinstvu se ni zmanjšalo, ampak sledi sezonskim trendom.
3. V enem letu po implementaciji zakona kar tri četrtine vprašanih meni, da bi obdržali trenutno zakonodajo. Podpora prepovedi kajenja v javnosti se v zadnjih letih strmo zvišuje, kar je v skladu s tujimi trendi.
4. 80 % nekadilcev trdi, da je njihovo počutje v lokalih sedaj boljše. Leta 2004 je prepoved podpiralo 84 % nekadilcev in 45 % kadilcev.
5. V času, ko so bili ločeni prostori za kadilce in nekadilce, je le 10 % gostincev pozitivno ocenilo kvaliteto zraka v lokalih, medtem ko jih sedaj kar 60 % meni, da je zrak zelo dober.
6. Zaposleni navajajo tudi lažje čiščenje prostorov, manj smrdljiva oblačila in boljše zdravje.
7. Kar 50 % mladih med 18. in 20. letom starosti trdi, da po sprejetju zakona kadijo manj.
8. Nivo eksperimentiranja s tobakom in posledično tudi navada rednega kajenja je mnogo nižja.

Slabosti zakona

1. Dobiček v lokalih je v prvem letu padel za 0,8 %, padla je predvsem poraba piva, v restavracijah je bil dobiček nepoznano manjši (padec dobička ni značilen za druge države, ki so uvedle ta zakon).
2. Polovica zaposlenih meni, da se je po sprejetju zakona povečal hrup pred lokali, vendar se število pritožb ni zvišalo.
3. Opazno je tudi povečanje števila cigaretnih ogorkov pred lokali.

Glasba kot medij političnega

»Kjer je začetek zgodovine človeštva, je tudi začetek glasbe.« Besede, ki sem jih slišala od svoje profesorice zgodovine glasbe, ko sem še obiskovala umetniško gimnazijo. In res je. Glasba in človekova narava se med seboj tesno prepletata. Že pračlovek je z udarci na trde in zvence predmete ustvarjal zvoke, že takrat ga je očaral ritem ter kasneje melodija, in že Aristotel je dejal, da glasba ne kultivira le sluh, temveč tudi duha človeka.

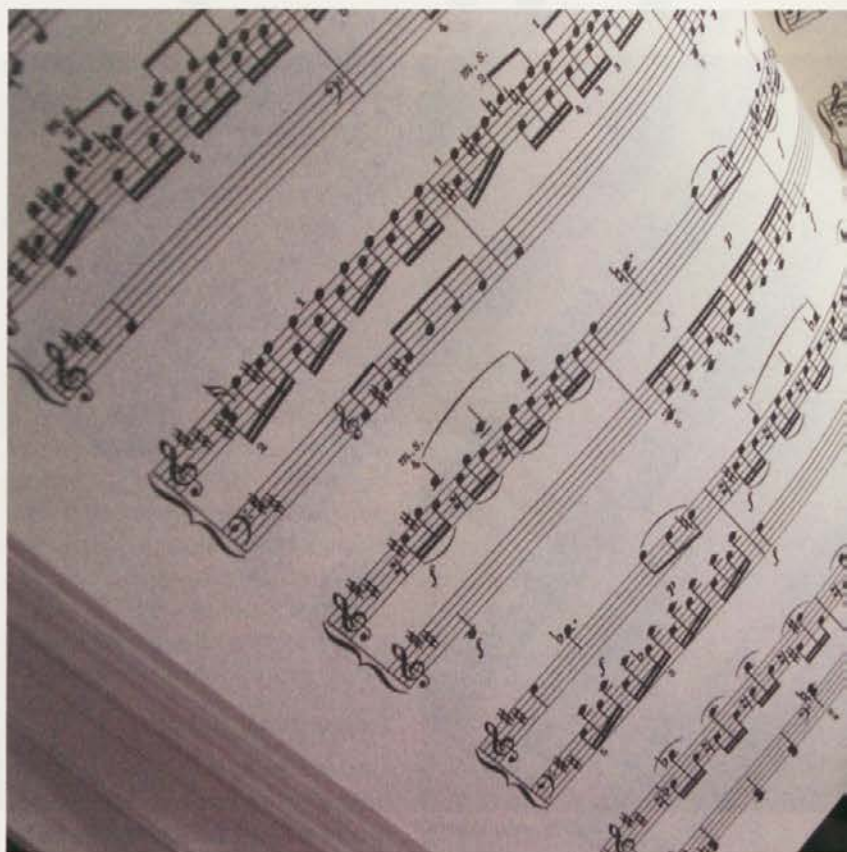
FRANJA PIŽMOHT

Glasbo sprejemamo na več ravneh: na somantični, kognitivni, emocionalni in podzavestni. In ravno ritem (somantična raven) ter pulz (podzavestna raven) stopata v ospredje in imata dostop do podzavesti. Feld in Shepherd pravita, da nas tako ritem in pulz spravljata v gibanje, zato sta povezana z močjo. Moč pa je politična. Po njunem naj bi bila glasba prizorišče neprestanega političnega boja v kulturni sferi. Mene pa zanima tudi morebitna ekonomska moč glasbe. V strokovni literaturi je zaslediti, da je potrošniška drža na področju glasbe značilna za postmodernizem, kar velja predvsem za popularno glasbo in kulturo. Kot pravi Bulc, so se polja estetskega, umetniškega in kulturnega v vsej svoji širini globoko zasidrala v polje ekonomskega. Čeprav med pojmi glasbe, politike in ekonomije na prvi pogled mogoče ne najdemo nobenih povezav, pa le-te vendarle obstajajo. Glasbo preučujejo različne znanstvene discipline, muzikologija, ekonomija, psihologija, politologija itd., kar po mojem mnenju tudi dokazuje, da glasba kot medij ni v podrejenem položaju.

Družbeno-politični dogodki v notnih zapisih

Skozi kratek sprehod po zgodovini glasbe si oglejmo le nekatere avtorje in njihova dela z dokaj jasno izraženim družbeno-političnim dogajanjem časa, v katerem je umetniško delo nastalo. Že v antiki so na glasbo vplivala glasbena dognanja nekdanjih mogočnih kulturnih tokov asirskega, babilonskega, egipčanskega in kretske-mikenskega sveta. V antični grški kulturi sta si tako jonski in dorski svet po svoji kulturni in po-

litični usmeritvi močno nasprotovale, vendar pa je po Aleksandru Velikem dokončno prevladal jonski svet. Leto 1492, odkritje Amerike in doba renesanse. Predstavniki Giovanni Perluigi da Palestrina in njegovo največje delo »Missa Papae Marcelli«, ki ga je posvetil papežu Marcellusu, svojemu pokrovitelju, je po mojem mnenju jasn odraz vpliva tedanje družbe na umetnika. Vprašanje je, ali bi Perluigi papežu kljub temu posvetil mašo, če ga le-ta ne bi finančno podpiral. Nato obdobje dunajske klasike s Haydnom, Mozartom in Beethovnom. Na primer Ludwiga van Beethovna je Napoleon sprva tako očaral, da mu je leta 1803 posvetil svojo 3. simfonijo »Eroica«. Romantika. V 19. stoletju se v Evropi dogajajo mnoge spremembe. Karl Marx omaja temelje dotedanje družbe. Opisovanje družbeno-političnega dogajanja lahko zasledimo pri Fredericku Chopinu, ki ga označujejo za začetnika nacionalne glasbe. Ob izbruhu revolucije in uporih Poljakov ruski nadoblasti je leta 1830 napisal »Revolucionarno etudo v c-molu«. Tako je njegovo narodno-domoljubno plat moč zaslediti tudi v njegovem ustvarjanju. Nadalje se v Verdijevih delih kaže ljudski izraz svobodnjaškega patriotizma, kateremu je tudi sam pripadal. Njegovo ime

mantike na Slovenskem, ki leta 1867 pride na Slovensko in se naturalizira. Foersterjeva dela kažejo na širok idejni koncept. Na primer »Suits Slave«, ki se povezuje s panslovanstvom. Simfonična pesnitev »Finlandija« Jeana Sibeliusa pa postane nacionalni simbol, potem ko jo v carski Rusiji prepovejo.

Izraba Wagnerjeve glasbe za nacistične ideje

V tretjem rajhu so bila najbolj izvajana predvsem Wagnerjeva dela. Režim je prepovedal poslušanje swinga in jazz, saj naj bi bila manjvredna in pohujšljiva. Nietzsche postavlja tri zahteve v umetnosti: da gledališče ne zagospoduje nad umet-

je za dekadenta. Po njegovem mnenju so za Wagnerjev oder potrebni le Germani. Veliko Nemcev je v tistem času razumelo poraz Nemčije v prvi svetovni vojni kot poniževalnega. Kot pravi Branimir Nešović v knjigi Časovni trak, je bila Wagnerjeva glasba Nemcem kot luč v temi, saj so potrebovali odrešitev in nekoga, ki jim lahko vzdigne moralo. To sta jim dala tako nacizem kot tudi glasba iz njegovih oper. Snov za slednjo je namreč Wagner črpal iz germanske mitologije. Wagnerjevo ustvarjanje je zaznamovala ekspanzivna zunanja politična ideologija cesarja Vilijama II. Nešović tudi pravi, da so nacisti poveljevali sebi kot odrešeni in dajali ljudem odveze ter krivdo zvrčali na druge, predvsem na Žide in Slovane. Da so upravičeni do svojega, kar jim pripada, ne glede na sredstvo, torej cilj opravičuje sredstvo, kar pa je v skladu z osvajalsko zunanjo politiko nemškega cesarja Vilijama II. V glasbi je temu podoben Wagner s svojimi mitološkimi osebami, angeli in močno simboliko, kjer cilji opravičujejo sredstva in dejanja, še dodaja Nešović. Ta motiv se kaže predvsem v Wagnerjevi tetralogiji »Nibelunški prstan«.

Že v antiki so na glasbo vplivala glasbena dognanja nekdanjih mogočnih kulturnih tokov asirskega, babilonskega, egipčanskega in kretske-mikenskega sveta.

VERDI je postala nacionalna tajna parola: Vittorio Emanuel Re d'Italia. Verdi je za otvoritev Sueškega prekopa v Kairu napisal tudi opero »Aida«. Anton Foerster, predstavnik ro-

nostmi, da igralec ne postane zapelevec pristnih in da glasba ne postane umetnost laganja. Nietzsche trdi, da je Wagner zlorabljal gledališče, igralce in glasbo, ter ga imenu-

in ekonomskega

Glasba kot tekoči trak

Zametke popularne glasbe, glasbe ustvarjene za široke množice ljudi, najdemo že konec 18. stoletja. Eden prvih teoretikov popularne glasbe, Theodor W. Adorno, je proizvodnjo kulturnih izdelkov enačil s proizvodnjo izdelkov vsakršne industrije – potrošnih dobrin. Adorno je mnenja, da prav tako kot vsa popularna kultura tudi popularna glasba vsebuje vse značilnosti tekočega traku, saj se glasbeni vzorci, ki se izkažejo za uspešne, množično ponavljajo in uporabljajo v komercialne namene.

Kompleksnost odnosa med glasbo in trgom

Potrošniška drža na področju glasbe je tako značilna za postmodernizem poznega 20. stoletja. V tem času so se meje med visoko kulturo ter množično kulturo in njenimi popularnimi praksami počasi zabrisale. Gregor Brulc pravi, da se je skupaj s potrošnjo udeležilo še cel kup družbenih pojavov, kot so okus, izbor, stil, širše estetske preference, identiteta ter družbeni status posameznika. Po njegovem mnenju naj bi šlo za serijo odločitev, ki so prepuščene posamezniku in njegovi izbiri, ki je vedno odvisna od materialnih zmožno-

sti. Tako Bulc v knjigi »Proizvodnja kulture: kulturni posredniki v popularni glasbi« piše, da je po eni strani jasno, da občinstva ne sestavljajo pasivni, zmanipulirani potrošniki, po drugi strani pa je na dlani tudi to, da glasbena industrija ne bi vlagala toliko sredstev v promocijo, marketing in oglaševanje, če se ji tovrstna strategija ne bi izplačala.

»Baby boom« – glavna tarča kulturne industrije

Zanimivo je tudi to, da so med leti 1946 in 1964 postali glavna ciljna tarča kulturne industrije tudi otroci. V ZDA se je v tistem času rodilo 77 milijonov otrok, ki so postajali mladostniki. Glasbena industrija se je tako kaj kmalu začela spraševati, kako zadovoljiti njihov nov glasbeni okus. Ko »baby boom« v poznih petdesetih in šestdesetih letih doseže svoj trenutek, glasbena industrija razvije nove mreže prodajnih sredstev. Pojavijo se radijske postaje z glasbenimi lestvicami, najstniške revije, televizijski programi in filmi. Nato konec sedemdesetih glasbeno industrijo doleti upad prodaje, vendar se že v začetku osemdesetih s prvo glasbeno televizijo MTV in izumom zgoščenke ponovno postavi na noge. A v zadnjem času so nelegalna uporaba novih tehnologij, interneta, programov za izmenjavo datotek in t. i. »pečenje« zgoščenk glasbeni industriji ponovno stopili na žulje. Absurd. Leta 1983 zgoščanka glasbeno industrijo postavi na noge, sedaj pa jo pusti boso.

Kje je resnica – v umetnosti ali realnosti?

Težko je verjeti Adornovi ideologiji, ki pravi, da popularna kultura manipulira z nevednimi množicami ter da se resnica skriva le v visoki klasični glasbi, ki je estetsko dovršena. Ali je res tako? Ali niso bili Beethoven, Wagner in še drugi skladatelji klasične svoj čas popularni? Je na primer ideja nadčloveka, boljše rase, ki se posredno slika v Wagnerjevih delih, resnica? Ne glede na obdobje, preteklost ali sedanjost, ne glede na umetnika, Wagnerja ali Predina, in ne glede na zvrst glasbe, klasiko ali rock, vsaka glasba nosi v sebi neko sporočilo. Intimo avtorja, politično

ideologijo ali pa predstavlja le ekonomski vir. Le poslušati jo moramo znati, da v njej najdemo tisto, kar je naša resnica. Toda kaj je tu naša resnica? Mogoče ima rek glasba ne poznajoča meja nek drug pomen. Morebiti je res le kruto orodje v rokah mogotcev političnega in ekonomskega sveta, ki spretno igrajo na tipke našega življenja? Ali pa je glasba le vir sprostitve? Kot pravi Adorno: »Umetnost ne posnema realnosti: realnost bi morala posnemati umetnost.« In kje je zdaj resnica?

Glasba kot podaljšek razrednega boja

Ali lahko trdimo, da politične in ekonomske razsežnosti vsake glasbe sploh niso nobeno presenečenje in da so družbena in politična dogajanja vedno vplivala tudi na razvoj glasbe? Kot piše Gregor Tomc v knjigi »Profano – kultura v modernem svetu«, je v času komunistične Jugoslavije oblast kulturno področje obravnavala kot podaljšek razrednega boja. Kultura in umetnost sta bili vpreženi v bitko za novega človeka. Vez med oblastjo in popularno glasbo je bila na eni strani tanka, na drugi pa močna in prepletena. Včasih se je odobraval, včasih pa tudi ne. Temu bi lahko rekli cenzura. Je danes ni? Se je prostor kakršnih koli medijev tako liberaliziral in osvobodil vseh okov, da cenzure res več ni? Je oblast danes prizanesljiva glasbi? Možna sta dva odgovora. Prvi je da, za kar je dokaz t. i. fenomen »folk« glasbe, ki le z nekaj ponavljajočimi se akordi in verzi opeva prijatelje, ljubezen, prevare ... Oblasti ni potrebno izvajati cenzure, kajti ta glasba se očitno od perečih in aktualnih problemov umika in jih ne opeva kot nekoč. In drugi je ne. Mogoče je to le navidezna slika, da dandanašnji politični sistem pušča umetnikom prosto pot? Morda oblast hoče in želi, da se opevajo prijatelji in ne vladar, ljubezen ter ideologija, prevare in ekonomski položaj človeka? Ali je torej danes kaj drugače ali pa je potrebno le pogledati iz drugačnega zornega kota? Kot pri stekleni prizmi, ko vsak njen obrat lomi drugačne barve, pa naj si bodo rumene, zelene, rdeče ali črne. Vsak vidi (sliši) po svoje.

Smrtni udarec naravnemu okolju

Narava lahko sanira marsikaj. Za nekatere stvari potrebuje desetletje, za druge stoletje, nekaterih stvari pa ne sanira niti v 100.000 letih. Med slednje spadajo radioaktivni odpadki in nuklearke. Čeprav se veliko uporablja izraz varno shranjevanje radioaktivnih odpadkov in razgradnja nukleark, je vse to fikcija. Obstoječim odlagališčem in obstoječim nuklearkam se dodajajo nova(e)... Odlagališča bi morala biti varna za vsaj 5.000 let. Ali je to možno?

DR. ANTON IVANČIČ

Razkrivanje problemov, povezanih z uporabo jedrske energije, še posebno jedrskih elektrarn, je danes nezaželeno in (kot mi je nekdo dobronamerno namignil) tudi nevarno. »Zapomni si, da ti bodo vsako napisano besedo secirali!« Uradni mediji v večini držav so zelo enostranski. Tudi uradna znanost se ne obnaša drugače. Ste že slišali, da bi nekdo delal z državno podporo raziskave o incidenci rakastih obolenj in raznih genetskih sindromov v ljudskih populacijah okoli jedrskih elektrarn, rudnikov urana ali odlagališč radioaktivnih odpadkov? Na internetu je kar nekaj takšnih študij, vendar ima človek občutek, da so jih delali skrivaj in ob obilici preprek. Na drugi strani pa je ogromno robustnih študij, ki govorijo o neverjetni čistosti in pozitivnih straneh uporabe jedrske energije. So pa tudi nekateri uradni znanstveniki poštene in dokaj natančno navajajo potencialne negativne učinke na okolje in žive organizme.

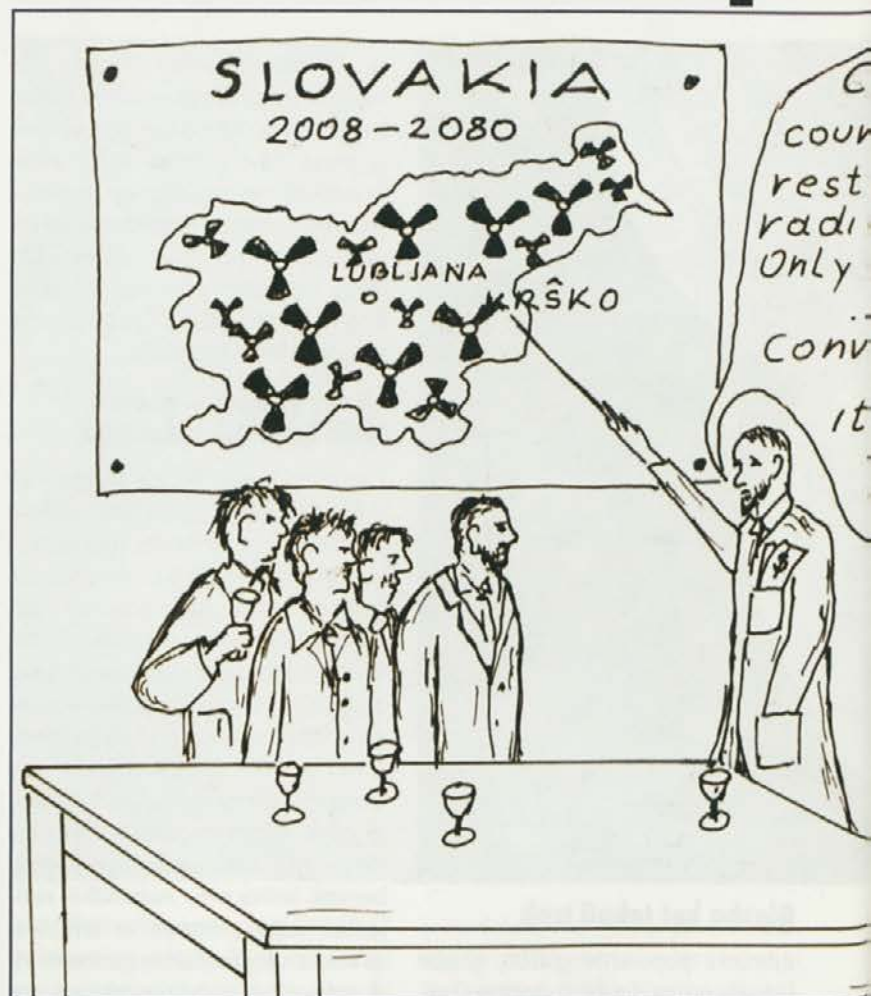
Radioaktivni odpadki so lahko različnega izvora: naravni viri (razni minerali, premog, nafta, zemeljski plin, ostanki predelave raznih mineralov), nuklearna medicina (diagnostika, tretiranje bolnikov, raziskave), znanost (diagnostika, raziskave), civilna industrija, vojaška industrija, tajni laboratoriji raznih mafij, vojaške akcije, rudniki urana in jedrski reaktorji. Stopnja radioaktivnosti teh odpadkov se klasificira na različne načine. Najpogostejše se uporablja popularizirana klasifikacija na nizko, srednje in visoko.

V literaturi boste našli tudi podatke, da nobena država na svetu nima rešenega problema odlaganja radioaktivnih odpadkov. Največjo

nevarnost predstavljajo visoko radioaktivni odpadki. Intenzivno se raziskujejo razne možnosti, kako to nevarnost vsaj malo ublažiti (npr. vitifikacija, synroc, transmutacije, odlaganje v vesolju). V demokracijah pogosto prihaja do spora med lokalnimi skupnostmi, ki živijo na območjih, predvidenih za odlagališča, in organizatorji gradenj odlagališč. Ljudje so nezaupljivi, za kar je več vzrokov. Večina odlagališč naj bi bila namenjena za nizko in srednje radioaktivne materiale, je pa vprašanje, ali se ne bodo skrivaj odlagali tudi visoko radioaktivni materiali. Eno od vprašanj je, kdaj (ali sploh kdaj) bo takšno odlagališče zaključeno. Kdo bo odgovarjal, če bo prišlo do kontaminacije okolja, še posebno podtalnice? Kaj bo, če pride do vojne ali terorističnih akcij? Kaj bo, če bodo odlagališča v domeni privatnega kapitala? Kaj lahko se zgodi, da si kakšna privatna korporacija napolni žepe, nato pa načrtno bankrotira.

Mutagenaza ali načrtno pohabljanje živih bitij

Po poklicu sem genetik in že od nekdaj me je zanimal vpliv radiacije na dednostne spremembe (konkretno pri rastlinah). Ko sem po končanem študiju postal asistent, sem imel takoj na začetku vaje iz mutacijske genetike s podiplomskimi študenti. Peljal sem jih v radiacijsko komoro, ki je imela približno 2,5 m debele zidove in prostor z mizo, na kateri smo obsevali razne stvari, predvsem pa semena rastlin. Radiacijski vir je bila kobaltova »bomba« (60Co). Bil sem »novi«, študentje pa so do takšnih ljudi pogosto neusmiljeni. Umiril sem jih z enim samim vprašanjem: »Kaj če se je kobaltova bomba zopet nekje zataknila in se ni spustila na predvide-

nih 50 m globine?« Bila je šala, toda študentje so prebledeli. Verjetno so dobro vedeli, kaj lahko povzroči že nezatna doza radiacije. Verjetno so vedeli tudi, da neškodljivih doz ni.

Živi organizmi so ranljivi. Najbolj problematična je »ranljivost« DNK, ki ima ključno vlogo pri dedovanju. Tu ne bom govoril o njeni zgradbi in replikaciji ter o procesih, kot so transkripcija, translacija, mitotična, mejoza, gametogeneza ..., saj lahko pridete na predavanja. Tu bi omenil le nekaj izkušenj z umetno indukcijo dednih sprememb. V genetiki v ta namen uporabljamo več mutagenih agensov (npr. tlak, temperaturo, razne kemijske substance in radiacijo). Slednja je med vsemi omenjenimi sredstvi najbolj učinkovita. Tu mislimo predvsem na X, beta, gama in nevtronsko sevanje. V svojih programih sem v glavnem uporabljal gama radiacijo. Na nekaterih institucijah, kjer sem delal, smo imeli lastne vire radiacije in posebne komore ali »gama polja«, iz drugih pa sem pošiljal rastlin-

ski material v laboratorije IAEA (International Atomic Energy Agency) na Dunaj. Poleg semen smo obsevali tudi celične suspenzije in tkivne kulture. V glavnem smo uporabljali zelo nizke doze žarčenja, da bi bilo čim manj (ne-dednih) poškodb. Zanimale so nas predvsem »point« mutacije. Želeli smo spremeniti le posamezne gene in s tem spremeniti eno ali manjše število lastnosti, npr. barvo mesa ploda pri ananasu in bananah.

Mutagenozo smo najpogostejše uporabljali v primerih, ko v naravnem »poolu« znotraj nekega speciesa ni bilo nekaterih ključnih genov (npr. tistih, ki so odgovorni za obrambo proti neki destruktivni rastlinski bolezni). Imeli smo zelo dobro dodelano tehniko testiranja/preverjanja mutacij v M1, M2 in drugih generacijah.

V poročilih IAEA je navedeno mnogo primerov koristne uporabe mutacij. Resnično koristnost je težko oceniti, saj je mutagenaza običajno povezana s planskimi križanji in selekcijo v nastalih potom-

– radioaktivni odpadki

ange this
ry to a final
g place for
active waste!
ldozers...
! Simple and cheap!
ce...
... that
will be perfectly
afe! All media
re on your
side.

Karikatura: Anton Ivančič

stvih. Ko sem nekoč na Guadalcanalu vneto zagovarjal radiacijsko mutagenozo, mi je nek ugleden ameriški strokovnjak zatrdil, da leta ni nič drugega kot pohabljanje rastlin. Trdil je, da so nekatere inducirane mutacije trenutno morda res uporabne, toda z biološkega vidika so v glavnem vse negativne. Danes sem prepričan, da je imel prav. Primer so »dwarfizmi« oz. pritlikave rastline. Nizke sorte sadnega drevja, kratkosteblna koruza, pšenica in mnoge druge so res v današnjem profitabilnem kmetijstvu lahko zelo uporabne, za naravo pa so to »kripli«.

Ko sem začel bolj natančno proučevati zgradbo in funkcioniranje DNA ter človekov odnos do narave z moralno-etičnega vidika, sem z delom na radiacijski mutagenizi povsem prekinil. Danes obžalujem, da sem uničil življenjsko sposobnost tolikih gamet, vegetativnih celic in semen. Ali sem napravil sploh kaj koristnega? Kakšen smisel imajo koroze, ki so nižje od pšenice, ali pa »albino« buče? Sicer pa da-

nes radiacijska mutageniza pri rastlinah sploh ni več moderna. Propagirajo jo edino še na novo nastajajoče jedrske sile. DNA je preveč kompleksna, da bi se lahko z njo igrali. Je preveč perfektna, da bi jo lahko izboljšali. Radiacija jo lahko le »pohabi«.

Modrost kaplarjev

V Sloveniji se s problemom proizvodnje in odlaganja radioaktivnih odpadkov najbolj sooča Spodnje Posavje. Ta regija je v svoji zgodovini veliko pretrpela. Velikokrat je bila na tapeti roparskih Turkov, ki so se pomikali ob Savi navzgor, izžemali pa so jo tudi odišavljeni grajski gospodje. Pozneje so se menjavali darcari različnih držav in režimov. Zahtevali so denar, živino, poljske pridelke, hrano za topove itd. in iskali stanovalce za zapore. Zelo tragično je bilo tudi ob začetku druge svetovne vojne, ko se je mali kaplar s kvadratnimi brki odločil ljudi ob hrvaški meji preseliti v osrčje Nemčije. Zamislite si uboge ljudi (med njimi je bila tudi moja mati), ki so morali v eni uri pripraviti kovčke. Nihče se ni mogel upirati. Našli pa so se tudi takšni, ki so te uboge ljudi »farbali« (danes bi rekli ozaveščali), češ, da je to del umnega plana, ki bo prinesel svetlo prihodnost. K sreči je tisti kaplar propadel in ljudje so se po nekaj letih vrnili na svojo zemljo. Kaj je lahko hujše kot prisilna izselitev? Zapustiti svoj dom, svojo zemljo,

političnega izobraževanja vojakov v JNA. Nekatere sploh niso bile lektorirane (za rajo je vse dobro). Spominjam se, da je bil glavni argument »še nikjer se ni zgodila nesreča«. »S toplo vodo, ki bo nastala pri hlajenju, pa bo možno gojiti okusno zelenjavo in krompir«. Spominjam se, da je bil eden od novinarjev neverjetno navdušen nad okusom krompirja, s katerim so mu velikodušno in zastoj postregli v neki jedrski elektrarni v Ameriki. Kako plemenito: za krožnik krompirja, je...!

Tragedija, ki jo bodo čutili tisočletja

In nato se je zgodil Černobil. Tretji primer nuklearnega genocida. Zame je to največja tragedija, ki jo je povzročil človek. Ste morda brali tragična pričevanja žrtev? Danes večino takšna pričevanja ne zanimajo, saj so v modi »polizane« zgodbe visokih slojev. Pokazalo se je, da je znanost bedna, nemočna, »šlampasta«, da se moralno-etična pravila prilagajajo dnevnim potrebam, da lahko peščica politikov in pokvarjenih ambicioznežev v belih haljah terorizira celotno človeško družbo ... Zgodila se je nesreča, za katero nihče ne odgovarja. Posledice bodo čutili tisočletja. Takrat sem bil mlad asistent in sem slišal, kako so se nekateri kolegi nesramno šalili, češ, da bi bilo prikladno preimnovati Krško v Černo-bo. In kaj bi bilo, če bi res prišlo do katastrofe?

Verjetno so dobro vedeli, kaj lahko povzroči že neznatna doza radiacije. Verjetno so vedeli tudi, da neškodljivih doz ni.

zelene travnike, vinograde ...

In potem se je pojavil ..., ki je verjetno hotel iz sedaj že rajne države napraviti jedrsko velesilo, in Spodnje Posavje je bilo izbrano za lokacijo za jedrsko elektrarno. Spominjam se tistih časov. Ljudje so bili zaskrbljeni, toda nasprotovati si niso upali, saj so dobro vedeli, da je nekje na Kvarnerju letovišče, imenovano »Naked Island«, kjer ... Razbohotil se je propagandni aparat in na sceno je stopila nuklearna »oligarhija«. Na domove so pošiljali razne brošure, napisane v stilu

Bogataši in privilegiranci bi dobili hiše ali pa vsaj luksuzna stanovanja v drugih delih države (verjetno tudi v Triglavskem narodnem parku), nas, rajo, pa bi strpali v »lagerjem« podobne centre, kjer bi nas hranili kot ... In kdo bi za vse to odgovarjal? Politiki? Ministri? Multinacionalke?

Za velike države eventualne katastrofe jedrskih elektrarn nikoli ne morejo biti tako boleče kot za majhno Slovenijo. Zamislite, da bi bilo potrebno preseliti prebivalstvo v radiusu 30 km in to za obdo-

bje 300 let? V zgodovini so Slovenci mnogo trpeli, toda nikoli se niso soočali z možnostjo tako pošastnega eksodusa. Kaj bi se zgodilo z Zagrebom, saj je Krško praktično že na periferiji tega vele mesta? Malo jih o tem razmišlja. Dobičkaželjne in nenasitne multinacionalke s svojimi ... V Sloveniji pa že snujejo gradnjo nove, ki bo še močnejša. Iz našega dnevnega časopisja sem razbral, da privatni investitorji intenzivno iščejo jedrskim elektrarnam naklonjene in finančno stabilne države. Javno mnenje bodo s pomočjo že nekako prepričali, saj imajo skrbno dodelano taktiko, ki jo stalno izpopolnjujejo na raznih koncih sveta. Na veliko bodo začeli govoriti, da poraba električne energije strmo raste. Kdo lahko to zanika? Vse to pa bo zasoljeno s skrb vzbujajočimi komentarji. In nato bodo ob kritičnih momentih (npr. ko je na TV kakšna zelo napeta oddaja) začeli izklapljalati elektriko in dali vedeti, da je stanje zelo zelo resno. Izzvali bodo vsesplošno histerijo, kar bo imele končno posledico, da bodo ljudje pristali na vse, tudi na dve ali tri nove nuklearke. Čudno, kako lahko Avstrija, ki ima samo v glavnem mestu več prebivalcev kot 3/4 Slovenije, preživi brez nukleark?

V Mariboru in Ljubljani se ob tem vprašanju nihče ne razburja. »Če bo počilo, nas ne bo doseglo,« sem slišal ne dolgo tega. »Glavno, da bo dovolj elektrike!« ... Da bodo lahko žarnice po srednjih šolah, fakultetah in dijaških ter študentskih domovih gorele tudi podnevi, da bodo disko klubi (nekateri so prave beznice) delovali s polno paro cele noči ... In da bodo razsvetljene avtoceste! Mnoge znanstvene institucije bodo dobile nacionalne in mednarodne projekte. Mislim, da vas večina dobro ve, kaj vse so pripravljeni narediti, da bi dobili nek projekt. Ta jim bo omogočal pisanje in kritje astronomskih potnih nalogov, potovanja po svetu (prisostvovanja znanstvenim kongresom, kombinirana s turizmom in še čem drugim), kupovanje potrebne in nepotrebne opreme, zaposlovanje novega kadra (predvsem ...) in prevajalcev ... za pisanje odmevnih znanstvenih člankov ... Tu ne mislim, da so vsi takšni. Obstajajo tudi pošteni znanstveniki. Če bi slavni Diogenes iz Sinope (c. 412-323 pr. Kr.) še živel, bi jih s svojo znamenito lampo prav gotovo našel. Naslednjič bomo začeli s poglavjem »Grobarji prihodnosti«

Rambutan, durian in mangostin

Ponovno se vračam s potovanja (tokrat iz Belgije) in se počasi ponovno spominjam dogodkov izpred skoraj treh mesecev. Je že res minilo toliko časa?! 14. julija 2006 sem se namreč podal na pot proti Aziji – natančneje proti pokrajini Sarawak, ki je del otoka Borneo ter ena izmed pokrajin Malezije. Za to potovanje sem se odločil že kar več kot pol leta prej, ko sem se prijavil na 49. svetovni kongres Mednarodne zveze študentov kmetijstva ter sorodnih ved (IAAS).

MATJAŽ TURINEK

Ko sem se odločal oditi v Malezijo, sem o tej državi vedel le bore malo. Kratka predstavitev na evropskem srečanju agronomov v Ohridu je pravzaprav bila vse, kar sem pred letom vedel. Sicer sem s seboj vzel tudi zelo uporabno in priročno knjigo (Lonely Planet), a ta mi je prišla prav šele kasneje. Na koncu sem ugotovil, da ni dobro biti preveč pripravljen na neko državo, da je najbolje, da se pustiš presenetiti in spoznavati državo in kulturo del za delom. To razmišljanje je tudi potrdil profesor Ivančič, ki mi je nekaj dni pred odhodom med drugim svetoval prav to.

Kitajska letalska družba je bila res na nivoju in po napornih 23 urah sem le prispel na letališče v Kuchingu, glavnemu mestu dežele Sarawak. Kot že prej omenjeno leži Sarawak na otoku Borneo, čigar večji del pripada Indoneziji. Pod upravo Malezije je severni del tega otoka, in sicer deželi Sa-

Starešina plemena Murat pri jutranjem čiščenju popra.

rawak in Sabah. Seveda me je pričakalo tropsko vreme in prvi večer tudi majhno presenečenje, saj ni bilo poskrbljeno za prenočišče. Prišlo je namreč do majhnega nesporazuma z organizatorji (študenti IAAS Danske!) in tako smo si morali prenočišče poiskati v lastni iniciativi (ob desetih zvečer). No, po krajšem sporazumevanju s taksisti (ki so več ali manj govorili angleško) smo se odpeljali do nekega hostla, ki so ga rezervirali Avstrijci. A ko smo prispeli tja, se je izkazalo, da to le ni pravi hostel. Kljub temu sva

obetavno, saj smo se preselili v hotel Merdeka Palace, ki je imel pet zvezdic. Le-ta je bil naše domovanje naslednjih sedem dni – ves čas dogajanja skupščine zveze IAAS. IAAS je bil ustanovljen leta 1957 v Tuniziji in združuje danes približno 100.000 študentov iz več kot 45 držav s štirih kontinentov. Skupščina je bila dobro organizirana in zelo zanimiva, a kljub temu je bila pač skupščina – ena izmed formalnosti, ki jo je potrebno vsako leto opraviti. V tem prispevku se bom raje osredotočil na tisto

voja in ohranjanja narave. Ena izmed prvih je bila v rezervat Orang Utan-ov. Dobesedni prevod njihovega imena pomeni »oranžen človek«. Prvotno izvirajo te opice s tega otoka in so dokaj ogrožene. V tem rezervatu skrbijo za orangutane, ki so jih našli v ujetništvu pri ljudeh, ki so jih zaplenili v nedovoljeni trgovini z živalmi itd. V več kot 400 ha velikem rezervatu jim nudijo zatočišče in občasno krmljenje, ko v naravi zmanjka hrane. S tem ko jih samo delno hranijo in jim nudijo svobodo, se tudi opice vedno bolj privajajo nazaj na druge prebivalce rezervata, se socializirajo in postajajo neodvisne – kar pa je tudi cilj celotnega programa. Na srečo je v Sarawaku še kar velik delež tropskega pragozda (vsaj v primerjavi s celinsko Malezijo) – znaša prek 60 odstotkov. A tudi to se kaj hitro spreminja. Med enim izmed predavanj in kasneje ekskurzij smo namreč izvedeli, da je vlada že skoraj dokončala velik projekt izgradnje jezov/elektrarne na eni izmed številnih rek, ki preple-

V ta namen so morali preseliti več kot 20.000 domačinov ter poplavili prek 10.000 ha tropskega pragozda.

s kolegico iz Slovenije ostala tam in preživela prvo noč v tropski vročini brez klime. Spanja je bilo (kot nekaj naslednjih dni) bolj malo.

Naslednji dan se je začel bolj

drugo plat tega potovanja – doživljanje in spoznavanje Sarawaka in Malezije, njune narave, kulture ter ljudi. V prvem tednu smo imeli več ekskurzij na temo trajnostnega raz-

tajo pragozd. V ta namen so morali preseliti več kot 20.000 domačinov (domorodcev, ki so živeli zelo prvobitno življenje ob reki v svojih majhnih vasicah) ter poplavili prek 10.000 ha tropskega pragozda. Ko bodo dokončali projekt, bodo proizvedli ogromno elektrike, vendar v času izgradnje jeza niso pomislili, kaj bi z njo (saj je ne potrebujejo toliko). Zato so se zdaj odločili, da bodo naredili sredi pragozda topilnico aluminija, saj le-ta potrebuje mnogo energije. Pač eden izmed absurdov, ki jih je bilo moč doživeti in spoznati.

Zanimivo je tudi dejstvo, da v pokrajini Sarawak živi več kot deset različnih nacij oz. narodnostnih skupin. Od avtohtonih (npr. Iban) pa do priseljenih Malezijcev, Kitajcev in celo nekaj Indijcev. Tudi pestrost religij je kar velika, saj so zastopane v bistvu vse največje religije sveta (seveda ne smemo pozabiti lokalnih religij in varovanj). Vse to smo spoznavali ob obisku Sarawak Cultural Village, kjer so predstavljene vse te narodnostne skupine, njihovo življenje, običaji, plesi itd.

Po koncu skupščine, ki je trajala sedem dni, je sledil tridnevni trekking po džungli. Sam sem bil razvrščen v prvo skupino, ki je šla na trekking po gozdu. Prvi dan smo se z avtobusom odpeljali do reke, kjer so nas čakali domačini plemena Murat z »long boati« ali dolgi čolni ter nas nato v naslednji uri popeljali do svoje dolge vasi, imenovane tudi »Long House«. V tej vasi ali hiši živi pod eno streho vsa vas. Seveda ima vsak svoje stanovanje, kjer so dnevna soba, kuhinja, shramba, stranišče itd., vendar pa imajo pred stanovanjem skupni prostor, ki je širok približno 6 metrov in dolg najmanj 150 metrov. V tem prostoru potekajo druženja, skupna kosila, sprejemi, popoldanski počitki, zabave ... Samo položijo podloge, pletene iz palmovega listja (za kar so, mimogrede, pravi mojstri), in že se lahko dogodek začne. V nadaljevanju tega 6 metrov širokega prostora pa je najmanj še 6 metrov širok podest, na katerem sušijo pridelek popra, oblačila ter druge stvari. Vsa zadeva je dvignjena od tal najmanj 1,5 metra. Neke vrste komuna na kolih. Vendar so v tej skupnosti vsi solidarni, skupaj opravljajo skoraj vsa dela (tudi tukaj se je na žalost del prebivalcev odločil za

bolj »moderno« življenje) ter posledično poskušajo tudi s turizmom ohraniti svojo vas in svoj način življenja.

Nastanitvi v improviziranem domovanju za naslednje tri dni je sledilo večerno kopanje v reki, ki je bilo zelo osvežljivo! Sploh pa je prišlo preživeti tri dni brez klimatske naprave daleč naokoli. Zvečer smo predali darila poglavarju vasi, ki jih je nato razdelil med vse družine (pisala, pobarvanke, zvezke ...). Nato so nam priredili majhen sprejemni kulturni program in nas pogostili z riževim vinom. Videlo se je, da nismo bili prva skupina, ki jih je obiskala, a vseeno se je njihova dobrodošlica čutila iskreno in dobrosrčno. Naslednji dan nas je vodič popeljal v pragozd. Načrtovano je bilo samo 45 minut hoje – res turistično, smo si mislili! A na koncu je ta kratek sprehod trajal tri ure, pa še takrat smo odšli po bližnjici. Vsi smo bili premočeni – ne od dežja, temveč potu. Ni kaj, pohod po tropskem pragozdu ni od muh. Sploh če te opozorijo na strupeno rastlino, ki učinkuje tri ure po bežnem dotiku s katerikoli delom te rastline. Posledice sicer minejo (po dveh dneh), a huda zatečenost, srbečica in bolečina vseeno niso najbolj prijeten način preživljanja preostalih dni. Problem je bil tudi v tem, da ima v pragozdu zelo veliko rastlin zelo podobne liste. Preden se naučiš razlikovati posamezne vrste, traja kar nekaj časa. Zato ves čas oprezaš in paziš, da se katere ne dotakneš. A preživeli smo, se ponovno skupali v reki, jedli v bambusu kuhan riž, pili čaj iz bambusovih skodelic (sveže posekanih) ter uživali v neponovljivem vzdušju reke sredi pragozda. Sem že omenil banane, ki jih imajo? Kako jih pogrešam! Tretjina velikosti banan, ki jih lahko kupimo pri nas, a najmanj petkrat boljše! Tudi durian (kralj sadja), mangostin (kraljico sadja) ter rambutan smo poskusili in jedli.

Pozabil sem omeniti, da so se v preteklosti moški oziroma družine otoka Borneo ponašale s slovesom »head hunterjev« ali lovcev na glave. In to dobesedno. Odsekana in shranjena glava sovražnika na častnem mestu v hiši je varovala hišo ter njene prebivalce pred zli duhovi ter nesrečo. S prihodom pokristnjanjevanja, moderne civilizacije ter nazadnje državnega zakona se je ta običaj prenehal, vseeno pa še

imajo kje shranjeno kakšno glavo v spomin na stare čase.

Čas v pragozdu je minil hitro in tako smo se podali nazaj na celino. Tam pa so nas pričakale oljne palme! Milijone oljnih palm! Malezija je največja proizvajalka palmovega olja na svetu. Površina, zasejana s to kulturo, presega 60 odstotkov ozemlja – vse na račun v preteklosti izsekanega tropskega pragozda. A pustimo to za kakšen

drug članek. Malezija me je navdušila, seveda pa ima, kot vsaka dežela, tudi manj lepe strani. Za naslednjič pa sem se odločil, da obiščem še kakšno sosednjo državo.

Nekaj značilnosti Malezije

Površina: 329,750 km²

Število prebivalcev: 24,385,858

Glavno mesto: Kuala Lumpur

Najnižja točka: Indijski ocean 0m

Najvišja točka: Gunung Kinabalu 4100m

Posebnosti: V Kuala Lumpurju lahko vidimo stolpa dvojčka Petronas (451,9 m), ki sta najvišji zgradbi na svetu. V Maleziji pridelajo največ palmovega olja na svetu. Naslednje leto praznujejo 40 let samostojnosti. Kraji, ki jih ne smete zamuditi: pokrajina Sarawak na otoku Borneo s številnimi naravnimi rezervati ter še ohranjenim pragozdom; Cameron Highlands blizu Kuala Lumpurja; Kuala Lumpur; Georgetown; Melaka, prva prestolnica Malezije; otok Tioman (izbran kot drugi najlepši otok na svetu), kjer lahko opazujete male želve ter uživate na sanjskih peščenih plažah.

Igranje na ljubezensko pipo.

Fotografije: Matjaž Turinek

Passover

(Light in the Attic, 2006)

BLACK ANGELS

Šele prvenec, a že mojstrovina! Psihodelična veriga 60-ih, 70-ih, 80-ih in 90-ih je s Teksačani segla tudi v novo tisočletje. Vožnja reverba in fuza nas odpelje v zono somraka stvarnosti. Markantna melodika, opojna melanholija, poetična atmosfera med peklom in nebesi, tribalni ritmi, bluesovsko lebdenje zapletejo pozabljeno in izgubljeno s kulturnim in legendarnim. Za piko na i še odmeva aktualno!

Dirty Way

(Subkulturni azil, 2006)

DR. ZERO

Rockovski trio iz garaže s Sladkega Vrha je dozorel. Odličnjaki dobre stare punk rock šole s prepotrebni inštrukcijami iz rocka šestdesetih let nam v 28 minutah nanizajo deset vrlih skladb. Kratko, a sladko, za povrh pa še nalezljivo! Melodičen in uravnotežen drugi album je koncentrat bazičnega, nepretencioznega rocka z velikim R, ki so mu odprta vrata v specializirane kataloge garažnega rocka.

Black Holes & Revelations

(A&E Records/NIKA, 2006)

MUSE

Še enkrat jim je uspelo poduhoviti pop-rock. Iz njegove malhe spodobno jemljejo z veliko lopato in radodarno vračajo sadove dobrega okusa in dodelanega stila. Progresivno bombastičnost rockovskega tria presežejo z vložki elektronike, fanki gruvom, epsko melanholijo in mogočno orkestracijo. Vso gracioznost aranžmajev pa na koncu zabelijo še z western-mariači vihravostjo, da je ponovna ježa toliko lažja.

The Body, The Blood, The Machine

(Sub Pop, 2006)

THERMALS

Mastne protestniške pesmi so v elastični, rudimentarni rockovsko-melodični godbi nevaren odmev aktualne »druge« Amerike. Ognjeviti kot norost Pixies so oplemenitili razcefran minimalizem z ragibanimi pasažami in ga podkrepili s trdo razdelanim, pestrim ritmom. Senzibilnost popa in neposrednost punka sta trčila in obema so vrnila smisel in draž. Hud potencial, ki nažene k ustanovitvi lastnega benda.

Knjige brez prihodnosti

»Če so pa knjige takooo drage!« je vzklik, ki ga je slišati kar pogosto, največkrat, če se začnemo pogovarjati o tem, zakaj prodaja knjig, predvsem leposlovja, upada. Kimamo z glavo – da, da, res je. Vse je drago in standard ne ravno visok. Potem pa v Mariboru, in to na Štuku, priredijo knjižni sejem, na katerem šest slovenskih založb prodaja knjige s precejšnjimi popusti. Obisk: povprečno trije obiskovalci na uro. Izgovor – visoke cene knjig – izgubi svojo ostrino.

LUČKA ZORKO

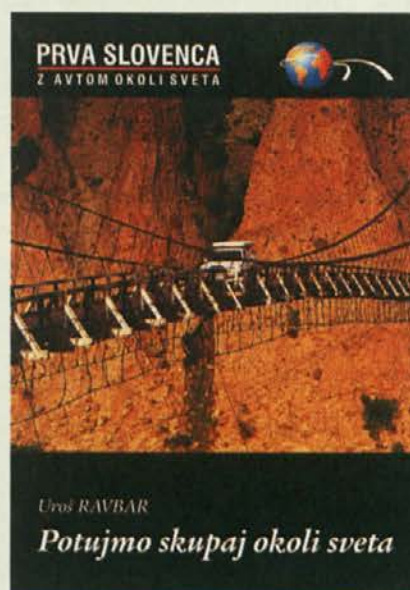
Odziv na prvi knjižni sejem 12. oktobra na Štuku je bil porazen. Velika dvorana je samevala. Na stojnicah so bile razstavljene leposlovne in strokovne knjige, ki so jih prodajali s precejšnjimi popusti. Mladi nadobudni mariborski pisci so pripravili literarno branje – program je groteskno izzvenel, poslušali so drug drugega. Predstavniki založb so zdolgočasno sedeli za stojnicami kot osamljeni vitezi. Redkokdo je prikorakal v dvorano, da si, če že ne kupi, vsaj ogleda, katere knjige se ponujajo, kakšno literaturo izdaja katera založba in o čem piše ta ali oni avtor. Po kar nekaj letih se je na Štuku poleg popularnega programa pričela kazati težnja tudi po čem drugem kot so Kingstoni – na svoj račun v zadnjem času pridejo ljubitelji

metal glasbe, Štukova dvorana se očitno odpira tudi besedni umetnini ... težava je le, kako pridobiti še obisk. Resno se je treba vprašati, zakaj na knjižnem sejmu ni bilo obiska in, če zastavimo vprašanje širše, zakaj na literarne večere hodi vedno enih in istih deset ljudi, ne lomi pa se od 300 študentov književnosti v Mariboru in seveda tudi profesorjev osnovnih in srednjih šol ter fakultet. Seveda nihče ne pričakuje, da bo polovica prebivalstva ponorela za literaturo. Nekaj odstotkov pa že, predvsem med intelektualnim prirastkom. Ni pa iskati krivcev samo med neobiskovalci oz. med publiko, ki nikoli ne pride. Dejstvo je tudi, da živimo v času, ko se v našem okolju kreše od vseh mogočih informacij; od vsega te-

ga postajamo utrujeni, ne vemo več niti, kaj je kvalitetno in kaj ne. Tu in tam gremo kaj pogledat, pa še to ponavadi tisto, kar je bilo dovolj dobro promovirano. Ja, no, seveda nihče ne zameri tistim, ki jamrajo, ker ljudje nikoli ne pridejo. Toda ko je jamranja konec, je treba ukrepati. Preučiti čas. Okolico. Metode. Konkurenco. Okus. Možnosti. Ideje. In iti v akcijo. Ne študirajo namreč zaman ekonomisti pet let ali še več, da se naučijo marketinga. Žal se preveč ponudnikom zdi, da je marketing mala malica: polepiti nekaj plakatov, dati nekaj objav na radio in v časopis in je to to. Toda ne. Očitno ne gre tako. Ni več samo kvaliteta tista, ki nekaj približa ljudem. Žal večjo vlogo nosi reklama. Tak je pač naš čas, in namesto da bi se borili z mlini na veter, je treba iskati racionalne rešitve. Seveda se to sliši ekonomistično in prav nič privlačno za romantične pesniške duše. Toda te duše se bomo morale sprijazniti, da je čas knjige mimo in da bomo morali pošteno plju-

niti v roke, da bodo glave naših bralcev (p)ostale odprte tudi za tisto, kar ni ravno Dan Brown ali Agatha Christie. In kaj storiti, boste vprašali. Morda je ena od perspektiv, na kulturnih dogodkih pričarati očarljivejše vzdušje. Zmešati poezijo z glasbo, ki privabi ljudi. Urediti prostor, da bo ambientalen, očarljiv, da bo pihal ljudem na dušo; povabiti glasbenike, ki bodo začarali uho z melodijsko, in začiniti vse skupaj s kratkimi pogovori s književniki in nekaj pesmimi. To je samo ena od možnosti. Poleg knjige je pomembno tudi vse ostalo. Projekt Knjiga je globalni projekt, ki zahteva znanje in čas. Žal je treba lepoto zapakirati v kičaste embalaže in kot taka bo mogoče, mogoče spet našla nazaj tja, kamor sodi: v dušo. Drobna fina Književnost bo morala ponovno počasi prirasti k srcu in se še naprej kosati z robustnimi velikani: Računalnikom, Internetom, Igricami ... Mogoče mora ubrati inovativne strategije in potem bo, čez leta, morda obisk knjižnega sejma boljši.

Uroš Ravbar: Potujmo skupaj okoli sveta

Založba Didakta, 2006

Ko sta letos aprila Kristina in Uroš Ravbar po dobrih dveh letih prišla oziroma natančneje se pripeljala nazaj v Slovenijo, je bilo za njima šest celin, 52 držav in natančno 101.488 km s Francijem, kakor sta ljubkovalno poimenovala njuno toyoto 4

runner, s katero sta obkrožila svet. In še veliko kilometrov z drugimi prevoznimi sredstvi, občasno peš, tudi kolo sta uporabila, celo smučī, pa potapljaško opremo, skratka njuna pot je bila sila pestra in slikovita.

BORIS STRMŠEK

En pol leta po njuni vrnitvi je prišla med nas knjiga, ki predstavlja delček te njune poti. Delček, ki vas bo morda spodbudil, da zberete pogum za uresničitev lastnih sanj. Saj, kot je zapisano na začetku knjige: »Sanjajte, kar želite sanjati, pojdite, kamor želite iti, in bodite, kar želite biti, ker je življenje eno samo in samo ena priložnost je, da naredite vse tisto, kar želite narediti.«

240 strani velikega formata krasi kar 300 čudovitih fotografij, lahkoten tekst pa vas bo popeljal do dobrih ljudi, ki sta jih srečevala na dolgi poti. Pa v džunglo in puščavo, v velika mesta in samotne vasi, v globoke doline in na visoke gore, celo v svet morskih globin, savano, čez reke in jezera, od doma in nazaj proti domu. Veliko prigod in zanimivih

misli, veliko novih spoznanj, ki jima jih je dala dolga pot, katera sta se pogumno lotila.

To ni bil dopust, temveč izživ, kako premagati vse ovire na poti okoli sveta, je zapisal Uroš. Kot prva Slovenca sta z avtomobilom obkrožila svet in ob tem spoznala, da njuna pot še zdaleč ni končana. Saj je treba še toliko videti, da bo eno življenje zagotovo premalo. Toda zdaj ju čaka drugi del njune pravkar minule poti – predstavitev knjige in obenem filma, ki je nastal vzporedno.

Če bi ju radi srečali, vzeli v roke knjigo ali uživali ob filmu, boste našli program in še veliko drugih informacij na spletni strani www.ravbar.org. Mogoče se vam ob tem porodi kakšna zanimiva ideja, mogoče boste z njuno pomočjo zbrali še tisti manjkajoči pogum in tudi vi odšli na pot. Pa srečno!

Odgovor doc. dr. Teodori Ivanuša

Dr. Ivanuša je v zadnji številki Katedre kritizirala moj članek o Nacionalnem raziskovalnem programu, NRP (Katedra 1/3, 2006). Ni dvoma, da je financiranje univerz s strani države skopo in da to vpliva tudi na znanstveno produkcijo naših profesorjev. Slovenija je po poročilih evropske komisije (Key Figures, 2005) po številu objav na milijon prebivalcev na 8. mestu, po deležu sredstev za raziskave in razvoj je na 11. mestu petindvajseterice držav EU. Ker želimo postati primerljivi z dobrimi univerzami v Evropi in svetu, finančne in kakovostne analize niso odveč, na zaostajanje je treba opozarjati univerzitetno in širšo javnost ter politike. O mednarodno primerljivem financiranju univerz sem pisal v Delu in Večeru, kar je možno razbrati iz moje bibliografije, vselej pa ni niti mogoče niti smiselno napisati vsega. V spornem članku je šlo za zahtevo NRP, da vsaka fakulteta izbere 3–7 fakultet iz zgornje tretjine vodilnih držav v EU, ki ji bodo referenčne pri določanju meril za akreditacijo programov, habilitacijska merila in raziskovalno uspešnost (odmevnost, citiranost).

Izbrali smo Veliko Britanijo, ki je v Evropi najvišje ocenjena po mednarodnih lestvicah, neangleško govoreči državi Nemčiji in Avstriji, ki sta po tradiciji Sloveniji najbližje, ter Dansko, ki je mala, uspešna država, danščina pa tako kot slovenščina ni svetovni jezik. Univerze smo izbrali iz liste dvesto najboljših univerz na šanghajski lestvici, najboljšo v državi, in še univerzo v Gradcu, ki je nam najbližja, konkurenčna šola. Analizo smo delali za interne potrebe Univerze v Mariboru leta 2004, zato ni najnovejša. Rezultati po ključnih številih ali po abecedi se razlikujejo, vendar je za objektivno analizo nujno le, da ni pristranska. Ni mogoče trditi, da bi bili profesorji z začetnicami priimkov iz sredine ali konca abecede manj oz. bolj kvalitetni kot oni na začetku. Pomembnejša je

variabilnost med odmevnostjo profesorjev na teh univerzah – nekateri imajo po več tisoč citatov, drugi samo po nekaj ali nekaj deset. Mlado docentko lahko potolažim, da na kemijski tehnologiji nimamo deset profesorjev, zato so njeni sumi o naši pristranosti neutemeljeni.

Med kemijo in kemijsko tehniko je približno takšna razlika kot med fiziko in strojništvom. Prva je naravoslovna, druga tehniška veda. Med številom objav in citatov so med njima velike razlike. Na slovenskih fakultetah za kemijo in kemijsko tehnologijo uporabljamo za obe vedi različne uteži. Točkovanje objav izhaja iz faktorja vpliva posamezne revije, ki ga pri kemijski tehniki delimo z 0,7, pri kemiji z 1,5 in pri biokemiji s 3,0. Ločevanje teh ved je utemeljeno in v svetu običajno. Podatke o objavah in citatih smo dobili iz baze Web of Science, ki se v take namene uporablja povsod po svetu. Citiranje virov v poljudnih člankih ni običajno, včasih navajamo dodatno literaturo za bralce, ki želijo kaj več izvedeti o obravnavani temi. Konkretno primerjavo bodo delale fakultete same ob bolonjski prenovi. Če bo bralec vtipkal v brskalnik Google besedi Key Figures in letnico 2005, bo zlahka našel poročilo Evropske komisije in na str. 59 podatek o številu objav na milijon prebivalcev.

Ni mi jasno, kaj ima s člankom opraviti moje znanstveno delo, ki ni s področja bibliometrije. Število mojih mentorstev, ki jih navaja COBISS, ni pravilno, ker niso vsa vpisana. Število diplom je odvisno od števila diplomantov, pri nas jih je okoli 50 letno, pri meni diplomirata po dva, kar je zelo blizu povprečja. Za pedagoško delo so pomembni tudi učbeniki, članki in doktorati – če bi bila dr. Ivanuša objektivna, bi pogledala tudi te podatke. Skoraj devet let sem bil zaposlen v industriji, objavljenih imam precej strokovnih člankov in referatov ter opravljenih veliko raziskav za slovenska podjetja, kar je razvidno iz bibliografije. Trenutno raziskujemo za pet podjetij (Krka, Lek, Nafta, Pivovarna Laško, Tanin), ki bodo rezultate patentirala, če bodo hotela. Na univerzi nimamo sredstev za te namene, saj so evropski patenti zelo dragi, stanejo »najmanj 50 tisoč evrov« (Finance, 49, 2006, 29).

Dr. Ivanuša trdi, da nimam člankov, v katerih bi bil prvi avtor. V 76 izvirnih znanstvenih člankih po COBISSu sem 25-krat prvi avtor, 20-krat v re-

vijah s faktorjem vpliva. Web of Science navaja 69 del s faktorjem vpliva, v katerih sem 25-krat prvi avtor. Docentka Ivanuša tudi ne pozna habilitacijskih pravil, ki zahtevajo za rednega profesorja na univerzi v Mariboru med drugim dvanajst objav, v šestih od njih mora kandidat biti prvi ali vodilni avtor. Na univerzi v Ljubljani zahtevajo, da mora biti kandidat pri šestih delih vodilni (ne prvi) avtor! Po merilih slovenskih fakultet za kemijo in kemijsko tehnologijo mora biti vseh dvanajst objav v revijah s faktorjem vpliva, docent mora imeti tri take objave. Dr. Ivanuša sicer ima tri izvirne znanstvene članke v revijah s faktorjem vpliva (enega s petimi in dva s po osmimi soavtorji), vendar v nobenem ni prva avtorica, glede na mladost tudi vodilna ni. Zato pri nas ne bi mogla biti izvoljena za docentko. Norma za raziskovalce s področja medicine je v svetu višja kot v kemiji, do deset člankov v revijah s faktorjem vpliva letno (Key Figures, 2003–2004, str. 60). Na str. 62 istega vira so podatki o presenetljivi nadpovprečnosti kemije in tehnike ter podpovprečni razvitosti znanosti o življenju v Sloveniji. Prav bi bilo, da bi dr. Ivanuša pregledala dostopne podatke in se obnašala bolj akademsko.

Prof. dr. Peter Glavič

Spoštovana županova

Spoštovana županova gospoda! Odzvali ste se na članek, objavljen v Katedri aprila meseca, pod naslovom Štipendije, štipendije, štipendije. Odzivam se na vaš odziv.

V svojem sestavku ste navedli razloge, ki so vas pripeljali do tega, da ste nas počastili s svojim pismom. Eni so tehni, drugi zanimivi, obstajajo pa tudi tretji.

Ugotovili ste, da za občino Maribor navajamo podatke zgolj za študente. Popolnoma res, ker smo namreč delno študentska revija. Bi si pa upal trditi, da smo vam s tem, ko nismo obravnavali še štipendij za dijakke, pravzaprav naredili uslugo, ker, gospoda županova, dijakke podpirajo tudi v drugih občinah. Zanimivo je, kako v manjših občinah bolje poskrbijo za svoje študente, kar je seveda razumljivo, ker jih želijo zadržati v svojem okolju, tudi ko postanejo visoko usposobljeni in izobraženi kader. Tanka je črta med študentom in strokovnjakom in velik prepad med družbenim spoštovanjem enega ali

drugega.

Opozorili ste nas, da operiramo z napačnimi podatki, torej da ste nam poslali podatke, ki ne držijo. Dejstvo, da operirate z napačnimi podatki, je zanimivo, a se ga da prežvečiti, dokler se seveda tudi v praksi ne zgodi, da študentom namesto 48 tisočakov nakažete 37. Dvomim, da bi se lahko zgodilo obratno. Nasplošje je treba poudariti, da štipendiranje študentov, ki študirajo v tujini, ne predstavlja večjega dela štipendiranja, tako da se nekoliko spremenijo le podatki, vtis pa ostane isti.

Tega, da se štipendije podeljujejo za tekoče študijsko leto, sredstva pa se zagotavljajo letno, se zavedamo, ampak vsi vaši argumenti so zgolj lepotni popravki, o pomembnosti katerih naj presodijo študenti sami. Dejstva ostajajo, višina sredstev se ni niti povečala, kaj šele da bi se večala v skladu z rastjo poprečne plače v Sloveniji, kot ste si nekoč zastavili za cilj. In to je vse, kar je študentom pomembno. Kar se tiče sredstev donatorjev, radi se očitno pohvalite, koliko podjetij vam pomaga, toda podjetja imajo urejen sistem kadrovskega štipendiranja, tako da je vprašanje, če se je smiselno opirati na donatorska sredstva, ker tako opravljate zgolj posredniško funkcijo, mehanizmi za neposreden pretok sredstev med gospodarstvom in študentarijo namreč obstajajo.

Pri štipendiranju deficitarnih poklicev ne boste ravno prvi, saj tovrstno politiko spodbuja tudi vlada in je podpora študentom nekaterih smeri malodane zagotovljena, tako da se lahko spodbujanje deficitarnih poklicev izkaže za neproduktivno. Ciniki bi rekli, da je to skoraj podobno najemanju študentov. Naravnost navdušujoče pa bo bralcem verjetno dejstvo, da poudarjate, da pred letom 2002 takšnega sklada sploh ni bilo, študentje pa so vendarle bili.

Gospoda županova, študentje v današnji družbi pravzaprav ničesar ne zahtevamo, razen nekaterih študentskih funkcionarjev, seveda, a na splošno smo bolj ali manj sprijaznjeni z usodo.

Kakšen zlovoljen kritik bi rekel, da so marsikateri problemi študentov povezani z našimi kapacitetami, pa naj bodo finančne ali družbene, vsekakor pa nimamo političnih. Volitve pa se dobivajo na mestnih vpadnicah, v trgovskih centrih in na stadionih, in ne na študentih.

Matjaž Germ

Pisem bralcev ne lektoriramo.
Pridržujemo si pravico do krajšanja zaradi omejenih prostorskih možnosti. Svoja stališča in mnenja lahko pošljete na
info@katedra-on.net. UREDNIŠTVO

PREDVOLILNA KAMPANJA

NEODVISNI
KANDIDAT
ZA ŽUPANA

g. LISJAK

BODITE PRIDNI, PA VAM BOM
NEKAJ LEPEGA OBLJUBIL ♡

REZULTATI VOLITEV ZMAGA G. LISJAKA

SUDOKU

				7		4		
5					3			
	8			6		9		1
	2				6			
7				9		6		
	1		8		7	2		9
	5					1		
4			3					
9								6

Cilj igre sudoku je popolniti mrežo tako, da se v vsakem stolpcu, vrstici in malem kvadratu 3x3 le enkrat uporabi ena od danih rešitev. Nobena številka v vrstici, stolpcu ali malem kvadratu se ne sme pojaviti dvakrat.

NAGRAJENCI

- 1.) Katja Krevs, Hudo 10 a, 8000 Novo mesto
- 2.) Jasmina Jakopicek, Prušnikova 18, 2000 Maribor
- 3.) Aljoša Soklic, Dolenjska cesta 141 d, 1000 Ljubljana

Nagrajenci bodo nagrado prejeli po pošti. Nagrado jim poklanja podjetje PCS COMPUTERS d.o.o.

Rešitev s svojimi podatki pošljite na naslov: Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, 2000 Maribor do 10.11.2006. Trije izžrebanci, ki bodo objavljeni v prihodnji številki Katedre, bodo prejeli nagrado presenečenja.

www.katedra-on.net

P 6710/1,2006

120600659,5

COBISS

Iščemo:

- ☐ Vodjo zahtevnejših komunikacijskih projektov
- ☐ Komunikacijskega eksperta/svetovalca na področju odnosov z javnostmi
- ☐ Komunikacijskega eksperta na področju elektronskih medijev
- ☐ Več PR asistentov in občasnih sodelavcev: tekstopiscev, novinarjev, urednikov
- ☐ Oblikovalca na področju klasičnih ali elektronskih medijev
- ☐ Lektorja
- ☐ Poslovnega sekretarja

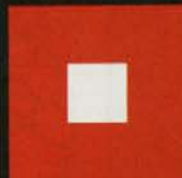
(vse opredelitve veljajo za oba spola)

Izzivamo:

Fleksibilno delo v podjetju PM, poslovni mediji d.o.o., ki se ukvarja s komunikacijskim managementom, organizacijo dogodkov, izdajanjem revij ter komunikacijskim svetovanjem. Podjetje z mladim kolektivom izvaja komunikacijske storitve za nekatera manjša, a zahtevna visokotehnoška in specializirana podjetja, pa tudi za velike in ugledne slovenske blagovne znamke.

Razmišljate o priložnostih, ukrepih in orodjih, ki bi podjetjem lahko pomagale k večji prepoznavnosti, večji prodaji in boljši podobi v različnih javnostih?

Ste sposobni hitro in dobro realizirati ideje? Lahko pripravite različna gradiva, večinoma pisnega značaja, kreativno sodelujete na sestankih in z veliko mero iznajdljivosti, organizacijske spretnosti, natančnosti, občutka in izkušenj izberete in uporabite klasična ali inovativna komunikacijska orodja za doseg zastavljenih ciljev. Delo je zahtevno, zahteva celega človeka, ponuja pa veliko novih znanj, izkušenj in poznanstev.

Se vam zdi, da je to pravo delo za vas?

Če ustrežete zahtevanim pogojem, nam pošljite svojo prijavo s podatki in prilogami, za katere ocenjujete, da povedo o vas prave stvari. Obvezno priložite spremno pismo z vašim mnenjem, zakaj mislite, da ste ustrezen kandidat za katero od ponujenih del.

PM, poslovni mediji d.o.o.
Kotnikova 35
1000 Ljubljana
Info@p-m.si

Pri dogovoru o sodelovanju bodo zato pomembne predvsem vaše osebnostne lastnosti.

Pričakujemo:

Samoiniciativo. Usmerjenost k reševanju problemov. Izkušnje. Dobro poznavanje medijev. Organizacijske sposobnosti. Zanimive kombinacije znanj. Zanesljivost.

Ponujamo:

Ponujamo različne možnosti sodelovanja ali zaposlitve, vendar je začeten dogovor namenjen trimesečnem poskusnem in fleksibilnem delu in s tem tudi variabilnim prihodkom. Prihodki sledijo v učinkom, odvisni so od števila projektov. Zagotavljamo letno nagrado oz. bonus ob trajnejšem doseganju in preseganju ciljev oz. odličnih rezultatih. Fleksibilni dogovori o terminih dopustov. Izobraževanja.

Kdaj:

Kadarkoli, lahko takoj.

B u s i n e s s M e d i a